

LÄÄNE – VIRUMAA MAAKONNAPLANEERING „LÄÄNE-VIRU MAAKONNA RANNIKUALA“

TEKSTIOSA

Lääne-Viru Maavalitsus

OÜ E-Konsult

2011

PLANEERINGU LÜHIKOKKUVÕTE

Maakonnaplaneeringu ala paikneb Lääne-Viru maakonna põhjaosas Soome lahe kaldal ning hõlmab maakonna rannikuala kolme omavalitsuse ulatuses. Kunda linn jääb planeeringualasse tervikuna, Vihula ja Viru-Nigula vallad osaliselt.

Planeeringu tekst ja joonised moodustavad ühtse terviku. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne on eraldi köitena planeeringu sisuline osa. **Jooniste loetelu** on planeeringuteksti lõpus (5).

Tekstiosa alguses on toodud põhilised planeeringus kasutatavad **mõisted** (peatükk 1.4). Piirkonda kui ainulaadset looduslikku, sotsiaalset ja majanduskeskkonda analüüsib ning kehtivates arengudokumentides seatud arengu eelduste ja suundade järjepidevust planeeringulahenduses selgitab **üldiseloostus** (lisa 1). Peatükki ilmestavad analüüsiskeemid (I-1 – I-6)

Planeeringulahenduse (peatükk 3) eesmärgipärane alus on erineva iseloomuga arengualade ja nende arengusuundade määramine, et luua ruumiliselt koos toimiv tasakaalustatud tugivõrgustik, vastandamata seejuures loodust inimtegevusele ega arengualasid loodusaladele.

Planeeringulahenduse **keskne põhimõte** on käsitleda alusehitustena meetoodiliselt võimalikult ühtselt nii looduslikku keskkonda (loodus- ja maastikustruktuur), asustust (asustusstruktuur) kui neid ühendavat taristut (infrastruktuur). Taotluseks on piirkonna kui hea elu- ja ettevõtluskeskkonna sidus regioonikeskus naaberpiirkondadega seotud ühtlases võrgustikus. Planeeringulahendus on põhijoonisel (II-1) ning detailalade joonistel (II-2 ja II-3).

Loodusalad (L - L1; L2; L3) võimaldavad käsitleda kogu planeeringuala arengut tervikuna, sealjuures kaitsepiiranguid asukohaväärtustena, teiste arengusuundade eeldustena ja planeeringuliste tingimustena. See ei vastanda vaid seob looduskaitset ja arengut, tõstab kultuuri- ning loodusväärtused piirkonna arengu teenistusse, parandab mõistmist ja koostöövalmidust, võimaldab vahendada vajalikku teavet tegevustingimustest ka väljaspool kaitsealade ning liigendab planeeringuala ühtsetel alustel toimivaks seostatud võrgustikuks. Loodusalades on esile toodud kaitstavate loodusobjektide arenguaspekt ning asustuse arengualades asustust tasakaalustav loodusja maastikuhoidlik aspekt, mis koos toimides on elukeskkonna atraktiivsuse aluseks. Loodusalade ja maastike kui terviku lahutamatuks osaks on nii loodus- (sh kaitstavad loodusobjektid) kui kultuurmaastikud (sh väärtuslikud maastikud). Planeeringuga väärtustatakse piirkonna asustusstruktuuri.

Asustuse arenguala (A) on planeeringus jaotatud vastavalt iseloomule, suurusele ning arenguvõimalustele kompaktselt asustuse arengualadeks A1 ja A2, ajaloolise küla- ja mõisaasustuse arengualadeks A3 ning hajaasustuse arengualadeks. Vastavalt on määratud asustuse arengualadele ruumilise arengu üldsuunad ja –tingimused, samuti on kirjeldatud iga konkreetse arenguala ruumilise arengu suundi.

Ettevõtluse arenguala käsitus lähtub piirkonna ettevõtluse iseloomust ning eripärastest eeldustest ja vajadustest. See teema kajastub planeeringus läbi erinevate asustuse ja tootmise arengualade ning tuuleenergia tootmiseks sobilike alade. Elustiiliettevõtluse arendamine on võimalik kogu planeeringualal, nii asustuse arengualal kui ka hajaasustuses. Tootmise ja sellega seotud ettevõtluse arendamiseks sobilik **tootmise arenguala** (T) paikneb valdavalt Kundas ja Kunda ümbruses.

Tuuleenergia tootmiseks sobivaid alasid on planeeringualal vähe, need paiknevad üksikult ja on tuulepargi paigutamiseks väikesed (joonis II-4).

Hajaasustus (H) käesolevas planeeringus on olemasoleva hajaasustusstruktuuri säilitamiseks määratud ala. Hajaasustusest on esile toodud **hajaasustuse arenguala** (HA). Hajaasustuse arengualal toimub areng väljakujunenud asustusstruktuuri, ajaloolis-kultuurilisi ja looduslikke tingimusi järgides.

Puhkuse ja virgestuse arengualad (P) on ette nähtud aktiivse puhketegevuse arendamiseks looduses.

Puhke- ja virgestusalad on rekreatiivrajatiste ja teenuste võrgustik, kus on tingimused erineval tasemel spordi harrastamiseks, aktiivpuhkuse veetmiseks ja koolituste läbiviimiseks.

LÄÄNE-VIRU COUNTY PLAN „COASTAL REGION OF WEST-VIRU COUNTY“ SUMMARY

The county planning area is situated in the northern part of Lääne-Viru County on the coast of the Gulf of Finland and it includes the coastal regions of three municipalities. Kunda town is included in the planning area as a whole, whereas Vihula and Viru-Nigula municipalities are partially included.

The text and drawings of the plan form an integrated body. Strategic assessment of environmental impact forms a substantive part of the plan and has been added in a separate volume. **A list of drawings** is provided at the end of the plan's text.

The main **terms** used in the plan are explained in the beginning of the **text** (chapter 1.4). **General description** (chapter 2) analyses the region as unique natural, social and economic environment and clarifies the consistency of the basic content of the plan with the development opportunities and trends provided by the current development documents. The chapter is illustrated by analytical sketches (I-1 – I-6).

The aim of **the basic content of the plan** (chapter 3) is to designate different development areas and the respective development trends in order to create a spatially balanced network without contrasting nature with human activity and development areas with natural areas. **The central principle** of the content of the plan is to treat both natural environment (natural and landscape structure), settlement (settlement structure) and the connecting infrastructure as underlying structures in the most integrated way. The aim is to ensure a good physical, social and business environment in a cohesive regionally centred area within a homogeneous network of neighbouring regions. The basic content of the plan can be seen in the main drawing (II-1) and in the detailed plans (II-2 ja II-3).

Natural areas (L-L1; L2; L3) enable us to treat the development of the planning area as a whole, thereby seeing the conservation measures as a local value and prerequisites for other development trends and planning conditions. This approach does not contrast but connects nature conservation and development, employs cultural and natural heritage for regional development, improves understanding and cooperation, enables to communicate necessary know-how on the principles of action outside the protected areas as well and changes the planning area into a cohesive network functioning on common principles. Development aspect of the protected natural features is outlined in the natural areas while in settlement areas the balancing aspect of nature and landscape protection is highlighted, the two aspects together forming the basis for an attractive physical and social environment. Both natural landscapes (including protected natural features) and cultural landscapes (including key landscapes) form an integral part of the natural areas and landscapes as a whole.

The plan values the settlement structure of the region. **Settlement development area** (A) has been divided in the plan according to its characteristic features, size and

development opportunities into compact settlement development areas A1 and A2, historic village and manor settlement development areas A3 and low density development areas. General trends and conditions of spatial development are outlined for every settlement development area, spatial development trends for each development area also described.

The treatment of **business development area** is based on the character, special needs and opportunities of regional business. This theme is expressed in the plan through various settlement and production development areas and areas suitable for generating wind energy. Lifestyle business development is possible in the whole planning area, both in the settlement development area and in the low density area. **Production area (T)** suitable for production and production related business is mainly located in Kunda and its surroundings. There are few areas suitable for wind energy generation in the planning area, they are located apart and are too small to accommodate a wind park (drawing II-4).

Low density area (H) in the present plan is an area designated for retaining the existing low density settlement structure. **Low density settlement development area (HA)** is emphasized within this area. In the low density settlement development area the development will follow the established settlement structure, historic, cultural and natural conditions.

Rest and recreation development areas (P) are envisaged for the development of recreation activities in the nature. Rest and recreation areas are a network of recreational facilities and services, which offer opportunities for sports, active rest and training courses.

The plan designates **recreation centres (P)** surrounded by service areas of various impact (drawing II-5). The aim of recreation centres is to bring together the supporting elements of rest and recreation activities which support recreation in the centre and its surroundings, also to determine the size of the service area for every centre. Recreation centres are divided into three levels (P1; P2; P3) according to the diversity of recreation, number of intended users and seasonal character of the activities. The recreation centres are connected with each other and form a single regional recreation area. **Sandy beaches and coastal areas suitable for bathing** are shown on the main drawing of the plan (II-1).

Road network of the coastal region is adequate for traffic and public transport needs. **Light traffic roads** are separated from carriageways or are located by the carriageways in the plan. **Tourist attractions** are connected by local and regional trails.

A detour of Kunda town is not provided by the plan. However, if a detour should prove necessary in the future, the route for the road must be chosen in accordance with the existing facilities and environmental impact.

The most important prerequisite for coastal region development is access to the coastline. The plan **establishes the need for access** from public roads to the sandy

beaches, bathing areas, beaches in the rest and recreation area and to the shore path of other beaches of recreational value named in the plan; no entry zones for motor vehicles are also designated.

The **ports** under development are divided into three groups according to the size and future prospects: S1 – Kunda; S2 – Vergi, Mahu, Võsu, Eisma and S3 – Käsmu, Vainupea, Karepa and Eru (drawing II-1). The spatial development trend for small ports is to turn them into actively functioning units, providing services for both maritime and land based tourists and local recreational fishermen for keeping and repairing their boats. The aim of maritime tourism is to create a chain of small ports along the coastline of Lääne-Viru County as a supplement to land based connections.

The Ministry of Defence has chosen exercise areas in the villages of Rutja and Letipea for sea oriented air defence and artillery training (drawing II-1). The plan applies to the Ministry of Defence to designate one area for shooting exercises in the coastal region of Lääne-Viru County.

The plan proposes to add runways and touchdown zones for small aircraft and helicopters in the national defence land use area in the former **Rutja airfield** and to consider the possibilities for its co-use as a recreation centre.

No further **mining areas** are envisaged in the coastal region. A three kilometre wide zone of the coastline in the land based part of the planning area has been designated for the conservation and protection of key coastal region, coastal landscape and its features (drawing II-1). Mining of mineral resources is not allowed in the above mentioned zone, except for the volume of valid mining permits.

An implementation plan to carry out the basic content of the plan (chapter 4) will be drawn up under the supervision of the county government in cooperation with all the participants.

PLANEERINGU LÜHIKOKKUVÕTE	1
LÄÄNE-VIRU COUNTY PLAN „COASTAL REGION OF WEST-VIRU COUNTY“ SUMMARY.....	3
1. SISSEJUHATUS	8
1.1. ÜLESEHITUS	8
1.2. EESMÄRGID JA LÄHTESEISUKOHAD	8
1.3. KOOSTAJAD.....	9
1.4. MÕISTED	11
2. PLANEERINGULAHENDUS	16
2.1 LOODUSALAD JA MAASTIKUD	17
<i>Loodusalad - L.....</i>	<i>17</i>
Kaitstavad loodusobjektid.....	17
Looduse arenguala – L1.....	18
Loodusliku arengu ala – L2.....	18
Looduslähedase arengu ala – L3	19
Kaitsealad.....	20
Muud kaitstavad loodusobjektid	22
<i>Kultuurimälestised.....</i>	<i>22</i>
<i>Kultuurmaastikud.....</i>	<i>22</i>
Väärtuslikud maastikud.....	22
Rohevõrgustik	23
2.2 ASUSTUSSTRUKTUUR.....	24
<i>Asustuse arengu tingimused</i>	<i>24</i>
Ranna ja kalda kasutamise kitsendused.....	24
Detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud	26
<i>Asustuse arenguala - A.....</i>	<i>27</i>
I tasandi asustuse arenguala – A1	28
II tasandi asustuse arengualad – A2	31
III tasandi asustuse arenguala – A3	37
<i>Ettevõtluse arenguala</i>	<i>38</i>
Tootmise arenguala - T	39
Tuuleenergia tootmiseks sobilikud alad.....	39
<i>Hajaasustus ja hajaasustuse arenguala- H</i>	<i>40</i>
<i>Puhkealad.....</i>	<i>41</i>
Puhkuse ja virgestuse arengualad - P.....	41
Puhkekeskused.....	42
Rannapuhkus.....	54
2.3 INFRASTRUKTUUR	55
<i>Teedevõrk</i>	<i>55</i>
Maanteed.....	55
Ühistransport	56
Kergliiklusteed.....	57
Matkarajad.....	59
Avalikud juurdepääsud kallasrajale.....	60
<i>Veeteed ja sadamad.....</i>	<i>61</i>
2.4 ÜLERIIGILISE TÄHTSUSEGA RIIGIKAITSELISE OTSTARBEGA MAAD	62
<i>Kaitseväge perspektiivsed merele orienteeritud harjutusalad</i>	<i>62</i>
<i>Rutja lennuväli.....</i>	<i>63</i>
2.5 MAAVARAD.....	64
<i>Maavarade võimalikud kaevealad</i>	<i>64</i>
3. ELLUVIIMINE	65

Lääne-Virumaa maakonnaplaneering „Lääne-Viru maakonna rannikuala“

4. JOONISED	66
5. LISAD	67
LISA 1 PIIRKONNA ÜLDISELOOMUSTUS	68
ÜLDANDMED	68
LOODUSLIK KESKKOND	68
SOTSIAALNE KESKKOND	70
MAJANDUSKESKKOND	72
ARENGU EELDUSED JA SUUNAD	72
LISA 2 MAAKONNAPLANEERINGU ALUSDOKUMENDID	73
<i>Üleriigiline planeering Eesti 2010</i>	73
<i>Lääne-Virumaa maakonnaplaneering 2010+</i>	75
<i>Lääne-Virumaa arengustrateegia 2007-2015</i>	76
<i>Lääne-Virumaa turismiarengukava 2015</i>	77
<i>Lääne-Viru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringud</i>	78
Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused	78
Sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015	78
<i>Omavalitsuste strateegilised arengudokumendid</i>	79
Vihula vald	79
Viru-Nigula vald	81
Kunda linn	82
KAITSEALAD	84
<i>Kultuurmaastikud</i>	86
Väärtuslikud maastikud	86
Ilusad teelõigud ja kaunid vaated	90
Väärtuslikud põllumaad	91

1. SISSEJUHATUS

1.1. ÜLESEHITUS

Planeering koosneb tekstist ja joonistest, mis täiendavad üksteist ja moodustavad ühtse terviku. Planeeringu koostamisel on aluseks võetud lähteseisukohad maakonnaplaneeringu koostamiseks ning arvestatud kehtivate strateegiliste arengudokumentidega, sh teema- ja üldplaneeringutega. Koostöös planeeringu koostajaga on läbi viidud keskkonnamõju strateegiline hindamine, mille tulemused on arvesse võetud. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne on eraldi köitena planeeringu osa.

1.2. EESMÄRGID JA LÄHTESEISUKOHAD

Maakonnaplaneeringu koostamise eesmärgiks on Lääne-Viru maakonna rannikuäärse piirkonna arengu põhisuundade ja tingimuste määramine järgnevas 10 aastaks, olulisemate infrastruktuuri objektide asukoha määramine ning maa- ja veelade üldiste kasutustingimuste määramine. Oluline on eelkõige vaadelda antud piirkonda ühtse tervikuna.¹

Maakonnaplaneeringu koostamisel käsitletakse järgnevaid teemasid:

- ✓ puhke- ja virgestusalade määramine, sh sobilikud alad puhkekompleksideks ja aktiivse kasutusega rannapuhkusealad;
- ✓ tuuleenergia tootmiseks sobilike alade määramine;
- ✓ sadama asukohtade määramine (väikesadamad ja Kunda reisisadam);
- ✓ kergliiklusteede määramine;
- ✓ Kunda linna ümbersõidu teekoridori asukoha määramine;
- ✓ olemasolevate detailplaneeringu koostamise kohustusega alade piiride täpsustamine või vajadusel uute alade määramine;
- ✓ vajadusel roheline võrgustiku asukoha täpsustamine;
- ✓ üleriigilise tähtsusega riigikaitselise otstarbega maa-alade määramine (Rutja lennuväli, Letipea ja Rutja laskealad);

¹ Maakonnaplaneeringu „Lääne-Viru maakonna rannikuala“ lähteseisukohad. Lääne-Viru Maavalitsus,

- ✓ kaitsealade ja nende kasutustingimuste täpsustamine, vajadusel ettepanekute tegemine uute kaitsealade loomiseks;
- ✓ olemasolevate elamualade laiendamise võimaluste väljaselgitamine või ettepanekute tegemine uute maa-alade määramiseks;
- ✓ olemasolevate ettevõtlusalade laiendamise võimaluste väljaselgitamine või ettepanekute tegemine uute maa-alade määramiseks;
- ✓ ranna ja kalda ehituskeeluvööndi vähendamise või suurendamise vajadus;
- ✓ korduva üleujutusega alad (looduskaitseaduse § 35 lg 3¹);
- ✓ avalikud juurdepääsuvõimalused kallasrajale (looduskaitseaduse § 36 lg 2);
- ✓ maavarade võimalike uute kaevealade hindamine ja nende mõju keskkonnale.

1.3. KOOSTAJAD

Planeeringu koostas töörühm koosseisus:

Planeeringu korraldaja

Mati Jõgi	Lääne-Viru Maavalitsus
Jaan Kangur	Lääne-Viru Maavalitsus
Jaak Maandi	planeeringuekspert

Planeeringu konsultant

Andres Levald	maastikuarhitekt EAL, volitatud arhitekt V – E-Konsult OÜ – juhtiv planeeringukonsultant
Eike Riis	dipl.bioloog - E-Konsult OÜ, KSH ekspert
Kairi Mänd	geoökoloogia magister - E-Konsult OÜ, planeerija
Eduard Pukkonen	geoloogiamagister - Dereevos OÜ,

GIS, kaardid

Keskkonnaamet

Maret Vildak Keskkonnaamet

Riina Pomerants Keskkonnaamet

Lauri Saapar Keskkonnaamet

Omavalitsuste esindajad

Allar Aron Kunda linn

Olev Karu Kunda linn

Janar Vellak Kunda linn

Erik Keskküla Vihula vald

Marit Laast Viru-Nigula vald

Ain Tiivas Viru-Nigula vald

Priit Pent Viru-Nigula vald, VIROL

Planeeringu koostamisel avaldasid oma seisukohti erinevate ametkondade esindajad ning ettepanekutega osalesid avalikest väljapanekutest ja aruteludest osavõtjad.

Tänu kõigile, kes planeeringusse panustasid!

1.4. MÕISTED

Ala – ühiste tunnuste alusel määratletud piirkond

Arenguala – arengupiirkond, ruumiliseks arenguks või arengureserviks vajalik maa-ala

Asula – haja- või tiheasustusega maa-alal lahkmejoontega territoriaalselt piiratud ja tähistatud asustusüksus. Suuruse ja majandusliku tähtsuse järgi eristatakse linnalisi asulaid ja maa-asulaid. Linnaline asula on teenindusfunktsioonide ja kontsentreeritud asustusega alevik, alev ja linn. Ajalooliste traditsioonide, kujunemisajaloo, rahvastiku arvu, paiknemise, sotsiaalmajanduslike funktsioonide ja arenguperspektiivide järgi liigitatakse asulad küladeks, alevikeks, alevikeks, vallasisesteks linnadeks ning linnadeks.

Asustus – mingi piirkonna rahvastiku ja asulastiku kogumõiste ja iseloom. Asustust mõjutavad looduslikud, ajaloolis-kultuurilised ja transpordigeograafilised tegurid.

Asustuse arenguala (A) – kompaktse asustusega alad, mille arendamine toimub seal välja kujunenud asustusstruktuuri, ajaloolisi-kultuurilisi ja looduslikke tingimusi järgides.

A1 – I tasandi asustuse arenguala – linnalisele asulale omaste tunnustega keskused, kus on piirkondlikult kõige mitmekülgsemad arengueeldused ja võimalused ning kuhu on piirkondlikult koondunud teenused.

A2 - II tasandi asustuse arengualad – kohalikud sisemiste kasvuvõimalustega keskused, mille ruumiline areng toimub olemasolevat asustusstruktuuri, ajaloolis-kultuurilisi ja looduslikke tingimusi järgides

A3 – III tasandi asustuse arengualad – keskused hajaasustuses, kus arengutingimused määratakse olemasoleva asustuse ulatuses eeskätt elukeskkonna kvaliteedi parandamiseks.

Elustiiliettevõtlus – kohaliku väike- ja mikroettevõtluse liik, mida iseloomustab väike töötajate arv, taktikaline juhtimine ning vastutustundliku ja jätkusuutliku tegutsemise suhtumismudel. Ettevõtluse eesmärgiks on püsijäämine ning omanikele toimetulekuks piisava sissetuleku tagamine. Elustiiliettevõtluse arendamine on võimalik nii asustuse arengualal, hajaasustuses kui ka looduslähedase arengu aladel.

Hajaasustus ja hajaasustuse arenguala (H) – olemasoleva hajaasustusstruktuuri säilitamiseks määratud ala. Eraldi on välja toodud hajaasustuse arenguks kavandatud ala. Hajaasustuse arenguala areng, ettevõtlus ja arendustegevus toimub seal välja kujunenud asustusstruktuuri, ajaloolis-kultuurilisi ja looduslikke tingimusi järgides.

Igapäevane elukeskkond – isiku elu-, töö- või õppimiskoht ning muude tema poolt vähemalt kord nädalas külastatavate kohtade vahetus (kauplus, spordihall jms) läheduses asuv ala (Lääne-Virumaa turismi arengukava 2015)

Ilus vaade – esteetiliselt väärtuslikule maastikule avanev vaade²

Kergliiklustee – jalakäija ja jalgratturi liikluseks ettenähtud eraldi tee või tänavaosa³

Kompaktse asustusega ala – alevike ja külade olemasolev ja kavandatav selgelt piiritletav territooriumi osa, kus detailplaneeringu koostamine on kohustuslik (Planeerimiseseadus). Mõistel ei ole otsest seost hoonestuse tihedusega. Vt .ka *Tiheasustusala*.

Liivarand – liivane rannaala, mis on rannaga seotud puhketegevuste oluliseks eelduseks ja moodustab osa ranna puhkeväärtusest. Ranna tegeliku puhkeväärtuse ja supluseeldustega rannapiirkondade määratlemisel, samuti puhkevõimaluste kavandamisel tuleb lisaks sellele arvestada külgnevate alade maakasutuse ning looduskaitsepiirangutega.

Korduva üleujutusega ala piir mererannal määratakse üldplaneeringuga. Kui korduva üleujutusega ala piiri ei ole määratud, loetakse korduvalt üleujutatud ala piiriks ühe meetri kõrgune samakõrgusjoon. Korduva üleujutusega veekogude ranna või kalda piiranguvöönd, veekaitsevöönd ja ehituskeeluvöönd koosnevad üleujutatavast alast ja vastava vööndi laiusest. (Looduskaitseeseadus).

Lauter – üksikute paatide randumiseks ja hoidmiseks kividest jm. puhastatud rand, kuhu paatide ülestõmbamiseks ja vette lükkamiseks on asetatud ümarpuud. Lautri eripäraks väikesadamaga võrreldes on, et sinna saab randuda ja vajadusel paati kuivale tõmmata, mitte silduda. Lautreid rajatakse lihtsustatud korras.

Loodusala (L) – loodus-, kultuuri- ja puhkeväärtustest lähtuvalt sarnaste ruumilist arengut suunavate kaitse- ja kasutustingimustega alad, vt loodusarengu ala (L1), loodusliku arengu ala (L2) ning looduslähedase arengu ala (L3)

Loodusarengu ala (L1) – üksnes looduslike protsessidena arenevate ökosüsteemidega ala (Vt ka *loodusreservaat*)

Loodusliku arengu ala (L2) – väljakujunenud looduslike või suunatult arendatud poollooduslike kooslustega looduskesksete puhkevõimalustega ala (vt ka *sihtkaitsevöönd*)

² Lääne-Virumaa maakonna teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“. Lääne-Viru Maavalitsus, 2006.

³ Eesti Standard EVS 843:2003: Linnatänavad. Eesti Standardikeskus, Tallinn.

Looduslähedase arengu ala (L3) – looduslähedaselt arendatud, piirkonnale iseloomuliku atraktiivse maastiku- ja asustusstruktuuri ning tuntud ja väärtustatud soodsa elu- ja ettevõtluskeskkonnaga ala (vt ka *kaitsealad*).

Looduse õpperada – vt *Õpperada*

Loodusreservaat – kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veeala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena (Looduskaitseadus § 29)

Maa-arhitektuur – kogu ehitatud keskkond, mille on loonud väljaspool linnu põllumajandusega, hiljem ka muude eluvaladega tegelev maarahvas. Maa-arhitektuuri vanemasse kihistusse kuuluvad lisaks taluehitistele ka külade ja alevike ühisotstarbelised ehitised ja tööstushooned. Lähedases tähenduses, aga teatava väärtustava kallakuga kasutatakse mõistet *maaehituspärand*. (Maa-arhitektuur ja -maastik. Valdonna arengukava 2007–2010)

Maastik – ühtne tervik, mis hõlmab nii looduskeskkonda kui ka inimtegevuse tagajärgi, maastikule omistatud tähendusi ja väärtusi ning maastiku tajumist.

Matkarada – tähistatud ja hooldatud liikumiserada looduses, mis on varustatud teatavat liiki informatiivse materjaliga ja omab matkajale vajalikke elementaarseid rajatisi/teenuseid.

Miljööväärtusega ala – tervikliku miljööga ala, mis oma ajalooliselt väljakujunenud tänavavõrgu, haljastuse, ühtse ja omanäolise arhitektuuri tõttu kuulub säilitamisele⁴

Miljööväärtuslik hoonestusala – üldplaneeringuga määratletud maa-ala, mille terviklik miljöö kuulub säilitamisele oma ajalooliselt väljakujunenud tänavavõrgu, haljastuse, hoonestusviisi, ühtse ja omanäolise arhitektuuri või muu avaliku huvi tõttu.⁵

Mõisakompleks e. mõisaansambel – sisaldab mõisa peahoone ja kõrvalhooneid, neid ümbritseva pargi, ühendavaid teid, piirdeaedu, tiike ja palju muud, mis kokkuvõttes moodustab tervikliku maastiku.⁶ Mõisa kui ajaloolise majandusüksuse keskus, mis täitis ka esindusfunktsioone.

Piiranguvöönd – kaitseala maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades Looduskaitseadusega sätestatud kitsendusi (Looduskaitseadus § 31)

⁴Lääne-Virumaa maakonna teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“. Lääne-Viru Maavalitsus, 2006.

⁵ Teemaplaneeringu „Tallinna kesklinna miljööväärtuslike hoonestusala piiride määramine ning kaitse- ja kasutamistingimuste seadmine“. Tallinna Linnaplaneerimise Amet

⁶ Lääne-Virumaa turismi arengukava 2015

Puhkuse ja virgestuse arenguala (P) – alad, mis on ette nähtud aktiivse puhketegevuse arendamiseks looduses.

Puhkekeskus – erinevaid puhketegevusi toetavate tugielementide kogum. Suuruse, teeninduspiirkonna ulatuse ja elementide hulga järgi eristatakse:

- ✓ Suur puhkekeskus (P1)
- ✓ Keskmine puhkekeskus (P2)
- ✓ Väike puhkekeskus (P3)

Puhkepiirkond – puhkekeskuse teeninduspiirkond, võimalik ala puhkekasutuseks, sh matka- ja õpperadade kavandamiseks.

Sadam – veesõidukite sildumiseks kohandatud ja sadamateenuse osutamiseks kasutatav maa- ja veeala ning seal asuvad sadama sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikud sadamaehitised (Sadamaseadus § 2)⁷ Planeeringus on sadamad suuruse ja perspektiivse kasutuse järgi jaotatud kolmeks:

S1 - kauba- ja reisisadam;

S2 - väikesadamad tasuliste sadamateenustega - kvaliteetsed tugiteenused harrastusmeresõidule ja mereturismile, harrastuskalurid, talvised hoiuteenused jahtidele ja paatidele;

S3 - väikesadamad valdavalt harrastuskaluritele, talvised hoiuvõimalused paatidele.

Sihtkaitsevöönd – kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks (Looduskaitseadus § 30)

Supluseks sobiv piirkond – supluskohale sobivad tingimused või eeldused avaliku ranna rajamiseks.

Tihasustusala – mõiste on erinevates seadustes sisustatud eri viisil. Looduskaitseaduse tähenduses on tihasustusala linn ja alev ning aleviku ja küla selgelt piiritletav kompaktse hoonestusega ala, kus hooned paiknevad lähestikku. Maareformi seaduse tähenduses on tihasustusala maa-ala, mis on tihasustusega aladeks määratud kehtestatud planeeringuga. Planeeringuseaduse eesmärgile vastab tihasustusala määramine maareformi seaduse tähenduses. Vt ka *kompaktse asustusega ala*.

Tootmise arenguala (T) – tootmise ja sellega seotud ettevõtluse arendamiseks sobiv ala.

⁷ Elektrooniline Riigi Teataja: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13196603>

Turism – reisimise alamliik, mille all mõistetakse reisimist väljapoole isiku igapäevast elukeskkonda mitte kauemaks kui 12 järjestikuseks kuuks ja mille peamiseks eesmärgiks ei ole sihtkoha poolt tasustatav tegevus. Turism ei hõlma reisimist alalisest elukohast alalisse töö- või õppimiskohta ning muudesse igapäevase elutegevusega seotud kohtadesse.⁸

Vaatamisväärus – objekt, mida külastatakse. Vaatamisväärused võivad moodustada erineva suurusega kogumeid ja komplekse, mis on vaatamisvääruse piirkondliku mõõtme aluseks.

Väärtuslik maastik – mitmekesise maastiku ja taimestikuga maastikud, kus leidub nii kohalikku identiteeti loovaid ajaloolisi elemente kui sobivaid elupaiku erinevatele taimedele, loomadele ja teistele elusolenditele⁹

I klassi väärtuslik maastik – kõige väärtuslikumad, maakondliku (võimaliku riikliku) tähtsusega alad (I)

II klassi väärtuslik maastik – väga väärtuslikud, maakondliku tähtsusega alad

III klassi väärtuslik maastik – väärtuslikud, kohaliku tähtsusega alad (III), mida käsitletakse miljööväärtuslike aladena.

Õpperada – hariduslikel eesmärkidel rajatud, looduses märgistatud ja kavakohaselt vaatluspunktide ning informatsiooniga varustatud liikumisirada.

⁸ Lääne-Virumaa turismiarenduskava 2015

⁹ Lääne-Virumaa maakonna teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“. Lääne-Viru Maavalitsus, 2006.

2. PLANEERINGULAHENDUS

Lääne-Viru rannikuala maakonnaplaneeringu lahenduse aluseks on säästva tasakaalustatud arengu põhimõtete seadmine ruumilise arengu ja maakasutuse üldtingimusteks. Säästev on arengutee, mis rahuldab praeguse põlvkonna vajadused ja püüdlused, seadmata ohtu tulevaste põlvkondade samasuguseid huve.

Säästev areng tähendab säästlikkust kolmel alal: **keskkond, majandus ja kogukond:** suhtudes loodusesse ja kultuuripärandisse respektiga säilitab ja tugevdab majandust ning innustab kogukonna inimesi. See tagab tootmise ja tööhõive praegustele ja tulevastele põlvedele, turvalised ja rahumeelsed elamistingimused ning kultuurilise ja bioloogilise elurikkuse austamise. Säästev areng võtab arvesse keskkonnaruumi piirid, erinevate tegevuste ökoloogilise jalajälje, materjalivoogude vähendamise ja ökoefektiivsuse tõstmise vajaduse. Sellelt aluselt on võimalik anda laiapõhjaline hinnang rahvuslikule rikkusele ja selle muutumisele.

Ruumilise keskkonna säästval kujundamisel on oluline selliste üldiste ja pikaajaliste arengueesmärkide määratlemine, mille puhul arenguteguritena ei vastandata loodust inimtegevusele ega arengualasid loodusaladele.

Nende eesmärkide täitmiseks on planeeringuala jagatud erinevateks arengualadeks. Need on piirkonnad, mis on ette nähtud teatud prioriteetse iseloomuga ruumiliseks arenguks või reserveeritakse vastava arengu reservaladeks.

Planeeringulahenduse aluseks on erineva iseloomuga arengualade ja nende arengusuundade määratlemine ruumiliselt koos toimiva tasakaalustatud tugivõrgustiku loomiseks. Arengualadel käsitletakse inimtegevusega samaväärsena looduslike protsesse, mille eesmärk on tagada nii tingimused loodusväärtuste ning looduslike koosluste säilimiseks ja arenemiseks kui olla piirkonna ainulaadse ja atraktiivse kultuurimaastiku jätkusuutlikkuse oluliseks kandjaks. Ruumisüsteemselt terviklikuks lähenemiseks ning arengusuundade vastandamise vältimiseks osutus vajalikuks planeeringus kasutada loodusalade mõistet.

Planeeringulahenduse ülesehituse kandvaks põhimõtteks on käsitleda koos nii looduslikku keskkonda (loodusalad ja maastikud), asustust (asustusstruktuur) kui neid ühendavat taristut (infrastruktuur).

Loodusalade mõiste sissetoomine võimaldab käsitleda kogu planeeringuala arengut eesmärgistatud tervikuna ning looduskaitselisi piiranguid asukohaväärtustena, erinevate arengusuundade eeldustena ja planeeringuliste tingimustena. See ei vastanda looduskaitset ja arengut, tõstab olemasolevad kultuuri- ning loodusväärtused piirkonna arengu teenistusse, parandab vastavat mõistmist ja koostöövalmidust, võimaldab vahendada vajalikku teavet tegevustingimustest ka väljaspool kaitsealaid ning liigendab planeeringuala ühtsetel alustel toimivaks seostatud võrgustikuks.

Loodusalade käsitus planeeringus võimaldab ühiselt läheneda ning seada arengu- ja kasutustingimusi ka nendele aladele, kus loodusväärtuste kontsentratsioon on oluline ja/või olemasolevad seosed väärtuste vahel unikaalsed, kuid alad ise ei kuulu kaitsealade hulka.

Loodusalades on rõhutatult esile toodud kaitsealade arenguaspekt ning asustuse arengualades asustust tasakaalustav loodus- ja maastikuhoidlik aspekt, mis koos toimides on elukeskkonna atraktiivsuse aluseks. Loodusalade ja maastike kui terviku lahutamatuks osaks on nii loodus- (sh kaitstavad loodusobjektid) kui kultuurmaastikud (sh väärtuslikud maastikud). Kahaneva elanikkonna tingimustes on elukeskkonna atraktiivsus omakorda kogukonna ja majanduse tulevikku määravaks arenguteguriks.

2.1 LOODUSALAD JA MAASTIKUD

LOODUSALAD - L

Loodusalad (L) on planeeringus jagatud looduse arengualadeks (L1), loodusliku arengu aladeks (L2) ning looduslähedase arengu aladeks (L3), mis on kantud planeeringukaardile. Jaotusele on leitud vasted planeeringualaga hõlmatud kaitsealade kaitse-eeskirjadest ja Lahemaa rahvuspargi kaitseeeskirja eelnõust¹⁰ (vt ka *Kaitsealad*).

KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID

Looduse arengualade määratlemise aluseks olevate loodusväärtuste selgitamiseks ja täpsustamiseks ning terviklikuks sidumiseks teiste keskkonnaväärtustega on oluline järgnev kaitstavate loodusväärtuste iseloomustus.

Kaitstavad loodusobjektid on looduskaitseaduse kohaselt:

- 1) kaitsealad;
- 2) hoiualad;
- 3) kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid;
- 4) püsielupaigad;
- 5) kaitstavad looduse üksikobjektid;
- 6) kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.

¹⁰ Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskirja eelnõu 14.01.2010

Kaitstavate loodusobjektidega on planeeringu koostamisel arvestatud ning kajastatud planeeringu liigile vastavalt neist tulenevaid maakasutuse kitsendusi ja tingimusi. Eesti Looduse Infosüsteemi keskkonnaregistri aktuaalseid andmeid aluseks võttes tuleb kaitstavate loodusobjektidega arvestada planeeringu rakendamisel ning üld- ja detailplaneeringute koostamisel, sh ka hajaasustuses ning asustuse arengualadel.

LOODUSE ARENGUALA – L1

Visioon: üksnes looduslike protsessidena arenevate ökosüsteemidega ala.

Missioon: tingimuste loomine kaitstavate loodusväärtuste ning inimtegevusest puutumatute looduslike koosluste säilimiseks ja arenemiseks.

Looduse arenguala on oluline loodusalade süsteemi terviklikkust tagav lüli, mis oma olemasoluga lisab piirkonnale teaduslikku tuntust ning selle seisund on etaloniks ümbritsevate alade loodusliku arengu ja inimõjude hindamisel (teadusturism, keskkonnauuringute objekt).

Ruumilist toimimist tagavaks planeeringuliseks meetmeks ja kasutamistingimuseks on igasuguse inimtegevuse keeld ning lähtumine vastavast kaitseala kaitse-eeskirjast. Looduse arengualal on inimeste viibimine lubatud ainult erandkorras ja nt teaduslike välitööde tegemiseks.

Looduse arenguala looduskaitsealine vaste on loodusreservaat (vt *Kaitsealad ja Mõisted*).

LOODUSLIKU ARENGU ALA – L2

Visioon: väljakujunenud looduslike või suunatult arendatud poollooduslike kooslustega looduskesksete puhkevõimalustega ala.

Missioon: tingimuste loomine kaitstavate loodusväärtuste ning väljakujunenud looduslike ja poollooduslike koosluste säilimiseks ja sihipäraseks arendamiseks.

Eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes looduslike protsessidena, vajadusel koosluste loodusliku seisundi taastamine, koosluste tüüpide säilitamine, neile omase liigi- ja vanusestruktuuri hoidmine, looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning Natura elupaikade ja kaitstavate liikide elupaikade kaitse.

Loodusliku arengu ala oluline roll loodusalade süsteemis on loodusväärtuste seisundi säilitamise kõrval looduskesksete puhke- ja õuesõppevõimaluste tagamine, mis on piirkondliku atraktiivsuse ja kohaliku elustiiliettevõtluse üks olulisi aluseid. Lubatud on kaitse-eeskirja tingimustel rajatiste rajamine alal paikneva kinnistu tarbeks ning õpperadade ja loodusväärtuste eksponeerimiseks vajalike ehitiste rajamine.

Kasutamistingimuseks on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks loomade karjatamine, niitmine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine, metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ning loodusliku veerežiimi taastamine.

Loodusliku arengu ala looduskaitseline vaste on sihtkaitsevöönd (vt *Kaitsealad ja Mõisted*).

LOODUSLÄHEDASE ARENGU ALA – L3

Visioon: looduslähedaselt arendatud, piirkonnale iseloomuliku atraktiivse maastiku- ja asustusstruktuuri ning tuntud ja väärtustatud soodsa elu- ja ettevõtluskeskkonnaga ala.

Missioon: tingimuste loomine:

- ✓ loodusväärtuste, sh Natura elupaikade ja kaitsealuste liikide;
- ✓ mere ökosüsteemi;
- ✓ looduse mitmekesisuse;
- ✓ pinnavormide;
- ✓ maastikuilme, pärandmaastiku, talu- ja mõisaarhitektuuri ning traditsioonilise piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuri;
- ✓ põllumajandusliku maakasutuse;
- ✓ ajaloolis-kultuurilise ja arhitektuurilise väärtusega hoonete;
- ✓ väärtuslike maastikuarhitektuurikomplekside ning hinnaliste pargi- ja aiakunsti kujunduselementide;
- ✓ puhke- ja virgestusväärtuste ning asula miljööväärtuste, kultuuripärandi ja väärtusliku militaarpärandi;

säilimiseks, arendamiseks ja säästvaks tasakaalustatud kasutamiseks. Eesmärged ning kaitsetingimusi täpsustab kaitse-eeskiri vastavalt konkreetsele piiranguvööndile.

Looduslähedase arengu ala on loodusaladest kõige ulatuslikum. Tema oluline roll loodusalade süsteemis on loodusväärtuste seisundi ja elurikkuse säilitamise ning esteetiliselt väärtusliku maastiku kujundamise kõrval kaitsetingimustega arvestav majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, et tagada atraktiivne ning laialdaselt tuntud elu- ja ettevõtluskeskkond ning turismiettevõtluse toodete sisuline alus.

Ruumilist toimimist tagavaks planeeringuliseks meetmeks ja kasutamistingimuseks on vajalik ja lubatud majandustegevus:

- ✓ poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalik niitmine, karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine;
- ✓ kaitsekorralduskavas sätestatud kohtades vaadete avamiseks vajalikud raied ning puu- ja põõsarinde harvendamine.

Looduslähedase arengu aladel on ala missiooni järgimisel võimalik uute ehitiste, kaasa arvatud ajutiste ehitiste püstitamine. Lähtuvalt ala väärtustest, ümbritsevast miljööst, väljakujunenud ehitustraditsioonidest, asustusstruktuurist ja muudest asjakohastest kaalutlustest on õigus esitada tingimusi ehitiste arhitektuurse lahenduse, väliskonstruktsioonide, mahu, materjalide, kõrguse ja katusekalde kohta.

Looduslähedase arengu ala looduskaitseks vasteks on kaitsealade piiranguvöönd (vt *Kaitsealad ja Mõisted*).

Looduslähedase arengu ala tunnustele vastab loodusväärtuste iseloomu ja tiheduse poolest Mahu soo, kus kasvab ulatuslikul alal arvukalt kaitsealuseid taimeliike, peamiselt käpalisi. Planeeringuga on soo määratletud alana (L3), eesmärgiga tagada kaitsealustele taimeliikidele soodsad kasvutingimused. Keelatud on maavarade kaevandamine ning ehitustegevus, teiste maakasutusviiside rakendamisel tuleb tagada loodusväärtuste säilimine. Edasiste arengu- ja kaitse-suundade määratlemiseks on vajalikud täiendavad uuringud.

Looduslähedase arengu ala tunnustele ja kasutamise eesmärkidele vastavad maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratletud miljööväärtusega alad Noonu ja Selja Külas. Noonu miljööväärtusega alal on eesmärgiks säilitada 97 ha suurune kuiva pärisaruniidu pärandkooslus ning taastada kiviaiad. Selja miljööväärtusega alal on eesmärgiks säilitada ja hooldada niiske looniidu pärandkooslus. Planeeringuga on need alad määratletud alana (L3), eesmärgiga säilitada nende aladele iseloomulik omapära (vt *Miljööväärtusega alad*).

KAITSEALAD

Kaitseala on inimtegevusest puutumatu hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust.¹¹ Kaitsealad on rahvusparkid, looduskaitsealad ning maastikukaitsealad.

¹¹ Looduskaitseseadus, § 4 lg 2. Elektrooniline Riigi Teataja:
<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13197318>

Lääne-Viru maakonna rannikualal on kaitsealadena määratletud Lahemaa rahvuspark, Selja jõe maastikukaitseala, Toolse looduskaitseala, Padaoru maastikukaitseala, Letipea maastikukaitseala ja Mahu-Rannametsa looduskaitseala.

Kaitseala, püsielupaiga ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsekord määratakse kaitse-eeskirjaga. Kaitse-eeskirjaga piiritletakse ühe või mitme erineva rangusastmega kaitsevööndi ulatus ning määratakse looduskaitseadusega sätestatud piirangute osaline või täielik, alaline või ajutine kehtivus vööndite kaupa. Kaitsealade võimalikud vööndid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd (vt *Mõisted*).

Planeering määratleb kaitsealade kaitsevööndid määratud arengusuundadega loodusaladena (L).

Loodusreservati käsitletakse **looduse arengualana (L1)**, mille eesmärk on tagada tingimused loodusväärtuste ning inimtegevusest puutumatute looduslike koosluste säilimiseks ja arenemiseks.

Sihtkaitsevööndit käsitletakse **loodusliku arengualana (L2)**, mille eesmärk on tagada tingimused kaitstavate loodusväärtuste ning väljakujunenud looduslike ja poollooduslike koosluste säilimiseks ja sihipäraseks arendamiseks.

Piiranguvööndit käsitletakse **looduslähedase arengu alana (L3)**, mille eesmärk on tagada tingimused loodusväärtuste, maastikuilme, pärandmaastiku, talu- ja mõisaarhitektuuri ning traditsioonilise piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuri ja asula miljööväärtuse; puhke- ja virgestusväärtuste säilimiseks, arendamiseks ja säästvaks tasakaalustatud kasutamiseks atraktiivse ning laialdaselt tuntud elu- ja ettevõtluskeskkonnana.

Planeeringu käigus tõstatati aruteluteema Vergi ja Võsu välja arvamiseks Lahemaa Rahvusparki koosseisust, et vähendada kaitseeeskirjast tulenevaid piiranguid ehitustegevusele ja ettevõtlusele. Maakonnaplaneering teeb ettepaneku:

- 1) algatada Lahemaa Rahvusparki kaitsekorralduskava alusuuringuna Lahemaa erinevate alade sotsiaalmajanduslik analüüs;
- 2) viia sisse Lahemaa Rahvusparki kaitse-eeskirja tingimused, mis võimaldaksid Võsu ja Vergi ning vajadusel ka teiste planeeringu Lahemaa Rahvusparki piires olevate asustuse arengualade arendamist elu-ja majanduskeskkonna väärtustest lähtuvalt.

PARGID JA PUISTUD

Maastikukaitseala (loodusparki) eritüübid on park, arboreetum ja puistu. Planeeringualal paiknevad Palmse mõisa park (LK, MK), Sagadi mõisa park (LK; MK), Vihula mõisa park (LK, MK), Toolse park, Kunda linnapark, Kunda põlispuud, Malla mõisa park (LK, MK) ja Vasta mõisa park (LK, MK). Neis kehtivad piiranguvööndi

kitsendused ja tingimused. Mõisapargid on kaitse all ka kultuurimälestistena, hõlmates ka mõisakomplekside muid kaitstavaid objekte ja osi.

MUUD KAITSTAVAD LOODUSOBJEKTID

Muud kaitstavad loodusobjektid on hoiualad; kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid; püsielupaigad; kaitstavad looduse üksikobjektid ning kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.

Planeeringu koostamisel on arvestatud planeeringualal paiknevate kaitstavate loodusobjektidega ning kajastatud planeeringu liigile vastavalt neist tulenevaid maakasutuse kitsendusi ja tingimusi. Järveoja, Kunda jõe ja Pada jõe hoiualad on kantud planeeringukaardile. Püsielupaikade ja teiste kaitstavate loodusobjektide kaitsevööndite piires on ulatuslikumad alad määratletud loodusaladena L2 ja L3. Keelatud on maavarade kaevandamine, teiste maakasutusviiside rakendamisel tuleb tagada loodusväärtuste säilimine. Piirangute osaline või täielik, alaline või ajutine kehtivus vööndite kaupa määratakse looduskaitseaduse alusel.

KULTUURIMÄLESTISED

Planeeringu koostamisel on arvestatud kultuurimälestistega vastavalt kultuurimälestiste riiklikule registrile. Planeeringu üldistusastmele ei vasta üksikute kultuurimälestiste käsitlemine.

Kultuurimälestiste asukohad on kantud informatiivsete punktidenä planeeringu põhijoonisele, kus need moodustavad kultuurmaastikus ajaloolisele asustusstruktuurile vastavaid iseloomulikke kogumeid ja mustreid. Lisaks ajaloolistele mõisakompleksidele tuleb piirkonna ühe olulisema üksikobjektina nimetada Toolse linnuse varemeid.

Kultuurimälestiste riikliku registri¹² aktuaalseid andmeid aluseks võttes tuleb kultuurimälestistega arvestada planeeringu rakendamisel ning üld- ja detailplaneeringute koostamisel.

KULTUURMAASTIKUD

VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD

Planeeringu põhijoonisele II-1 on kantud Lääne-Viru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratud väärtusliku maastike piirid, ilusad vaated, roheline võrgustik ning miljööväärtuslikud alad.

¹² Kultuurimälestiste riiklik register - <http://register.muinas.ee/>

Väärtuslike maastike määramise eesmärgiks on säilitada traditsioonilise asustus- ja maakasutusmustrit ning muud kultuuripärandit, tugevdada seeläbi kohaidentiteeti, hoida maastikulise ja bioloogilise mitmekesisust ja ökoloogilist tasakaalu, kaitsta ürglooduse mälestisi ning edendada turismi¹³.

Väärtuslikud maastikud moodustuvad erinevatest maastikulistest elementidest – pärandkultuurmaastikud, külamaastikud, põllumaad, puhkealad, muinsuskaitseobjektid, looduskaitse üksikobjektid, arhitektuurilised vaatamisväärsused, teelõigud, veekogud. Väärtuslike maastike kaitseks tuleb säilitada väärtuslike maastike omapära, ilusad vaatekohad ja teelõigud ning miljööväärtusega alad.

Maakonnaplaneeringuga täpsustatakse Lääne-Viru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratud Letipea-Mahu väärtusliku maastiku piiri. Letipea-Mahu väärtusliku maastiku täpsustatud piir ühtib Kunda linna üldplaneeringus määratud Kunda sadamast idas asuva tootmisala piiriga (joonis II-2).

Arendus- ja majandustegevuse korraldamisel lähtutakse väärtuslikel maastikel teemaplaneeringuga seatud üldistest kasutustingimustest ning täpsemad arengu- ja kasutamistingimused määratakse omavalitsuste üldplaneeringutega ja hoolduskavadega¹⁴.

ROHEVÕRGUSTIK

Roheline võrgustik parendab looduslikku mitmekesisust, tagab levikuvõimalusi ja -teid looduslike piirkondade vahel ning tugevdab eluslooduse ökoloogilist toimimist. Rohelise võrgustiku põhimõtte rakendamine planeerimises võimaldab esile tõsta, väärtustada ja sihipäraselt kasutusele võtta looduslike alade keskkonda kujundava mõju. Tekivad täiendavad võimalused ruumiliselt tasakaalustada ühiskonna looduskahjustavaid mõjusid, paranevad võimalused ökoloogiliselt kõrge väärtusega elukeskkonna kujundamiseks.¹⁵

Maakonnaplaneeringuga on täpsustatud teemaplaneeringuga „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratud rohevõrgustiku piire reaalsest maakasutusest lähtudes. Rohevõrgustiku koridorist jäeti välja Kunda linnas asuvad tootmisalad ning linna naabruses Viru-Nigula vallas asuvad tootmisalad (vt joonised II-

¹³ Lääne-Viru maakonna teemaplaneering „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, Lääne-Viru Maavalitsus, 2006.

¹⁴ Näiteks: Malla-lila-Kutsala-Padaoru väärtusliku maastiku hoolduskava. Lääne Virumaa 2007

¹⁵ Maakonna teemaplaneering „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, Lääne-Viru Maavalitsus, 2006.

2 ja II-3). Täpsustamise eesmärgiks on Kunda ja Letipea vahelise klindipealse ala säilitamine rohekoridorina. Rohevõrgustiku toimimise tagamiseks tuleb lähtuda teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratud tingimustest.

2.2 ASUSTUSSTRUKTUUR

ASUSTUSE ARENGU TINGIMUSED

RANNA JA KALDA KASUTAMISE KITSENDUSED

Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsiooni täitmiseks välja töötatud soovitusel peaks rannale ehitamist lubama vaid siis, kui selleks on ülekaalukas avalik huvi ning vähem tundlikkusse kohta ehitada pole võimalik. Ka Läänemere maade ruumilise arengu ja visiooni ning strateegiate (VASAB) koostöövõrgustiku soovitused Läänemere rannikualade planeerimiseks rõhutavad nende alade loodusliku seisundi säilitamise olulisust. Kõigi viidatud dokumentides sisalduvate põhimõtete elluviimine on eesmärgiks võetud nii Eesti keskkonnategevuskavas aastateks 2007–2013 kui ka Eesti keskkonnanstrateegias aastani 2030.

Ranna piiranguvöönd, veekaitsevöönd ja ehituskeeluvöönd koosnevad korduva üleujutusega alast ja Looduskaitseaduses (LKS) sätestatud vööndi laiusel.

KORDUVA ÜLEUJUTUSEGA ALAD

Korduva üleujutusega ala piir mererannal määratakse üldplaneeringuga. Kui korduva üleujutusega ala piiri ei ole määratud, loetakse korduvalt üleujutatud ala piiriks ühe meetri kõrgune samakõrgusjoon.¹⁶ Samakõrgusjoon on käesolevas maakonnaplaneeringus määratud Maa-ameti reljeefiandmete analüüsi alusel informatiivse lähtematerjalina ning kantud planeeringu põhijoonisele II-1 ning detailjoonistele II-2.

Samakõrgusjoont ja ehituskeeluvööndit tuleb täpsustada detailplaneeringu koostamisel alusmõõdistamise käigus.

RANNA JA KALDA EHITUSKEELUVÖÖND

EHITUSKEELUVÖÖNDI ULATUS

Looduskaitseaduses on ehituskeeluvööndiks määratud mererannal 100 m ning linnas ja alevis ning aleviku ja küla selgelt piiritleval kompaktsel asustusega alal 50 meetrit.

¹⁶ Looduskaitseadus §35 lg 3¹. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13233620>

Samuti on 50 meetrine ehituskeeluvöönd määratud üle kümne hektari suurusel järvel ja veehoidlal ning üle 25 ruutkilomeetri suuruse valgalaga jõel, ojal ning maaparandussüsteemi eesvoolul.

Üle viie meetri kõrgusel ja tavalisele veepiirile lähemal kui 200 meetrit oleval kaldaastangul koosnevad ranna või kalda piiranguvöönd, veekaitsevöönd ja ehituskeeluvöönd kaldaastangu alla kuni veepiirini jäävast alast ja LKS sätestatud vööndi laiuusest.

Ehituskeeluvööndi ulatust täpsustab Lahemaa Rahvuspargi kaitse-eeskiri piiranguvööndite kaupa.

Ehituskeeld ei laiene:

- ✓ hajaasustuses olemasoleva ehitise õuemaale ehitatavale uuele hoonele, mis ei jää veekaitsevööndisse;
- ✓ tiheasustusala ehituskeeluvööndis varem väljakujunenud ehitusjoonest maismaa suunas olemasolevate ehitiste vahele uue ehitise püstitamisele;
- ✓ kalda kindlustusrajatisele;
- ✓ supelranna teenindamiseks vajalikule rajatisele;
- ✓ maaparandussüsteemile, välja arvatud poldrile; olemasoleva ehitise esmakordsele juurdeehitisele juhul, kui juurdeehitise maht on väiksem kui üks kolmandik olemasoleva ehitise kubatuurist;
- ✓ piirdeaedadele ja piirivalverajatisele rannal.

Ehituskeeld ei laiene kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud:

- ✓ pinnavee veehaarde ehitisele;
- ✓ sadamaehitisele ja veeliiklusrajatisele;
- ✓ ranna kindlustusrajatisele;
- ✓ hüdrograafiateenistuse ja seirejaama ehitisele;
- ✓ kalakasvatusehitisele;
- ✓ riigikaitse, piirivalve ja päästeteenistuse ehitisele;
- ✓ tehnovõrgule ja -rajatisele;
- ✓ sillale;

- ✓ avalikult kasutatavale teele ja tänavale;
- ✓ raudteele.

Lautrit ja paadisilda tohib rannale või kaldale rajada, kui see ei ole vastuolus ranna ja kalda kaitse eesmärkidega ja veeseadusega.

Ranna piiranguvööndis asuvate metsade kaitse eesmärk on vee ja pinnase kaitsmine ja puhketingimuste säilitamine. Rannal ja järve või jõe kaldal metsamaal ulatub ehituskeeluvöönd ranna või kalda piiranguvööndi piirini. Ranna piiranguvööndis on keelatud lageraie.

EHITUSKEELUVÖÖNDI VÄHENDAMINE

Omavalitsuste üldplaneeringutes tehtud ranna ja kalda ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud jäävad kehtima. Ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek on tehtud Lahepõhja arengualal Võsu-Käsmu maanteeni. Täiendavate ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekute vajadus käesolevas maakonnaplaneeringus puudub.

Kui kohalik omavalitsus lubab ranna või kalda ehituskeeluvööndis ehitamist vastuolus LKS sätestatuga, ei teki isikul, kellele ehitusluba väljastati või kelle huvides ehitamine on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust ehitamise õiguspärasuse osas.

DETAILPLANEERINGU KOOSTAMISE KOHUSTUSEGA ALAD JA JUHUD

Detailplaneeringu kohustusega aladeks on omavalitsuste üldplaneeringutega määratud Võsu Järvepõhja arenguala ja Viru-Nigula alevik, kompaktse hoonestusega ala Käsmu külas, Lahepõhja arenguala Eru külas, piiritletud ala Natturi, Pedassaare, Vihula, Kakuvälja, Vergi, Altja, Mustoja, Vainupea, Karepa, Kaliküla külas .

Vihula Vallavalitsuse ettepanekul on maakonnaplaneeringuga määratud Eisma küla kompaktse hoonestusega ala, mis osaliselt on Vihula valla üldplaneeringuga määratud miljööväertuslikuks hoonestusalaks, detailplaneeringu koostamise kohustusega alaks (vt joonis II-3). Nimetatud alal on detailplaneeringu koostamise kohustus määratud põhjusel, et tagada läbi detailplaneeringu koostamise miljööväertuslikule hoonestusalale seatud tingimustega arvestamine, tänavavõrgustiku ja tehnilise infrastruktuuri süsteemne areng ning juurdepääsude ja parkimisvõimaluste tagamine supelranna küllastajatele.

Ainult läbi detailplaneeringu koostamise toimub:

- ✓ hajaasustuse arengualadel ja hajaasustusega aladel paikneva maatulundusmaa katastri sihtotstarbe muutmine rannajoonest 500 m laiuses vööndis elamu-, äri- või tootmismaa sihtotstarbega maaks;

- ✓ ranna ja kalda piiranguvööndis paikneva maatüki jagamine kui eesmärgiks on ehitusõiguse taotlemine;
- ✓ väljaspool tootmisalasad uute tööstus- ja tootmishoonete ehitamine, samuti uute tuuleparkide rajamine ning olemasolevate laiendamine;
- ✓ puhke ja virgestuse arengualal uute puhkeotstarbeliste hoonete ehitusõiguse määramine, et tagada optimaalne liikluskorraldus ja oluliste arhitektuurinõuete ja keskkonnatingimuste arvestamine, kui valla üldplaneeringuga ei ole puhketegevust toetavate uute rajatiste ja hoonete ehitamise tingimusi määratud;

Hajaasustusega arengualadel ja hajaasustusega aladel tuleb uute kompaktse asustusega alade arendamisel enne planeeringu algatamise otsuse tegemist analüüsida:

- ✓ olemasolevat asustusstruktuuri;
- ✓ merega piirnevatel aladel hinnata üleujutusriske;
- ✓ sotsiaalsete esmatasanditeenuste kättesaadavust;
- ✓ ühistranspordi kättesaadavust;
- ✓ planeeringuala liitumisvõimalusi olemasolevate tehnovõrkudega;
- ✓ planeeringu elluviimise võimalikust.

ASUSTUSE ARENGUALA - A

Asustuse arenguala määratlemise eesmärgiks on asustusalade ruumilise arengu tagamine ja suunamine vastavalt vajadustele ning väljakujunenud asustusstruktuuri, ajaloolisi-kultuurilisi ja looduslikke tingimusi järgides.

Asustuse arengualad on planeeringus jaotatud vastavalt iseloomule, suurusele ning arenguvõimalustele kompaktse asustuse arengualadeks A1 ja A2, ajaloolise küla- ja mõisaasustuse arengualadeks A3 ning hajaasustuse arengualadeks (vt tabel 1). Asustuse arengualad on kantud planeeringu põhijoonisele II-1.

Ruumilise arengu võimaluste- ja suundade määramisel arvestati asustusala kasvuvõimalusi, ruumilise arengu võimalusi elukeskkonna kvaliteedi parandamise kaudu olemasolevas asustusstruktuuris ning asustusala funktsioone.

Vastavalt alajaotustele on määratud asustuse arengualadele ruumilise arengu üldsuunad ja –tingimused, samuti on kirjeldatud iga arenguala ruumilise arengu suundi.

Asustuse arenguala ei tähenda ala täielikku hoonestamist. Asustuse arengualale hoonete rajamisel tuleb arvestada ranna ja kalda ehituskeeluvööndi ja kõigi teiste maakasutuse ja ehitustegevuse kitsendustega. Samas ei ole LKS kohaselt ranna ja kalda ehituskeeluvööndis kogu ehitustegevus keelatud.

Säästva arengu edendamiseks on oluline arvestada asustusalade ja hoonete energiatõhususe tõstmise vajadusega.

Uued asustuse arengualad on Lahepõhja arenguala Eru külas, Järvepõhja arenguala (Võsul) ning Sagadi-Suureküla arenguala. Nimetatud aladel on detailplaneeringu koostamise kohustus, et tagada tänavavõrgustiku ja tehnilise infrastruktuuri süsteemne areng.

	Suurus	Asustuse arengualad
A1	I tasandi asustuse arenguala	Võsu, Kunda, Viru-Nigula
A2	II tasandi asustuse arenguala	Käsmu, Lahepõhja, Vergi, Vainupea, Eisma, Karepa, Toolse, Mahu
A3	III tasandi asustuse arenguala	Natturi, Mustoja, Palmse, Sagadi, Altja, Vihula

Tabel 2 Planeeringuga määratud asustuse arengualad

I TASANDI ASUSTUSE ARENGUALA – A1

A1 asustuse arengualad on linnalisele asulale omaste tunnustega keskused, kus on piirkondlikult kõige mitmekülgsemad ruumilise arengu eeldused ja võimalused ning kuhu on piirkondlikult koondunud teenused. Tegemist on rannikuala oluliste tõmbekeskustega, millel on kõige suurem mõju kogu piirkonna arenguvõimaluste kujundamisel.

Ruumilise arengu üldsuunad ja -tingimused:

- ✓ arendada Kunda linna Põhja-Eesti regiooni üheks olulisemaks tööstus- ja sadamalinnaks – lähtudes tsemenditootmise traditsioonist ja kvaliteetse tooraine olemasolust, väljaveosadamast ning heast ühendusest Tallinn-Narva maanteega;
- ✓ olemasoleva asustusstruktuuri tihendamine üldplaneeringutega määratud tingimustel. Tagada esmatasandi teenuste olemasolu, mis on suunatud nii keskuse enda kui ka ümbritsevate asulate elanike teenindamiseks

- ✓ tehnilise taristu väljaarendamine – tänavavõrgustik, side, ühisveevärgi arendamine ja ajakohastamine. Tänavavõrgustiku arendamisel kaaluda jalgteede, jalgrattateede ning parkimiskohtade rajamise vajadust;
- ✓ kohalikel omavalitsustel tagada A1 arengualadel ajakohased üldplaneeringud Üldplaneeringute koostamisel tuleb lähtuda:
 - kasutusfunktsioonide mitmekesisuse põhimõttest;
 - vältida kasutusfunktsioonide vahel tekkivaid konflikte ja riske (tootmine versus elamu- ja puhkealad, intensiivne puhkemajandus versus elamu- ja puhkealad;
 - üldiste ehitustingimuste määramine arhitektuuripärandi säilitamiseks ning kvaliteetse uue elukeskkonna kavandamiseks.

KUNDA

Kunda on piirkonna ainuke linnaline asula, mis asub Põhja-Eesti rannikul klindiastringu serval, Toolse ja Letipea poolsaarte vahele jääva Kunda lahe ääres. Kunda linn on tuntud mereäärse tööstus- ja sadamalinn, mille pindala on 10,01 km² ning elanike arv 3775 (seisuga 01.01. 2010).

Kunda linn on Lääne-Viru rannikuala suurim asula, mis asub maakonnakeskusest Rakverest 26 km kaugusel. Rakverega ühendab Kundat peale maantee ka Kunda-Rakvere laiarööpmeline kaubaraudtee (19 km).

Linnalisele asulale on iseloomulik erinevate teenuste ja võimaluste mitmekesisus ning ümbritsevate väiksemate asulatega võrreldes suuremad arengueeldused.

Kunda linnal on soodsad tingimused ettevõtluse ja tööstuse arenguks, mida toetab Tallinn-Narva maantee lähedus, sadama ja raudtee olemasolu.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ tootmissuunitlusega ettevõtluse arenguvõimaluste tagamine olemasolevate ettevõtlussuundade mitmekesistamiseks ja/või ettevõtlusklastri tekkeks, sealhulgas olemasoleva ettevõtluse baasil (tsemenditehasest sõltumatute ettevõtete või klastrite arendamine);
- ✓ kaubasadama laiendamine ja raudtee väljaehitamine Kunda sadamani transiitvedude arendamiseks;
- ✓ Kunda reisisadama väljaarendamine arvestades ühistranspordi peatuskoha arendamise vajadusega;
- ✓ mitmekesise asukohavaliku tagamine ettevõtetele ja elamuehitusele;

- ✓ ajaloolise tööstuspärandi säilitamine ja eksponeerimine, ajalooliste tööstushoonete kasutamine uutes kasutusfunktsioonides;
- ✓ kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine, kergliiklusteede kavandamisel tuleb kaaluda linnasiseste kergliiklusteede jätkumisega Malla ja Ojaküla külade suunal.

VÕSU

Ajalooliselt kauplemiskohana kujunenud ning seejärel suvilate piirkonnana tuntuks saanud Võsu on Käsmu lahe äärne asula ning moodustab koos Lahe, Lobi, Koolimäe, Võsu alevik, Koljaku, Korjuse ja Eruga maalise keskuskandi Võsu.¹⁷ Võsu on tugevasti seotud mererannaga, mida rikastavad liivane kallas, kaunid merevaated ja männimetsad. Endine populaarne suvituspiirkond on aga muutumas üha enam ääremaaks, mida iseloomustab püsielanike vähenemine ning majandusliku keskkonna taandareng (töökohtade vähenemine, ebasoodsad tingimused ettevõtluseks).

Maakonnaplaneering teeb ettepaneku algatada kaitsekorralduskava alusuuringuna rahvuspargi erinevate piirkondade, sh Võsu, asustusstruktuuri ja arhitektuuri analüüs ja viia sisse kaitse-eeskirja tingimused, mis arvestaksid Võsu kui asustuse arenguala ruumilise arengu suundasid.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ Järvepõhja elamuala arendamine. Vajalik on koostada tervele alale detailplaneering.
- ✓ aktiivsete puhkevõimaluste loomine piirkonda – supelranna korrastamine ning vajaliku infrastruktuuri ja rajatiste väljaarendamine;
- ✓ ajaloolise arhitektuuripärandi ja asustusstruktuuri säilitamine – vajalik teostada asustusstruktuuri ja arhitektuuri uuringud ning üldplaneeringuga määrata kaitse- ja kasutamistingimused ning ehitustingimused uute hoonete ehitamiseks;
- ✓ väikesadama (S2) arendamine lähtuvalt kasutusfunktsioonidest merel, et vältida konflikte sadama ja supelranna kasutajate vahel;
- ✓ ühistranspordi tihendamine suveperioodil– regulaarsed ühendused Rakvere ja Tallinnaga;

¹⁷ Teemaplaneering „Lääne-Viru maakonna sotsiaalne infrastruktuur“

- ✓ kergliiklustee ehitamine Käsmu ja Võsu vahele, et muuta liiklemine antud lõigul ohutumaks ning parandada Käsmu elanikele ja puhkajatele esmatasandi teenuste kättesaadavust.

VIRU-NIGULA

Viru-Nigula alevik paikneb Lääne-Virumaa kõige idapoolsemas vallas ning on Viru-Nigula valla administratiivne keskus. Alevik moodustab koos Pada-Aruküla, Toomika, Pada, Tüükri, Metsavälja, Samma, Pikaristi, Varudi, Võrkla, Aasukalda, Nugeri, Vasta, Kanguristi, Koila, Kurna, Unukse, Pärna, Mahu külaga maaline keskuskandi, mille keskus on Viru-Nigula alevik.

Valla elanikest (1333 elanikku 10.01.2010) neljandik on koondunud elama valla keskusesse – asulas elab 336 elanikku. Viru-Nigula aleviku ajalooline keskosa on struktuurilt suhteliselt kompaktne ja seal paiknevad vallamaja, kultuurimaja, lasteaed, raamatukogu jt kaubandusteeninduslikud asutused. Viru-Nigula alevik on hea kättesaadavusega tõmbekeskuseks suuremale osale valla elanikele.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ hoonestuse edasisel arendamisel muuta asustusstruktuur kompaktsemaks;
- ✓ ühistranspordi tihendamine läbi valla keskuse – regulaarsed ühendused oluliste tõmbekeskustega (Rakvere, Kunda, Tallinn);
- ✓ kergliiklusteede väljaehitamine – eelisjärjekorras tuleb välja ehitada kergtee Viru-Nigulast Vastale, et tagada õpilaste ohutum liiklemine kooli ning Viru-Nigula alevikust Padaoru suunas Põdruse-Kunda-Padaoru maantee äärde, et liikuda Tallinna Narva maantee ääres asuvasse bussipeatusesse, kus peatuvad kaugliinibussid. Transiitliikluse suurenemise korral Põdruse-Kunda-Padaoru maanteel tuleb kaaluda kergtee rajamist Viru-Nigula alevikust Kunda linna suunas.

II TASANDI ASUSTUSE ARENGUALAD – A2

A2 asustuse arengualad on kohalikud sisemiste arenguvõimalustega keskused, milleks on planeeringualal Käsmu, Lahepõhja, Vergi, Vainupea, Karepa, Toolse, Eisma ja Mahu.

Ruumilise arengu üldsuunad ja -tingimused

- ✓ ruumiline areng toimub planeeringu põhijoonisel määratud alade piires olemasolevat asustusstruktuuri, ajaloolis-kultuurilis ja looduslikke tingimusi järgides;
- ✓ Vergi, Mahu ja Eisma (S2) väikesadamate arendamine ja sadamatele territooriumi reserveerimine;
- ✓ tehnilise infrastruktuuri väljaehitamine ja toimimise parandamine.

KÄSMU

Käsmu on mere ääres paiknev ajalooline traditsiooniline kapteniküla, mis oma säilinud hoonestusstruktuuri ja arhitektuuriga on piirkonnas tugeva identiteediga keskus. Käsmu moodustab omaette maalise keskuskandi, kuhu kuulub vaid Käsmu küla. Suvilapiirkonnana tuntud Käsmu aktiivne külaelu on koondunud peamiselt suveperioodi, mil veedetakse enam aega suvekodudes ning korraldatakse külas mitmeid suurt rahvahulka koondavaid üritusi ning mitmepäevaseid festivale.

Käsmus on säilinud traditsioonilisele rannakülale omane struktuur ja elemendid – arhitektuur, paiknemine mere ääres, aedade kujundus, vanad teed ja tänavad, piirded jne. Arhitekturse ja kultuurilise pärandi tõttu on rannakülas määratud miljööväärtuslik hoonestusala. Käsmu asustusstruktuur on ajaga muutunud tihedamaks ning asula on kujunenud väikelinna ilmega tänavakülaks.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ säilitada olemas olev asustusstruktuur ning hoonestusstruktuur, uute hoonete kavandamisel lähtuda olemasolevast hoonestustihedusest;
- ✓ uute hoonete kavandamisel lähtuda olemasolevast hoonestusstruktuurist (miljööväärtuslik hoonestusala);
- ✓ väikesadamate (S3) arendamine rannakalurite tegevuse ning turismimajanduse toetamiseks;
- ✓ ühistranspordiühenduste tihendamine – regulaarsed ühendused oluliste tõmbekeskustega (Rakvere, Võsu, Tallinn);
- ✓ juurdepääsude tagamine merele, sh sadama kohtadele ja puhkeväärtusega randadele - hoida avatuna olemasolevad või vajadusel rajada täiendavaid juurdepääse;
- ✓ kergliiklustee väljaehitamine Käsmu ja Võsu vahele.

LAHEPÕHJA

Lahepõhja on Käsmu küla ja Võsu aleviku vahel paiknev uus arenguala.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ ala väljaarendamine peaks toimuda etapiviisiliselt üld- või detailplaneeringuga määratud tingimustel ja elluviimise tegevuskava alusel, et tagada ühtse tehnilise infrastruktuuri väljaehitamine, sh Käsmu küla ja Võsu alevikku ühendav kergliiklustee;
- ✓ kättesaadavuse tagamine ühistranspordiga.

VERGI

Vergi on rannikupiirkonnas paiknevatest küladest vanim ning ajalooliselt tuntud endise Rootslaste küla ning muistsetest aegadest pärit sadamapaiga poolest. Vergi küla moodustab koos Natturi, Pedassaare, Pihlaspea, Altja ja Mustoja külaga maalise kandi keskusega Vergi külas.¹⁸

Eriilmelise ja tiheda asustusstruktuuriga Vergi küla jaguneb tinglikult mitmeks osaks, kus eriajastusi iseloomustava ehitustraditsioonide kõrval on olulisel kohal küla identiteedi kujunemisel mererand. Küla väärtuse loob eelkõige tema kultuurilis-ajalooline pärand, millest võib leida hästisäilinud struktuure ja elemente erinevatest ajalooperioodidest.

Maakonnaplaneering teeb ettepaneku algatada kaitsekorralduskava alusuuringuna rahvusparki erinevate piirkondade, sh Vergi, sotsiaalmajanduslik analüüs ja viia sisse kaitse-eeskirja tingimused, mis arvestaksid Vergi kui asustuse arenguala ruumilise arengu suundasid.

Joonis 1 Vergi sadam. Allikas: www.virumaa.info.ee

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ traditsioonilisele rannakülale iseloomulikke joonte säilitamine asustusala arendamisel – vanad rannaalamud ja uuem hoonestus paiknevad üksteisest kaugel ning on omavahel metsatukkade ja vanade karjamaadega eraldatud;
- ✓ maastiku avatuse ja vaadete säilitamine mitmekesise loodusmaastiku ja liigestatud rannajoone omapära eksponeerimiseks;
- ✓ väikesadama arendamine ja sellega arvestav ruumiline planeerimine – mereühenduste loomine rannikul teiste väikesadamatega;

¹⁸ Teemaplaneering „Lääne-Viru maakonna sotsiaalne infrastruktuur“

- ✓ Vergi sadama lülitamine rahvusvahelistesse kettidesse;
- ✓ rannaniitude roostikest puhastamine;
- ✓ olemasolevate merele juurdepääsude ja kallasradade avatuna hoidmine või vajadusel täiendavalt rajada juurdepääse randade kallasrajale.

VAINUPEA

Vainupea küla on mere ääres paiknev traditsiooniline kaluriküla, kus ajalooliselt tegeldi põllumajanduse ning kalandusega. Olemasoleva väärtusliku arhitektuuri ning traditsioonilise külamiljöö kaitseks on Vihula valla üldplaneeringuga määratud Vainupea külas miljööväärtuslik hoonestusala. Küla asustusareng on läbi aegade olnud seotud merega – sadam ning rannaala puhkeväärtusega (liivarand).

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ kohalikele elanikele turvalise elukeskkonna tagamine ruumilise arengu vahenditega eesmärgiga tõsta nende elukvaliteeti ning luua võimalusi uute töökohtade loomiseks;
- ✓ väikesadama arendamine ja sellega arvestav ruumiline planeerimine – mereühenduste loomine rannikul teiste väikesadamatega;
- ✓ asustusala arendamisel traditsioonilisele rannakülale iseloomulikke joonte säilitamine – vanad rannaalamud ja uuem hoonestus paiknevad üksteisest kaugel ning omavahel metsatukkade ja vanade karjamaadega eraldatud;
- ✓ elustiiliettevõtluse arendamine – kodumajutused, kaubandus;
- ✓ puhkeala arendamine ning supluskoha välja ehitamine;
- ✓ olemasolevate merele juurdepääsude ja kallasradade avatuna hoidmine või vajadusel täiendavate juurdepääsude rajamine ranna kallasrajale.

EISMA

Eisma on hea näide külast, kus uus- ja juurdeehitised ei riku ajaloolist miljööd. Küla koosneb kahest osast – ajalooline põhjaosa ning suvemajadega lõunaosa neid ühendava külatänava iseloomuga teega.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ kohalikele elanikele turvalise elukeskkonna tagamine ruumilise arengu vahenditega eesmärgiga tõsta nende elukvaliteeti ning luua võimalusi uute töökohtade loomiseks;
- ✓ elustiiliettevõtluse arendamine;

- ✓ miljööväärtuslikule hoonestusalale seatud tingimustega arvestamine;
- ✓ vana hoonestuse säilitamine, uute hoonete rajamisel järgida piirkonna ajaloolist hoonestusstruktuuri;
- ✓ väikesadama arendamine ja sellega arvestav ruumiline planeerimine – mereühenduste loomine rannikul teiste väikesadamatega;
- ✓ puhkevõimaluste loomine – puhke- ja virgestusala arendamine ning supuskoha korrastamine;
- ✓ olemasolevate juurdepääsude avatuna hoidmine ranna kallasrajale või vajadusel täiendavate juurdepääsude rajamine merele.

KAREPA

Karepa küla paikneb mere ääres Toolse ja Eisma külade vahel Vihula vallas. Küla kannab endas sarnaselt teistele piirkonna rannaäärsetel asulatele traditsioonilisi rannaküla elemente ja väärtusi. Küla arengueeldused on kaunid rannad (sh supelrand) ning loodus, mis muudavad asula atraktiivseks elukohaks nii kohalikele elanikele kui ka suvilapiirkonnana. Karepa külas on soovitatav koostada enne elamuala reservmaale ehitamist detailplaneering.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ rannaküla traditsioonilise ajaloolis-kultuurilise pärandi väärtustamine ja säilitamine;
- ✓ maaelu väärtuste kestvuse tagamine ja kogu piirkonna külade traditsioonide taaselustamine läbi koostöö ning ühistegevuse võimaluste;
- ✓ kohalikele elanikele turvalise elukeskkonna tagamine ruumilise arengu vahenditega eesmärgiga tõsta nende elukvaliteeti ning luua võimalusi uute töökohtade loomiseks;
- ✓ piirkonna ääremaast tuntuks ja nähtavaks turismi-magnetiks muutmine;
- ✓ väikesadama arendamine ja sellega arvestav ruumiline planeerimine – mereühenduste loomine rannikul teiste väikesadamatega;
- ✓ puhketegevuste loomine – puhke- ja virgestusala arendamine ning supelranna korrastamine;
- ✓ elustiiliettevõtluse võimaluste arendamine;
- ✓ piirkonda matka ja õpperadade loomine;
- ✓ olemasolevate juurdepääsude avatuna hoidmine ranna kallasrajale või vajadusel täiendavate juurdepääsude rajamine merele.

TOOLSE

Toolse on Vihula valla kõige idapoolsem mereäärne väike küla. Olulised huviväärsused ning ühtlasi ka küla maine kujundajad väljapoole on Toolse ordulinnus, linnamägi, Toolse jõe org, Toolse park ja parkmets.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ kohalikele elanikele turvalise elukeskkonna tagamine ruumilise arengu vahenditega eesmärgiga tõsta nende elukvaliteeti ning luua võimalusi uute töökohtade loomiseks;
- ✓ asustuse arengu juures Toolse looduskaitseala kaitsetingimustega arvestamine;
- ✓ elustiiliettevõtluse võimaluste arendamine;
- ✓ Toolse supluskohta väljaehitamine ning juurdepääsu tagamine ranna kallasrajale;
- ✓ turismiobjektide korrastamine ja eksponeerimine ning vajaliku infrastruktuuri väljaarendamine.

MAHU

Ajalooline küla 13.sajandi lõpust, kus on elanud rootslasi. Mahu sadam oli keskajal ja hiljemgi oluline rannakaubanduse keskus. Tänapäevaks amortiseerunud kalasadam vajab korrastamist ning uut kasutust. Sadamas on endise kalatööstuse tootmishooned ja majutusvõimalused. Mahu roostunud rannikul on mitu supluskohta, millest kaks on arenguvõimalustega. Kavandatud on rekonstrueerida sadam kahe kaiga jahisadamaks, kus on kohti kuni sajale alusele. Lisaks on plaanides ka rannaala, vaateplatvorm, telkimis- ja peoplats ning majutusvõimalused.

Ruumilise arengu suunad

- ✓ kohalikele elanikele turvalise elukeskkonna tagamine ruumilise arengu vahenditega eesmärgiga tõsta nende elukvaliteeti ning luua võimalusi uute töökohtade loomiseks;
- ✓ elustiiliettevõtluse ja sadamaga seotud ettevõtluse võimaluste arendamine;
- ✓ puhkevõimaluste loomine – puhke- ja virgestusala arendamine ning supluskohta korrastamine;
- ✓ väikesadama arendamine ja sellega arvestav ruumiline planeerimine – mereühenduste loomine rannikul teiste väikesadamatega;
- ✓ asustuse arengu kavandamisel Mahu-Rannametsa looduskaitseala kaitsetingimustega arvestamine;

- ✓ turismiobjektide korrastamine ja eksponeerimine ning vajaliku infrastruktuuri väljaarendamine;
- ✓ kohalike teede seisukorra parandamine;
- ✓ piirkonda matka ja õpperadade loomine;
- ✓ rannamaastikul niitude roostikest puhastamine;
- ✓ olemasolevate juurdepääsude avatuna hoidmine ranna kallasrajale või vajadusel täiendavate juurdepääsude rajamine merele.

III TASANDI ASUSTUSE ARENGUALA – A3

A3 asustuse arengualad on keskused hajaasustuses, kus arengutingimused määratakse ruumiliste piirangute tõttu olemasoleva asustusala ulatuses ning eeskätt elukeskkonna kvaliteedi parandamiseks.

Altja, Natturi, Pedassaare, Pihlaspea, ja Mustoja küla moodustavad maalise kandi keskusega Vergi külas. Erinevatest ajajärkudest pärit elemendid hoonestuses ja külastruktuuris on loonud ajaloolis-kultuuriliselt väärtusliku külamiljöö, mille kaitseks on Altja, Mustoja ja Pedassaare külades Vihula valla üldplaneeringuga määratletud miljööväärtuslik hoonestusalad. Uute hoonete kavandamisel tuleb nendel aladel arvestada, et ei lõhutaks olemasolevat külamiljööd ning lähtutakse küladele omasest ehitustraditsioonidest ja mastaapidest. Oluline on säilitada olemasolevad teed ning hoida avatuna olemasolevad või vajadusel täiendavalt rajada juurdepääse merele.

Palmse, Vihula ja Sagadi külade ajaloolises osas tuleb säilitada ajalooline mõisakeskuse asustusstruktuur ning tagada vaated mõisakompleksile. Uute hoonete rajamine mõisa ümber on keelatud, lubatud on ainult vanade hoonete taastamine või restaureerimine. Ettevõtlustegevuse laiendamisel on peamine suund puhkemajandusega seotud ettevõtlusele ning elustiiliettevõtlusele.

Ruumilise arengu üldtingimused

- ✓ Palmse, Sagadi ja Vihula külades asuvatel arengualadel tuleb säilitada ajalooline mõisakeskuse asustusstruktuur ning tagada vaated mõisakompleksile;
- ✓ Altja, Natturi, Mustoja külade asustuse ruumilisel kavandamisel tuleb arvestada, et uute hoonete rajamisel ei lõhuta olemasolevat külamiljööd ning lähtutakse nendele küladele omastest ehitustraditsioonidest ja mastaapidest;
- ✓ Natturi arengualal tagada juurdepääsud rannale (Natturi neem, Pedassaare neem) ning tagada parkimisvõimalused supelranna külastajatele;
- ✓ ühenduste loomine vallakeskuse ja arengualade vahel – rattateede võrk, kohalikud bussiliinid ja hooldatud sõiduteed, mis parandab teenuste

kättesaadavust, loob võimalusi uutele töökohtadele, vähendab ääremaastumist.

ETTEVÕTLUSE ARENGUALA

Ettevõtluse arengualade käsitlus lähtub ettevõtluse iseloomust ning eripärastest eeldustest ja vajadustest, mistõttu see teema kajastub planeeringus läbi erinevate asustuse ja tootmise arengualade ning tuuleenergia tootmiseks sobilike alade.

Lääne-Viru rannikuala piirkonna sisemine jätkusuutlikkus on tihedalt seotud väikeettevõtlusega. Majanduslikult vähemaktiivsetes piirkondades tegutsevatel ettevõtetel on täita oluline ülesanne piirkondliku arengu aktiveerimisel ning regionaalse tasakaalu saavutamisel. Väikeettevõtluse aktiveerimine on eelkõige suunatud turismivaldkonnast tulenevate teenuste arendamiseks ning loob tulevikus täiendavaid töökohti. Samaga aitab see kaasa ka kogukonna koostööle, iseseisvustamisele ning elanike toimetulekule.

Jätkusuutlike põhimõtete rakendamisega panustavad ettevõtted nii oma pikaajalise majandusedusse kui samas ka kogu ühiskonna jätkusuutlikku arengusse. Jätkusuutliku ettevõtte tegevus ja tavad arvestavad keskkonnahoidlikke ja sotsiaalseid eesmärke ning loodusvarade säästvat tarbimist. Vastutustundlik ettevõtlus on mõtteviis, mille alusel ettevõtted integreerivad sotsiaalsed ja keskkonnaalased aspektid vabatahtlikult oma tegevusse ning suhetesse sidusgruppidega.

Lähtudes piirkonna traditsioonidest, valdavatest majandusharudest ning arenguvisionidest jääb enamik piirkonna ettevõtteid nn elustiiliettevõtteks, mida iseloomustab väike töötajate arv, suhteliselt lihtne tehnoloogia ja orienteeritus pigem kohalikule turule.

Oluline on ettevõtlusalane klatriarendus ja koostöövõrk nii piirkonna sees kui naabrusaladele, ettevõtjate oskusteave ja jätkusuutlik majandustegevus, mille aluseks on looduskeskkonna säästva kasutuse printsiibid ja jätkusuutlikkus.

Kohaliku ettevõtluse arendamiseks on vajalik kohalike ressursside ja olemasolevate ettevõtlusobjektide kasutamine, kohalike toodete (nt toidu) eeliskasutus ning vastav brändikujundus. Turismi teenindamine on täiendav sissetulek traditsioonilistele töökohtadele. Sissetulekud turismist võivad aidata stabiliseerida traditsioonilist maalist eluviisi, väärtustab kohalikke tööoskusi, teadmisi ning kombeid. Turismi areng annab täiendava sisu ja mõtte kultuurimaastiku korrastamisele ning liikumisvõimaluste parandamisele piirkonna sees.

Elustiiliettevõtluse arendamine on võimalik kogu planeeringualal, nii asustuse arengualal kui ka hajaasustuses.

Tootmise ja logistikaga seotud ettevõtluse arenguvõimalused on planeeringualal koondunud Kunda linna ja selle ümbrusesse Viru-Nigula valda. Planeering arvestab Kunda sadama ja Kunda piirkonna arenguvõimalustega ja toetab neid.

TOOTMISE ARENGUALA - T

Tootmise arenguala on tootmise ja sellega seotud ettevõtluse arendamiseks sobilik ala. Soovitav on võtta taaskasutusele endisi tootmisalasid.

Ulatuslikumad tootmise arengualad on Kundas ja Viru-Nigula vallas Kunda läheduses. Lähtuvalt väliskeskonna arengusuundadest on Kunda piirkonna võimalused:

- ✓ areneda Kunda ja selle lähiümbruse tootmisaladel asuvate ehitusmaterjalide tootmise klatriks, lähtudes traditsioonidest ja kvaliteetse tooraine olemasolust;
- ✓ arendada Kunda sadamat kui transiitsadamat, lähtudes eduka väljaveosadama olemasolust, heast ühendusest Tallinn-Narva maanteega ning Tallinna sadama ülekoormatusest.

Täiendav lokaalne äri ja tootmisettevõtluse arenguala on Vihula vallas Palmses olemasolevast tootmisalast läänes ja lõunas.

Ruumilise arengu üldtingimused

- ✓ tootmissuunitlusega ettevõtluse arenguvõimaluste tagamine;
- ✓ Kunda linnas ja lähipiirkonnas asuvate tootmisalade elektrienergiaga varustuskindluse tagamine;
- ✓ Tööstusalade detailplaneeringute koostamise käigus hinnata Kunda linna ümbersõidu ehitamise vajadust;
- ✓ Kunda sadama laiendamine;
- ✓ Kunda linnas raudtee väljaehitamine Kunda sadamani transiitvedude arendamiseks;
- ✓ Puhvertsoonide rajamine tootmisalade ümber.

TUULEENERGIA TOOTMISEKS SOBILIKUD ALAD

Planeeringualale jääb kaks tuulepargi ala: olemasolev Viru-Nigula tuulepark (osaliselt) ja kavandatud Ojaküla tuulepark. Tuulepargid on kavandatud detailplaneeringutega ning neile on koostatud keskkonnamõju hindamine.

Tuuleenergia tootmiseks sobilike alade leidmiseks on planeeringus koostatud analüüs, mille käigus on eraldatud välistavad või ebasoodsad alad. Arvestatud ei ole visuaalse aspektiga ning tuulegeneraatorite suuruselt sõltuvate täiendavate riskidega. Sobilike alade määramisel arvestati, et tuulepark koosneb vähemalt 2-3 tuulegeneraatorist. Tuuleparkide rajamiseks võimalike alade määramisel on võetud aluseks olemasolev

Viru-Nigula tuulepark ja sealsete tuulegeneraatorite võimsus (3 MW) ja mõõtmed (rootori diameeter ca 100 m, torni kõrgus 90 m).

Sobilike alade analüüsil oli aluseks võetud järgmised kriteeriumid:

- ✓ Põhivõrgu kõrgepingeliinide lähedus;
- ✓ 2 km kauguse nõue elamutest;
- ✓ Välistavad ja ebasoodsad alad - kaitsealad, väärtuslikud maastikud, puhkepiirkonnad, metsalad.

Analüüsi tulemus on kujutatud joonisel II-4 *Tuuleenergia tootmiseks sobiv ala*. Planeeringualal on tuuleenergia tootmiseks sobivaid alasid vähe, need paiknevad üksikult ja on tuulepargi paigutamiseks väikesed, mahutades vaid mõne tuulegeneraatori. Analüüs ei välista tuuleparkide kavandamist ka ebasoodsatele aladele, kuid sel juhul tuleb sobivust tõestada konkreetse asukohavaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamisega. Tuulegeneraatorite püstitamise valitud aladel aluseks on detailplaneering,

Planeeringute koostamise tingimused:

- ✓ Määrata tuulegeneraatorite paigutus maastikul;
- ✓ Kaaluda tuulikute visuaalset sobivust maastiku suhtes;
- ✓ Hinnata strateegilisi keskkonnamõjusid;
- ✓ Määrata liitumiskohad põhivõrguga;
- ✓ Määrata juurdepääsude võimalused.

HAJAASUSTUS JA HAJAASUSTUSE ARENGUALA- H

Hajaasustus käesolevas planeeringus on olemasoleva hajaasustusstruktuuri säilitamiseks määratud ala. Planeeringus on hajaasustusest eraldi välja toodud hajaasustuse arenguala (HA), mis on sobilikud elamuehituseks järgides hajaasustuse printsiipe, arvestades ühistranspordi kättesaadavusega.

Ruumilise arengu üldtingimused

- ✓ Hajaasustusega alal tuleb uue hoonestuse rajamisel eelistada vanade eluasemete hoonestamist;
- ✓ Vältida uute kompaktse hoonestusega alade kavandamist.

PUHKEALAD

Säästev turism on säästva arengu ja loodushoiu vahend. Kogu Euroopas ohustavad elurikkust ning kultuuripärandit maakeskkonnas toimuvad muutused ning arenguperspektiivi puudumine maakogukondades. Eestis on maa- ja rannapiirkonna tuleviku rajamiseks vajalik nende veetluse säilitamine, mis aga ei tähenda nende vabaõhumuuseumiks muutmist. Eesti turismipotentsiaal on kultuurmaastikus, looduses ja vaikus. Säästval turismi aluseks peab olema säästva elukeskkonna ning konkurentsivõimeliste ja mitmekesiste sihtkohtade integreeritud strateegia.¹⁹

Lääne-Viru maakonna rannikuala moodustab Lääne-Virumaa põhjaranniku allregiooni, mille peamised puhkemajanduse arengueeldused on kaunis loodus, mererand ning mõisaarhitektuur. Rannikuala oluline puhkepotentsiaal peitub loodusturismi ja keskkonnateadlikkuse kujundamisel põhineval puhketegevuste laiendamisel. Selle kõrval on võimalikud rannategevused, aktiivne puhkus, sport ja konverentsiturism. Puhkemajanduse arengut soodustab paiknemine Soome lahe kaldal, mis loob võimalused puhketegevust toetava ettevõtluse arendamiseks (sh meretransport) kui ka elamu- ja maakodude piirkonna väljakujundamiseks. Piirkonda sobivad puhketegevused, millel on positiivsed mõjud ajaloolis-kultuurilisele keskkonnale parandades rannikuala identiteeti, eksponeerides väärtusi ning võimaldades seeläbi reguleerida kaitsealuste objektide kasutuskoormust.

PUHKUSE JA VIRGESTUSE ARENGUALAD - P

Puhkuse ja virgestuse arengualad on ette nähtud aktiivse puhketegevuse arendamiseks looduses. Puhke- ja virgestusalad on rekreatiivrajatiste ja teenuste võrgustik, kus on tingimused mitmel erineval tasemel spordi harrastamiseks, aktiivpuhkuse veetmiseks ja koolituste läbiviimiseks (mõisakompleksid).

Puhkuse ja virgestuse arenguala on määratud Mahu külas, Karepa ja Selja jõe ümbruses, Palmse, Sagadi, ning Vihula külas.

Puhke- ja virgestusalal puhketegevust toetavad ettevõtlusalad on määratud Vösule ja Mahule.

¹⁹ Euroopa turismiettevõtlus

http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/documents/studies/index_en.htm

Ruumilise arengu üldsuunad:

- ✓ Uute puhkeotstarbeliste rajatiste ja hoonete ehitamine on lubatud üksnes üldplaneeringuga määratud tingimustel või kui üldplaneeringuga ei ole tingimusi määratud tuleb uute puhkeotstarbeliste hoonete ehitusõiguse määramiseks koostada detailplaneering, et tagada optimaalne liikluskorraldus, oluliste arhitektuurinõuetega ning keskkonnatingimustega arvestamine;
- ✓ mereliste ja mererannaga seotud puhketegevuste edendamine ning sellega seotud miljööväärtuslike elamuste ja teenuste pakkumine;
- ✓ puhketegevustega seotud ettevõtluse arendamine (soodustada kohalikel ettevõtjatel põhinevat koostöövõrgustiku tekkimist);
- ✓ puhkealade varustamine toimiva infrastruktuuriga – piisav ühistranspordiühendus, parkimisvõimalused ning piirkondlikku rattateede võrgustik.

PUHKEKESKUSED

Planeering määrab puhkekeskused, mida ümbritseb teatud ulatusega puhkekeskuse mõjupiirkond. Puhkekeskuse eesmärk on koondada puhke- ja virgestustegevusi toetavad tugielemendid, mis toetavad puhkevõimalusi nii keskuses endas kui ka selle vahetus läheduses. Keskuste kavandamisel on eesmärgiks seatud, et tekiks ühtne puhkekeskuste võrgustik.

Puhkekeskuse teeninduspiirkond iseloomustab üldistatult tugielementide ruumilise mõjuala ulatust. Puhkekeskused koos teeninduspiirkondadega moodustavad Lääne-Viru rannikualal tervikliku puhkepiirkonna, kus erinevad puhkekeskused on omavahel seotud ning toetavad üksteist. Olulise ühenduslüli moodustavad nii sõidu- ja kergliiklusteed ning matkarajad. Suuremate puhkekeskuste teeninduspiirkonnad ulatuvad ka teiste naabruses Põhja-Eesti rannikul paiknevate piirkondade puhkekeskusteni ning kattuvad nende mõjualadega.

Puhkekeskused koos teeninduspiirkonnaga, kohalikud matkarajad ja keskuste vahelised ühendused on kantud planeeringujoonisele II-5 *Puhkekeskused*.

Puhkekeskused on erineva suurusega ning ka nende mõjuulatus on erinev. Ühe keskusega seotud puhkeala teeninduspiirkonna määrab eelkõige keskuses olevate erinevate tugielementide hulk. Puhkekeskuse tugielementide kogum koosneb vaatamisväärsustest ning neid toetavatest teenustest (toitlustamine, majutamine, kaubandus, infrastruktuur). Lääne-Viru maakonna rannikuala puhkekeskuste olemasolevad ning samuti vajalikud puuduvad tugielemendid on toodud tabelis **Lääne-Viru maakonna rannikuala puhkekeskused**.

Puhkekeskuse tugielemendid toetavad eelkõige keskuses ja selle ümber esinevaid vaatamisväärsusi ning kujundavad koos piirkondlikke puhkevõimalusi. Puhketegevusi

toetavad tugielemendid puhkekeskuses on kasutatavad nii kohalikele elanikele kui ka turistidele.

Lääne-Viru rannikuala turismimajanduse eeldused ja arengusuunad on jaotatud eelkõige 6 valdkonna vahel: loodus-, mere-, ranna-, konverentsi-, möisa- ja tegevusele orienteeritud turismiga seotud puhketegevustele.

Puhkekeskused jaotatakse vastavalt puhkevõimaluste mitmekesisusele, suunatud kasutajate hulgale ning puhketegevuste hooajalisusele kolmeks erineva astme puhkekeskuseks (vt tabel 4). Puhkevõimaluste mitmekesisuse loob see, kui palju on vaadeldavas piirkonnas erinevaid potentsiaalseid külastatavaid huviväärsusi, milline on seejuures erinevate puhke- ja virgestustegevusi toetavate teenuste valik ja kuidas on tagatud nende kättesaadavus.

Tabel 3 Puhkekeskused

I	Suur puhkekeskus – P1	Võsu, Kunda
II	Keskmine puhkekeskus – P2	Käsmu, Vergi, Altja, Karepa, Mahu, Viru-Nigula, Sagadi, Palmse, Vihula
III	Väike puhkekeskus – P3	Toolse, Mustoja, Pedassaare, Vainupea, Eisma, Rutja, Letipea, Malla, Lammasmäe, Unukse

SUURED PUHKEKESKUSED (I - P1)

I astme keskused on rannikualal kõige mitmekesisemate puhkevõimaluste ja suurema eeldatava külastuskoormusega piirkonnad. Puhkeväärtus ei ole antud alal seotud eelkõige ühe kindla külastatava objektiga, vaid pakub mitmekülgeid puhkevõimalusi ning erinevaid puhketegevusi toetavaid teenuseid. Suured puhkekeskused ning nende teeninduspiirkonnad on oluline lüli kogu rannikuala puhkeelduste ühendamisel.

Ruumilise arengu põhimõtted ja üldsuunad:

- ✓ Kunda reisisadama ja Võsu väikesadama väljaarendamine. Kunda reisisadamast tagada ühistranspordiühendus maakonnakeskusega;
- ✓ Kergtee rajamine Kunda kesklinna ja supelranna vahele;
- ✓ Kavandada loodus- ja matkaradu looduskaunitesse paikadesse Kunda lähiümbruses - pangaastang, Kunda laht, jõgi ja org, ilus vaade, Kukerpallimägi, Kronkskallas. Tervise ja matkarajad Kronkskaldale, Kronkskalda vaate avamine;
- ✓ Kunda ajaloolise tööstuspärandi säilitamine ja eksponeerimine, ajalooliste tööstushoonete kasutamine uutes kasutusfunktsioonides;

- ✓ Võsu ja Kunda supelranna infrastruktuuri ja supelrannaga seotud rajatiste ja hoonete väljaarendamine. Vajadusel koostada rannaala tsoneering, et leida erinevatele tegevustele sobiv piirkond;
- ✓ Võsule täiendavate parkimiskohtade rajamine;
- ✓ Täiendava ühistranspordi ühenduse tagamine suvekuudel maakonnakeskuse ja Tallinna suunal;
- ✓ Kergteede rajamine Võsult Käsmu, Palmse ja Vergi suunal ning Kunda linnast Letipea, Viru-Nigula, Karepa ja Lammasmäe suunal;
- ✓ mereliste ja mererannaga seotud puhketegevuste edendamine ning sellega seotud miljööväärtslike elamuste ja teenuste pakkumine;
- ✓ puhkekeskuste ühendamine maakondlikku turismiketti.

VÕSU

Võsu on Käsmu lahe ääres paiknev puhkekeskus, mis on oma tuntuse saavutanud eelkõige hinnatud mereäärse suvituskohana männimetsade vahel. Populaarne suvilapiirkond oli Võsu eelkõige kümneid aastaid tagasi, kuid täna iseloomustab keskust pigem suvituskoha tuntuse ja suvilate arvu vähenemine.

Puhke-eeldused Võsul on aga endiselt olemas ning liivane rand, männimetsad ning rahulik keskkond on piisavad eeldused selleks, et muuta Võsu taas tuntud puhkestaatusega kohaks.

Võsu puhkepiirkonna arengueeldused on **mere- ja rannaturism, konverentsi- ja spaaturism, jätkusuutlik öko- ja loodusturism ja tegevusele orienteeritud turism.**

KUNDA

Kunda muudab oluliseks puhkekeskuseks eelkõige linnalise asula staatus ning seetõttu mitmekülgsete tugielementide olemasolu. Kunda on Lääne-Virumaa rannaala mahuliselt kõige suuremate arengueeldustega keskus, kuhu kuulub ka puhkevõimaluste loomine. Tänapäevase seisuga ei ole Kunda tugev puhkekeskus ning on tuntud peamiselt tööstuslinnana. Kunda kuvand vajab mitmekesistamist.

Peamine ülesanne Kunda kui puhkekeskuse loomisel on leida need puhkevõimalused ja turismitooted, mis põhinevad kohalikul eripäral ja Kunda tugevustel ning mille oskuslik arendamine ja pakkumine aitab kaasa Lääne-Virumaa rannaala turismiarendule tervikuna.

KESKMISED PUHKEKESKUSED (II - P2)

II astme puhkekeskused on seotud kindlate huviväärsustega antud keskuse teeninduspiirkonnas. Puhkekeskuses on olemas kohalikke puhketegevusi toetavad

tugielemendid. Teeninduspiirkond hõlmab puhkekeskuse lähiümbruses paiknevaid alasid.

Keskised puhkekeskused on Käsmu, Vergi, Altja, Karepa, Mahu, Viru-Nigula, Vihula, Palmse ja Sagadi.

Ruumilise arengu suunad:

- ✓ Käsmu külas kavandada juurde täiendavad parkimiskohad, et vältida suvekuudel peatänava ummistamist;
- ✓ Rajada kergteede ühendused suurte ja väikeste puhkekeskuste vahel;
- ✓ Väikesadamate arendamine Vergis, Käsmus, Mahu, Eismal;
- ✓ Matka- ja õpperadade kavandamine Käsmu poolsaarele, sh Käsmu järve äärsel ala rekreatiivse väärtuse tõstmise, Palmse, Sagadi, Altja, Vihula, Karepa ja Mahu puhkekeskuste piirkonda;
- ✓ Palmse, Sagadi ning Vihula puhkekeskuste teeninduspiirkonnas kavandada alasid puhkemajandustegevustele/-ettevõtetele, mis olemasolevaid mõisaturismi tegevusi täiendavad ja mitmekesistavad.

KÄSMU

Käsmu on mere ääres paiknev traditsiooniline kapteniküla, kus on säilinud külale omase miljööga rahulik elukeskkond ning väärtuslik külastruktuur ja arhitektuur. Suur osa küla elamutest on kasutuses suvekodudena, mistõttu on küla aktiivne eluviis koondunud peamiselt suveperioodi. Käsmu puhkeelduse loob mereäärne asukoht ning sellega seotud hästi säilinud traditsiooniline rannaküla. Kohalikud elanikud ning väljastpoolt tulnud külalastajad tulevad Käsmu nautima kaluriküla ehedust ning kohalikke traditsioone kandvaid kultuuriüritusi. Aktiivne puhketegevus toimub eelkõige suveperioodil, mil kohapeal on rohkem paikseid külaelanikke ning toimuvad igaaastased traditsioonilised kultuuriüritused ja festivalid. Käsmu küla väärtus on väikesadam(ad), mis on olnud ajend küla traditsioonilise elustiili kujunemisele. Teistel aastaaegadel loob küla rahulik keskkond ja piirkonna loodusliku sobivad tingimused erinevatele väiksematele majutusasutustele.

Käsmu puhkekeskuse teeninduspiirkond hõlmab valdavalt Käsmu poolsaart ning on seotud Võsu puhkekeskusega. Käsmu poolsaar on looduslikult kaunis paik, mis on sobilik matka- ja loodusõpperadade ja telkimisvõimaluste kavandamiseks.

Käsmu küla puhkepiirkonna arengueeldused on **mere- ja rannaturism, tegevusele orienteeritud turism, jätkusuutlik loodus- ja kultuuriturism ja konverentsiturism.**

Joonis 2 Käsmu sadam. Allikas: Käsmu Meremuuseum

VERGI

Vergi on ajaloolise asustusstruktuuriga küla mere ääres, mille ajaloolis-kultuuriline miljöo väärib kaitset ning esiletoomist. Küla arengut on mõjutanud eelkõige ühendus merega ning omaette huviväärsuse moodustavad külas säilinud jäljed rannakülale omasest traditsioonilisest elustiilist. Puhketegevused Vergi külas on seotud peamiselt mere ja mereäärse väärtusliku külamaastiku ja looduskeskkonnaga. Vergi külas on olemas puhkealdustega rannaaladid ning sobivaid piirkondi suplemiseks. Sadam on seotud puhkevõimalustega merel, seda nii paatide (sh kalandus) kui ka jahtidega. Puhkekeskusesse ning selle ümbrusesse on sobiv rajada turismitalusid ning telkimisvõimalusi.

Vergi küla puhkekeskuse teeninduspiirkonda mõjutavad eelkõige vahetus läheduses paiknevad Pedassaare ja Altja puhkekeskused. Kattuvad teeninduspiirkonnad on tugevalt seotud liikumisvõimalustega mööda rannikut Vergi poolsaarel jalgsi- ja jalgrattamatkadeks, mida omakorda toetavad ja teenindavad teekonna ääres paiknevad puhkekeskused.

Vergi puhkepiirkonna arengueeldused on **mereturism, jätkusuutlik loodus- ja kultuuriturism.**

ALTJA

Altja on sarnaselt paljudele teistele piirkonna mereäärsete asulatele põline rannaküla, mille asustusstruktuur ning omalaadne miljöo väärib kaitset ja esile toomist. Altja küla on tuntud eelkõige ajaloolise Altja kõrtsi asukoha poolest, mis koos kiigemäega on läbiaegade olnud populaarne rahva kooskäimise koht. Altja kõrtsi tuntus väljaspool maakonda loob eeldusi traditsiooniliste rahvaürituste korraldamiseks külas. Erinevate rahvaürituste kõrval on Altja kõrts sobiv väiksemaarvuliste ühepäevaseminaride läbi viimiseks. Altja külast saab alguse loodus-kultuurilooline matkarada, mis on osa rannikuäärsest matkaradade võrgustikust (Altja-Mustoja-Vainupea). Altja puhkealdused on seotud eelkõige kauni looduse ning loodus-kultuuriliselt väärtusliku külamiljöoga.

Altja küla puhkekeskuse teeninduspiirkonda mõjutavad eelkõige vahetus läheduses paiknevad Vergi ja Mustoja puhkekeskused. Vergi ja Altja küla kattuvad teeninduspiirkonnad on tugevalt seotud liikumisvõimalustega mööda rannikut Vergi poolsaarel jalgsi- ja jalgrattamatkadeks, mida toetavad ja teenindavad teekonna ääres paiknevad puhkekeskused. Altja ja Mustoja küla vaheline ala on sobiv matkaradade kavandamiseks ja loob eeldused puhkevõimalusteks piki rannikut ning ühenduseks teiste rannikuäärsete puhkekeskustega.

Altja puhkepiirkonna arengueeldused on **jätkusuutlik loodus- ja kultuuriturism**.

KAREPA

Karepa küla paikneb mere ääres ning kannab samuti edasi traditsioonilist rannaküla elulaadi. Olulised puhkeväärtused on mere lähedus, jõed ürgorgudega, männi- ja segametsad ning kohati puutumatu loodus. Piirkonnas on olemas puhke-eeldustega rannaalad ning sobivaid piirkondi suplemiseks.

Karepa puhkekeskuse teeninduspiirkond on seotud eeskätt Rutja ja Toolse puhkekeskustega, mis moodustavad tervikliku puhkeala. Piirkonnad on omavahel ühendatud kergliiklusteede ning matkaradade kaudu. Karepa küla pakub piirkonnas aastaringselt võimalikku kohta konverentside/seminaride korraldamiseks, mida omakorda toetavad lähipiirkonnas paiknevad erinevad vaatamisväärsused (nt jaanlinnufarm Toolses, Toolse linnus, Karepa sadam) ja turismitalud. Karepa ja Selja jõe vahelisele alale on maakonnaplaneeringuga määratud puhke- ja virgestuse arenguala.

Karepa puhkepiirkonna arengueeldused on **jätkusuutlik loodusturism, rannaturism ja konverentsiturism**.

MAHU

Mahu küla paikneb Viru-Nigula vallas piirkonna rannikuala teistest puhkekeskustest eraldi. Ala puhke-eeldused on Mahu väikesadam, puhke-eeldustega rannaalad ning supluseks sobivad kohad. Eesmärgiks on muuta Mahu ääremaastaatusest tuntud turismipiirkonnaks. Mereturismi arenguga on piirkonnal perspektiivne võimalus arendada välja Mahu väikesadam jahiturismiks. Mahu puhkekeskusesse on maakonnaplaneeringuga määratud puhke- ja virgestuse arenguala.

Mahu puhkepiirkonna arengueeldused on **mere- ja rannaturism ning jätkusuutlik loodusturism**.

VIRU-NIGULA

Viru-Nigula alevik on valla administratiivne keskus ning seetõttu ka oluline erinevate puhketegevust toetavate tugielementide pakkumisel rannikualal. Viru-Nigula tuntumad huviväärsused on Püha Nikolause kirik, kirikuaed Viru-Nigula kirikumõis, Viru-Nigula koduloomuuseum. Hea logistilise kättesaadavuse (vahetu lähedus Tallinn-

Narva maanteele) tõttu ning tuginedes Viru-Nigula Rahvamaja ja koduloomuuseumi võimalustele on Viru-Nigula sobiv väikesemahuliste meelelahutusürituste, koolituste ja seminaride korraldamiseks. Valla keskusena on Viru-Nigula alevikku vajadus luua puhkevõimaluste toetamiseks eelkõige toitlustus-, kaubandus- ja majutusteenuseid.

Viru-Nigula puhkepiirkonna arengueeldus on **kultuuriturism ning konverentsiturism.**

VIHULA

Vihula puhkekeskus paikneb rannikuala piirkonna keskel ning on puhkevõimaluste poolest tuntud eelkõige Vihula mõisa tõttu. Vihula mõis on 16. sajandist pärit renoveeritud elegantne mõisakompleks, mis pakub võimalusi mõisakultuuri tutvustamiseks, unikaalsete kultuurisündmuste ja elamusürituste läbiviimiseks (kontserdid, teatrietendused, näitused, eksklusiivsed ühisüritused). Vihula paikneb looduskaunis kohas, kuhu on sobilik kavandada matka- ja loodusõpperadu. Samuti on mõisakompleks sobilik koolituste ja konverentside korraldamiseks.

Vihula mõisakompleks asub piirkonna kahe teise unikaalse mõisakompleksi – Palmse ja Sagadi mõisa läheduses. Lähestikku paiknevad mõisakompleksid loovad eeldused kohaliku mõisaturismi arendamiseks ning moodustavad osa üleriigilisest mõisakultuuri tutvustavast turismiprogrammist.

Puhkepiirkonna arengueeldus on **mõisaturism, jätkusuutlik loodusturism ning konverentsiturism.**

SAGADI

Sagadi puhkekeskus on seotud ennekõike Sagadi mõisakompleksi koos sinna juurde kuuluvate hoonete ning pargiga ning kauni loodusega. Lahemaa rahvuspargi territooriumil paikneva mõisakompleksi muudab haruldaseks suur kõrvalhoonete arv koos korrastatud teede, alleede, mõisapargi ja tiikidega.

Mõisakompleksi baasil on olemas võimalused mõisakultuuri tutvustamiseks, unikaalsete kultuurisündmuste ning elamusürituste läbiviimiseks. Erinevate mõisamiljööde väärtustavate kultuurisündmuste kõrval on paik sobilik koolituste ja konverentside korraldamiseks ning pakub mitmekülgseid võimalusi loodushariduse edendamiseks (looduskool, metsamuuseum, loodusõpperajad, dendropark).

Sagadi mõisakompleks paikneb piirkonna kahe teise unikaalse mõisakompleksi – Palmse ja Vihula mõisa vahel. Lähestikku paiknevad mõisakompleksid loovad eeldused kohaliku mõisaturismi arendamiseks ning moodustavad osa üleriigilisest mõisakultuuri tutvustavast turismiprogrammist.

Joonis 3 Sagadi mõisaansambel.

Allikas:

www.viru.ee/mõis

Puhkepiirkonna arengueeldused on **mõisaturism, konverentsiturism, jätkusuutlik loodusturism, tegevusele orienteeritud turism.**

PALMSE

Palmse puhkekeskuse loob hästi säilinud ja restaureeritud Palmse mõisaansambel sinna kuuluvate hoonete, pargi, jõeoru, sildade ja teiste väärtuslike üksikobjektidega ning Põhja-Eesti lavamaale omane külamaastik. Palmse mõis annab tervikliku ülevaate Eesti mõisaelust ning arhitektuurist läbi sajandite. Palmse mõisakompleksi näol on tegemist Eesti ühe suursugusema barokstiilis mõisahoonega, mis on tuntud külastuspaik nii eestlaste kui välismaalaste seas.

Joonis 4 Palmse mõis. Allikas: www.palmse.ee

Mõisakompleksi baasil on olemas võimalused mõisakultuuri tutvustamiseks, unikaalsete kultuurisündmuste ning elamusürituste läbiviimiseks. Palmse mõis on sobiv koht koolituste ja konverentside, eksklusiivsete ja suursuguste ürituste läbiviimiseks. Omaette unikaalse vaatamisväärsuse loob Palmse mõisa veinikelder, mis tutvustab Eesti erinevate piirkondade parimaid veine.

Palmse mõisakompleks asub piirkonna kahe teise unikaalse mõisakompleksi – Sagadi ja Vihula läheduses. Lähestikku paiknevad mõisakompleksid loovad eeldused kohaliku mõisaturismi arendamiseks ning moodustavad osa üleriigilisest mõisakultuuri tutvustavast turismiprogrammist.

Palmse puhkepiirkonna arengueeldused on **mõisaturism, konverentsiturism, jätkusuutlik loodusturism, kultuuriturism ning tegevusele orienteeritud turism.**

VÄIKESED PUHKEKESKUSED (III)

III astme puhkekeskused koosnevad erinevatest vaatamisväärsustest, mis koos teiste puhkekeskustega moodustavad ühtse puhkepiirkonna. Samuti on väikese puhkekeskuse määratud koht, kus on olemas üks tugev tõmbekeskus. Puhketegevust toetavad tugielemendid ei ole koondunud ühe väikese puhkekeskuse juurde, vaid on jaotatud ühise puhkepiirkonna keskuste vahel.

TOOLSE

Toolse puhkekeskuse olulised huviväärsused on Toolse linnus, linnamägi, Toolse park ja tammik, Toolse jõe org.

Toolse puhkekeskus moodustab koos Karepaga tervikliku puhkepiirkonna. Alal on olemas matkaradade võrgustik.

Puhkepiirkonna arengueeldused on jätkusuutlik **loodusturism, ranna- ja kultuuriturism.**

Joonis 5 Toolse linnus

MUSTOJA

Mustoja puhkekeskuse olulised huviväärsused on rannaala, matka- ja looduse õpperajad, telkimisplats. Puhkekeskus moodustab koos Altjaga ühise puhkepiirkonna, kus on supluseks sobivaid piirkondi ning puhke-eeldustega rannaalad. Puhkepiirkonna arengueeldused on **mere- ja rannaturism ning jätkusuutlik loodusturism.**

PEDASSAARE

Natturi ja Pedassaare neeme vahel paikneva puhkekeskuse arengusuund on jätkusuutlik loodusturism ning rannaturism. Kauni loodusega ning rahuliku miljöoga puhkekeskus on sobilik õppe- ja matkaradade kavandamiseks looduse vaatlemiseks ning rannaaladel liikumiseks. Rannaalal on supluseks sobivaid piirkondi ning puhke-eeldustega rannaalaid.

Puhkepiirkonna arengueeldused on **ranna- ja jätkusuutlik loodusturism.**

Joonis 6 Natturi (Foto: Hannes Pehlak)

VAINUPEA

Vainupea puhkekeskus moodustab koos Rutja ja Eismaga tervikliku puhkepiirkonna, mille ühised väärtused on Selja jõe alamjooksu org, luiteline mererand, kaunid männimetsad, sadamad (Eisma ja Vainupea).

Puhkepiirkonna arengueeldused on **mere- ja rannaturism ning jätkusuutlik loodusturism.**

Joonis 7 Vainupea rannaala ja tuletorn

EISMA

Eisma puhkekeskus moodustab koos Vainupea ja Rutjaga tervikliku puhkepiirkonna, mille ühised väärtused on Selja jõe alamjooksu org, luiteline mererand, kaunid männimetsad, sadamad (Eisma ja Vainupea).

Puhkepiirkonna arengueeldused on **mere - ja rannaturism**.

RUTJA

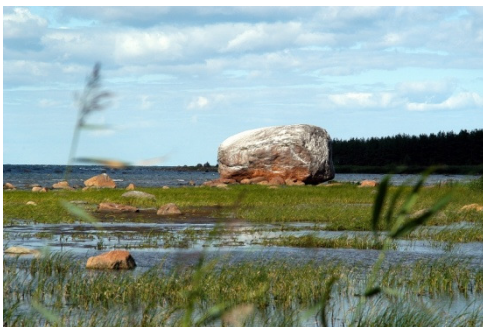
Rutja puhkekeskus moodustab koos Vainupea ja Eismaga tervikliku puhkepiirkonna, mille ühised väärtused on Selja jõe alamjooksu org, luiteline mererand, kaunid männimetsad, sadamad (Eisma ja Vainupea).

Puhkepiirkonna arengueeldused on **mere- ja rannaturism ning jätkusuutlik loodusturism**.

LETIPEA

Kauni loodusega Letipea neeme puhkeväärtus on eelkõige inimtegevusest suhteliselt puutumatuna säilinud looduslik keskkond ning mere äärne asukoht. Letipea neeme tipus asub Eesti suurim rändrahn Ehalkivi. Alale on sobilik looduse vaatlemiseks ja rannaalade puhkeväärtuse esile toomiseks matka- ja loodusõpperada kavandamine.

Puhkepiirkonna arengueeldused on **ranna- ja jätkusuutlik loodusturism**.

Joonis 8 Ehalkivi Letipea neeme tipus. Allikas: www.virumaa.info.ee

MALLA

Malla puhkekeskus on seotud Malla mõisaga. Mõisa hoone pärineb 17. sajandist ning taastati pärast 1880. aasta hävitavat tulekahju vanadele müüridele suurejoonelise neorenessanss-ehitisena. Aastaid tühjana seisnud ja lagunenu mõis võeti 1999. aastal eraomandisse ning alustati restaureerimistöödega.

Malla mõisakompleks asub ühelt poolt piirkonna teiste unikaalsete mõisakomplekside – Vihula, Sagadi ja Palmse läheduses ning teisest küljest Ida-Virumaal paikneva taastatud Kalvi mõisa läheduses. Lähestikku paiknevad mõisakompleksid loovad eeldused kohaliku mõisaturismi arendamiseks ning moodustavad osa üleriigilisest mõisakultuuri tutvustavast turismiprogrammist.

Puhkepiirkonna arengueeldused on **mõisa- ja konverentsiturism**.

Joonis 9 Malla mõis. Allikas: Lääne-Virumaa kodulehekülg.

LAMMASMÄE

Lammasmäe puhkekeskus on sobiv koht meelelahutusürituste, koolituste ja seminaride korraldamiseks.

Keskuse puhkemajanduslik arengueeldus on **konverentsiturism ning tegevusele orienteeritud turism**.

UNUKSE

Unukse on Viru-Nigula valla territoorium ida servas paiknev küla, mille puhkeväärtused on seotud vaatamisväärsustega Unukse mõis ning endises viinavabrikus paiknev õlletehas. 1790. aastatest pärinevast mõisakompleksist on säilinud peahoone ja mõned kõrvalhooned sh suurejooneline viinavabrik, mis on ümber ehitatud moodsaks õlletehaseks.

Keskuse puhkemajanduslik eeldus on **mõisaturism ja kultuuriturism**.

RANNAPUHKUS

LIIVARANNAD

Liivarand on rannaala, kus on olemas eeldus rannaga seotud puhketegevuste harrastamiseks ja arendamiseks. Sobivaid rannaalaid erinevateks puhkevõimalusteks esineb peaaegu kogu rannikuala ulatuses. Läänemere mõju tulemusel on rannikumadalikul kivirohked ja liivased rannad ning meretasandikud rööbiti üksteise taga olevate rannavallidega (vt 2.2 Looduslik keskkond).

Liivarannad moodustavad osa rannikuala puhkeväärtusest, luues võimalused viibida mere ääres ning nautida sellega kaasnevat puhkeväärtust. Tegemist on puhkemajanduslikult atraktiivsete piirkondadega, kuhu võib kavandada rannaalaga seotud erinevaid puhketegevusi ning nende tarbeks vajalikke rajatise. Liivarand on puhkeväärtuste oluline eeldus, kuid ei määratle ammendavalt rannaala tegelikku puhkeväärtust. Puhketegevuste kavandamisel tuleb arvestada külgnevate alade maakasutuse ning looduskaitsete piirangutega. Puhketegevuseks vajalike rajatiste ehitamine sihtkaitsevööndisse on keelatud.

Asjakohane on maastikuhoolduskavade koostamine. On oluline, et antud alade määratlemisel ja ettevalmistamisel vaadeldakse neid kui osa rannikuala terviklikust puhkealast ning ühendatakse need piirkonna lähima puhkekeskusega (juurdepääsud, teedevõrgustik, eksponeerimine). Avalikult kasutatavalt teelt tuleb puhkeväärtusega rannaalale hajaasutuses juurdepääsud reeglina tagada iga 500 m tagant.

Liivarandadel, kus üleujutatavatel aladel ja madalates lahesoppides esineb kohati intensiivset roostumist, on nii elurikkuse säilitamise kui ka inimese heaolu seisukohalt oluline rannaniidukoosluste taastamine. Roostike niitmisele tuleb enam rõhku panna asulate ja puhkekeskuste piirkonnas ning nendes rannalõikudes, kus rannavaated ja juurdepääsud mererannale on olulised.

SUPLUSEKS SOBIVAD PIIRKONNAD

Planeeringu põhijoonisele on kantud supluseeldustega rannapiirkonnad. Sobivate eeldustega pikad rannaribad esinevad Käsmu poolsaare läänepoolses osas, Võsul, Altja-Vainupea, Eisma-Karepa vahelisel alal, Kundas, Pedassaare poolsaare loodekaldal, Letipeal ja Mahul.

Supluseks sobivas piirkonnas puhkerannas on vastavalt omavalitsuse otsustele ning Lahemaa kaitse-eeskirjale võimalik korraldada supelrandu.

2.3 INFRASTRUKTUUR

TEEDEVÕRK

MAANTEED

Lääne-Viru maakonna rannikuala on suurte keskuste puudumise ja elanikkonna vähenemise tõttu muutumas ääremaa staatusega piirkonnaks. Tagada tuleb nii vajalikud sisesed juurdepääsud ja ühendused planeeringualal kui ka ühendused rannikuala ja ümbruskonna suuremate keskuste vahel. Eelkõige on probleemsed kohad vahetult ranniku ääres paiknevad asulad, mis jäävad põhimaanteedest kaugele ning on piki rannikut kohati üksteisest ära lõigatud.

Lääne-Virumaa rannikuala idaosasse jääb lühike lõik põhimaanteest Tallinn-Narva (E20), mis on väga oluline transpordikoridor Venemaa ja Lääne-Euroopa vahel. Rannikuala paiknemine selle liikumiskoridori ääres loob piirkonnale soodsad arengueeldused. Tallinn-Narva maantee ühendused on väga olulised ala sidumisel teiste piirkondadega. Ala läbivad ajaloolised ida-lääne suunalised teed moodustavad erinevatele liikumisviisidele sobiva puhkekeskusi ühendava teedevõrgu selgroo.

Tugimaantee Põdruse-Kunda-Pada on piirkonna siseselt oluline marsruut ühenduste loomiseks rannikuala suurima keskuse Kunda linnaga. Hea juurdepääs on vajalik nii linna ja lähiala üldiste arenguvõimaluste tagamiseks kui ka sadama vahelise transpordi teenindamiseks. Seoses sadama ning tööstusettevõtete arenguga on kasvanud ka raskeveokite osakaal, mis läbivad valdavalt Kunda linna.

Liikluse kasvu tõttu on kaalutud liikluse ümberjuhtimiseks Kunda linna ümbersõitu, mis hõlmaks osa kõrvalmaanteest nr 17158, suunduks Mallalt Letipea suunas Simunamäeni ning jõuab sealt pangaalust teed pidi ida poolt sadamani. Trass läbib kõrge loodus- ja kultuuriväärtusega keskkonnakaitseliselt tundlikke alasid. Kunda linna ümbersõidu kohta koostati Maanteeameti poolt 2005. aastal Kunda ümbersõidu tasuvuse eeluuring, mille tulemus näitas, et ümbersõidu rajamine ei ole tasuv.²⁰ Viru-Nigula valla üldplaneering Kunda ümbersõitu ei kajasta. Kaaluda Kunda sadamaga ühendava linnatänava riigimaanteeks muutmist. Olemasolev teetrass linna ümber on piisava laiusega, et sinna vajadusel liiklust ajutiselt ümber suunata. Mereäärsete kergliiklusteede väljaehitamine on samas Kunda linna puhkemajanduse arengusuund.

Käesoleva maakonnaplaneeringuga ümbersõitu Kunda linnast ei kavandata. Kunda linna põhjapoolse tootmise arenguala planeeringu koostamisel kaaluda Kunda linna ümbersõidu rajamise vajadust. Kui tulevikus osutub ümbersõit vajalikuks, siis tuleb teekoridori määramisel arvestada trassil paiknevate objektidega ning kõigi võimalike

²⁰ Kunda ümbersõitu eeltasuvusarvutus, Maanteeamet, 2005.

mõjudega ümbritsevatele aladele. Täna arvestusajal ebatasuva ümbersõidulahenduse võimaliku tulevikustsenaariumi realiseerimisel peavad Kunda ja Viru-Nigula omavalitsused ning teised pädevad institutsioonid analüüsima võimaliku teekoridori paiknemist asjakohaste andmete alusel, käsitledes ka teisi alternatiive (nt tunnel linnas).

Maakonnaplaneering näeb potentsiaalina Rutja lennuvälja väikelennukite ja helikopterite lennuväljana kasutamist ja selle välja arendamist ning Rakvere-Kunda suunal raudteeühenduse (reisirongiliiklus) loomist.

ÜHISTRANSPOORT

Toimiva ühistranspordisüsteemi vajadus on tänase linnastumisprotsesside ning maapiirkonda elanikest tühjaks valgumise taustal muutumas üheks olulisemaks jätkusuutliku arengu mõõdikuks.

Hea ühistranspordiühendus piirkonna suuremate asulatega ning rannaalast välja jäävate suuremate tõmbekeskustega loob eeldused igapäevasele pendelliikumisele. Sellega luuakse võimalusi maapiirkondades elavatele inimestele tööl käimiseks suuremates vallakeskustes või väljaspool vallapiire. Lastele annab see igapäevase ühendusvõimaluse haridusasutustega linnades. See parandab pikaajaliselt maapiirkondade olukorda tööturul ning on seeläbi oluliseks aspektiks valla elanikkonna püsijäämisel.

Samas on ühistransport oluline regionaalarengu vahend sotsiaalsete teenuste kättesaadavuse tagamiseks maapiirkonnas. Ühenduste hõrenemine halvendab seevastu oluliselt sotsiaalsete teenuste kättesaadavust piirkondades, kus nende olemasolu tagamine pole tasuv. Puhkemajanduse arendamiseks on otstarbekas tihendada ühistranspordiühendusi piki rannikala suuremate puhkekeskuste (samuti mõisakompleksid) ühendamiseks (nt Käsmu, Võsu, Vergi, Karepa). Maakondlikele bussiliinidele lisaks tuleb soovitada omavalitsuste koolibusside ja elanikke teenuste juurde viivate bussiliinide kasutamist nõudlusega sobiva suurusega liiklusvahenditega, samuti elanike naabusabi. Oluline on erinevate ühistranspordiliinide ajagraafikute süsteemne ühildamine sh ka Tallinn-Narva maanteel kulgevate kaugliinidega.

Lääne-Viru maakonnaplaneeringus „Sotsiaalne infrastruktuur“ on olulisema probleemina rannikuala ühistranspordiühenduse osas välja toodud busiühenduste vähesus, liiga pikad intervallid ning väljumiste puudumine tiptundidel. Kõige probleemsemad piirkonnad rannikualal on Karepa kant ning Viru-Nigula vallas Kunda linna lähedaste külad, kus puuduvad otseühendused valla keskustega.²¹

²¹ Lääne-Viru maakonna teemaplaneering „Sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“, Lääne-Viru Maavalitsus, 2009.

Lääne-Viru maakonna rannikuala teedevõrk on piisav ühistranspordi kättesaadavuse tagamiseks.

KERGLIIKLUSTEED

Kergliiklustee on jalakäija ja jalgratturi liikumiseks ette nähtud eraldi tee või tänavaosas.²² Kergliiklusteede kavandamisel tuleb järgida põhimõtet, et liikleja suunatakse ühest punktist teise mööda turvalisi, mugavaid ning loomulikke trajektoore. Maakonnaplaneering määrab kergliiklusele sobivate marsruutidena esmajärjekorras need olemasolevad teelõigud, mis ühendavad tervikliku teedevõrgu osadena omavahel asulaid, puhke- ja tõmbekeskusi ning huviväärsusi.

Maakonnaplaneeringuga on eristatud kahte erinevat liiki kergliiklusteed:

- ✓ sõiduteest eraldatud kergliiklustee;
- ✓ kergliiklustee sõidutee ääres.

Sõiduteest eraldatud kergliiklustee on jalakäija ja jalgratturi liikluseks ettenähtud eraldi paiknev tee. Sõidutee ja kergliiklustee vahele tuleb ohutuse tagamiseks ette näha eraldusriba vastavalt maanteede projekteerimismõistetele. Sõiduteest eraldatud kergliiklustee rajamise võimalused on ette nähtud Kunda sidumiseks tagamaaga Põdruse-Kunda-Pada maantee äärde. Lõigus Viru-Nigula – Kunda kattub see Eesti jalgrattamarsruudiga (EstoVelo) nr 1. Tegemist on kergliiklusteedega kõrge klassiga maanteede ääres, kus liiklussagedused on suuremad, kuid ka eeldatav kergliiklustee kasutus asulate vahel võib vastava võimaluse avanedes olla intensiivsem. Sellised kergliiklusteed tuleb kavandada sõidutee suunda järgivalt, kuid võimalikult selle mõjudest eemale.

Samuti on maakonnaplaneeringus kajastatud sõiduteest eraldi paikneva kergliiklustee kavandamine Käsmu küla ja Võsu aleviku vaheliseks ühenduseks. Nimetatud kergliiklustee liidab üheks kergliikluskonnaks Käsmu ja Võsu puhkekeskused ning kavandatava Lahepõhja arenguala. Sellega tõstab see kergliikluse turvalisust ning annab puhkekeskuste vahelistele lühisõitudele autokasutuse kõrval alternatiivse liikumisviisi.

Kergliiklustee sõidutee ääres on võimalikult sõidutee ääres jalakäija ja jalgratturi liikumiseks ette nähtud tee osa, mis on turvalisuse tagamiseks eraldatud vastavalt maanteede projekteerimismõistetele, rakendades neid koos asukohale vastavate projekteerimistingimustega. Kergliiklusteede kavandamine sõidutee äärde on ette nähtud kõrvalmaanteedele. Rannaalal ja valdade ääremaaadel on vahemaad pikemad, asustust ning liiklejaid vähem, samas on seal olulised loodus- ja maastikukaitselised

²² Eesti Standard EVS 843:2003: Linnatänavad.

piirangud ja maastikuväärtused. Kaitsealadel on projekteerimistingimuste andmiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Sellistes kohtades ei ole alati otstarbekas ja võimalik kergliiklusteid eraldiseisvatena välja ehitada, vaid mahutada see võimalikult teemaale, et säästa teeäärset maastikku ja loodust. See põhimõte ei välista selleks sobivatesse kohtadesse eraldi paiknevate kergliikluste ehitamist.

Maakonnaplaneeringu põhijoonisele kantud kergliiklusteed tähistavad kergliiklejate põhilisi marsruute erinevate tõmbekeskuste vahel. Kergliiklusteede täpsemad asukohad määratakse järgmise astme planeeringutega (üld- või detailplaneeringuga).

Kergliiklusteed kavandatakse põhimõttel, et olulised kergliiklussuunad oleksid olemas:

- ✓ piki rannikut puhkekeskuste vahel;
- ✓ looduskeskne marsruut rannikust eemal (Vt *Matkarajad*);
- ✓ piki maanteid;
- ✓ põhja ja lõuna suunal.

Neile ühendustele kavandatud kergliiklusteed on kasutatavad peamiselt asulatevaheliseks liikumiseks ning sportimiseks. Maanteeäärsete kergliiklusteede eraldamine on vajalik kergliiklejate ohutuse tagamiseks kõrge liiklussageduse tingimustes. Liiklusintensiivsete sõiduteedega seotud kergliiklusteedel tuleb tagada katkematud ühendused ning turvalised ristumised sõiduteega.

Piki rannikut kulgevad kaks olulist kergliiklussuunda – Käsmu–Altja ja Vainupea–Mahu vahelised ühendused. Nimetatud kergliiklusteed paiknevad sõidutee ääres.

Kergliiklusteede üheks eesmärgiks on luua võimalus igapäevaseks liiklemiseks asulate vahel ning pakkuda seeläbi alternatiivseid võimalusi autoliiklusele ja ühistranspordile. Kergliiklusteed loovad liikumisvõimalused tervisespordi harrastajatele ja vabas õhus lõõgastujatele ning huviväärtustega tutvumiseks.

Piirkonna kergliiklusteede võrgustiku kavandamisel on tähelepanu pööratud eelkõige ühendustele naaberasulate vahel, nt Käsmu–Võsu, Natturi–Vergi–Altja–Mustoja, Vainupea–Eisma–Rutja–Karepa–Toolse ja Kunda–Malla. Arvestatud on ka elanike, töökohtade ja igapäevateenuste ning puhke- ja turismitegevustega seotud objektide ja teenuste paiknemisega.

Kergliiklusteedel on oluline koht turismi- ja puhkevõimaluste arendamisel piirkonnas. Lääne-Virumaa rannikuala puhkeväärtused on väga tugevalt seotud rannakülade miljöö, mere ja kaunite loodusmaastikega. Piirkondlik idüll avaldub alles selle keskel mõnda aega viibides. Kergliiklusteed annavad võimaluse liikuda kohaliku eluolu ning huviväärsuste keskel ning tutvuda seeläbi piirkonna omanäoliste kultuurilugude (mõisakultuur, traditsioonilised rannakülad) ning loodusväärtustega.

Kergliikluste arendamine Lääne-Viru rannikuala kohalike väärtustega tutvumiseks lähtub peamiselt kolmest piirkonnale iseloomulikust tunnusest – rannik, hästi säilinud mõisakompleksid ning loodus- ja kultuuripärandiga väärtuslikud maastikud sisemaal.

Planeeringuala läbib Euroopa Jalgratturite Föderatsiooni (ECF – *European Cyclists' Federation*) poolt loodud Eurovelo marsruut, mille eesmärk on ühendada kvaliteetse rattateede võrgustikuga kõiki Euroopa riike.²³ Marsruudi iseloomustuses on erilisel kohal maastikuline ja kultuuriline rikkus.²⁴

Kergliikluste arengu aluseks võetav süsteem on kujutatud planeeringu põhijoonisel II-1 ning joonisel II-5 *Puhkekeskused*.

MATKARAJAD

Matkarada on tähistatud ja hooldatud liikumiseks looduses, mis on varustatud suunaviitade ja märgistega ning omab matkajale vajalikke elementaarseid rajatisi/teenuseid. Matkaradade eesmärk on suunata inimeste liikumist looduses ning tutvustada piirkonna loodusväärtusi, kultuuri- ja ajalugu ning pakkuda emotsionaalset vaheldust. Piirkonna looduslikult kaunite kohtade, vaatamisväärsuste ning rannaaladega ühendatud matka- ja teemarajad moodustavad liikumisteede võrgustiku.

Matkaradade kavandamine aitab suunata inimeste liikumist looduses ning vältida kaitsealuste liikide, nende elupaikade ja tundlike koosluste kahjustamist looduses liikujate poolt. Rajad peavad arvestama kaitstavate loodusobjektide kaitsetingimustega, sh mööduma piisavas kauguses kaitstavate liikide elupaikadest (nt Lobineeme matkarada).

Rannikuala matkarajad (sh looduse õpperajad) jagunevad **kohalikeks ja piirkondliku tähtsusega matkaradadeks**.

Kohalikud matkarajad kavandatakse puhkekeskuste ümber ning puhke- ja virgestusaladele ning on mõeldud eelkõige lühemateks kuni ühepäevasteks matkadeks. Piirkondlikud matkarajad moodustavad rannikuala läbiva matkaradade võrgustiku ning on seotud Euroopat läbiva Euromatkarajaga E-9²⁵.

Matkarajade kavandamisel tuleb arvestada, et valitud trass läbiks huvitavaid loodusmaastikke, oleks vaheldusrikas ning ohutu. Eriti kohalike matkaradade puhul tuleb vältida üksluisid lõike ning arvestada, et matkarada oleks läbitav kavandatud ajaga. Pikemad ehk piirkondlikud matkarajad tuleb varustada telkimisvõimaluste,

²³ European Cycle Route Network: http://www.ecf.com/14_1

²⁴ Iron Curtain Trail http://www.ironcurtaintrail.eu/en/die_etappen/nordteil/index.html#16

²⁵ Vt http://en.wikipedia.org/wiki/European_walking_route_E9

lökkeplatside ja veevõtukohtadega. Kõigi matkaradade puhul on oluline süsteemne ja selgesti mõistetav märgistus, mis suunab liiklejaid sel moel, et on võimalik liigelda ohutult ja eksimatult mööda mitmekesiseid ning looduslikult kauneid paiku.

Samuti kavandatakse piirkonda märgistatud ja ettekavandatud vaatluspunktide ja informatsiooniga varustatud looduse õpperadu, mille eesmärk on loodusteadlikkuse tõstmine, elukestva õuesõppe võimaluste rikastamine ning loodushoiu ja -kasutuse tasakaalustamine.

Matkaradadega piirkonnad on joonisel II-5 *Puhkekeskused*.

AVALIKUD JUURDEPÄÄSUD KALLASRAJALE

Vahetult mererannaga külgnevad aladel tuleb 500 meetrise rannavööndi ulatuses tagada avalikult kasutatavalt teelt juurdepääs liivarandade, supluseks sobivate piirkondade randade, puhke- ja virgestuse arenguala randade ja teiste planeeringus nimetatud puhkeväärtusega randade kallasrajale hajaasustuses reeglina vähemalt iga 500 m järel, kompaktse hoonestusega aladel vähemalt iga 200 m järel. Juurdepääsude tagamisel tuleb arvestada kaitstavate loodusobjektide kaitsetingimustega.

Juurdepääsude vajadusega tuleb arvestada üld- ja kavandatavate alade detailplaneeringute koostamisel. Detailplaneeringu puudumisel on juurdepääsude tagamise aluseks kogukonnasisene kokkulepe.

Avalikult rannas liikumise maa on vähemalt 10 m laiune kallasrada rannajoonest, kõrgkaldal kaldanõlva ülemisest servast. Mereäärsetel maaüksustel tagatakse kõrgveeseisu puhul vähemalt 2 m laiune jalakäijate läbipääs piki mereranda või kokkuleppel naabritega sellele lähimat teed pidi. Kui juurdepääs kallasrajale või muu huviväärse avaliku objektini on piiratud mootorsõidukiga liiklemiseks, tuleb infotahvilil selgitada jalgsi edasimineku võimalusi ja kallasraja või huviväärsuse kaugust.

500 meetri laiuse rannavööndi ulatuses on keelatud mootorsõidukiga sõitmine ning nende parkimine rannaaladel väljaspool selleks ettenähtud teid, radu ja parklaid, sh selleks mitte ette nähtud erateedel ja parklates, välja arvatud pääste- ja hooldustöödel ning järelevalve teostamisel. Samuti on rannavööndis keelatud maastikusõidukiga sõitmine, välja arvatud hooldustööde tegemiseks, kutselise või harrastusliku kalapüügiõigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekogusse viimiseks ning maatulundusmaal metsamajandustöödeks ja põllumajandustöödeks. Väljaspool rannavööndit võib maastikusõidukiga sõita või seda parkida üksnes maavaldaja loal. Oma krundil, kui tegemist ei ole piiranguvööndiga või kinnisel rajal maastikumasina sõiduks piiranguid ei ole.

Kohalikul omavalitsusel on õigus kehtestada maastikusõidukite liiklemisele täiendavaid nõudeid oma haldusterritooriumil või selle osadel.

Planeeringu põhijoonisele II-1 on kantud mootorsõiduki liiklemise keelualad rannikumeres Lahemaa Rahvusparki Mere piiranguvööndis.

VEETEED JA SADAMAD

Maakonnaplaneering käsitleb Lääne-Virumaa rannikualal arendatavate sadamatena **Kunda, Vergi, Mahu, Võsu, Eisma, Käsmu, Vainupea, Karepa ja Eru** sadamat.

Käsmu ning Võsu sadamad on ajalooliselt välja kujunenud sadamakohtades, kus on säilinud sadamarajatised paadikuurid, sadamakai ning Võsul muul.

Suuruse ja perspektiivse kasutuse järgi on sadamad jaotatud kolmeks (vt ka põhijoonis II-1):

S1 – kauba- ja reisisadam (Kunda);

S2 – väikesadam (Vergi, Mahu, Võsu, Eisma) tasuliste sadamateenustega, kvaliteetsed tugiteenused harrastusmeresõidule ja mereturismile, harrastuskalurid, talvised hoiuteenused jahtidele ja paatidele;

S3 – väikesadam (Käsmu, Vainupea, Karepa, Eru) harrastuskalurid, talvised hoiuvõimalused paatidele.

Kunda sadam on Lääne-Viru maakonna suurim tänapäevane kaubasadam. Sadama geograafiline asend ning üldine seisukord ja tase loovad soodsad eeldused sadama arenguks. Kunda sadama potentsiaal on seotud nii kauba- kui reisisadama kombineeritud arenguga, millega kaasneb sadama laiendamine ning reiserminaalide ja jahisadama rajamine.

Tänu väikesadamatele on Lääne-Viru maakonna rannikualal suur mereturismi potentsiaal, mistõttu on oluline taastada ja korrastada olemasolevad väikesadamate asukohad ja ka lautrid²⁶. Väikesadamate kasutamise eesmärk on turismivõimaluste arendamine ning võimaluste loomine kalanduseks. Veeteedega seotud maismaaobjektide planeerimisel tuleb omakorda ära kasutada olemasolevad lautri- ja sadamakohad.

Väikesadamate arengusuunad on muuta sadamad aktiivselt tegutsevateks üksusteks, kus oleksid olemas võimalused mere- ja tavaturistide teenindamiseks ning kohalikele harrastuskaluritele paatide hoidmiseks ning remondiks. Mereturismi eesmärk on luua piki Lääne-Viru maakonna rannikut erinevatest väikesadamatest moodustuv sadamate kett, mis täiendab maismaaühendusi. Sadamate arengusuunad täpsustatakse tasuvusuuringutega. Sadamate perspektiivsest kasutusest tulenevad ruumilise arengu vajadused tuleb tagada alama tasandi planeeringutega.

Sadamad ning nende vahelised võimalikud ühendused on planeeringu põhijoonisel II-1.

²⁶ Lautri eripäraks on, et sinna saab randuda ja vajadusel paati kuivale tõmmata, mitte silduda. Lautreid rajatakse lihtsustatud korras.

2.4 ÜLERIIGILISE TÄHTSUSEGA RIIGIKAITSELISE OTSTARBEGA MAAD

KAITSEVÄE PERSPEKTIIVSED MERELE ORIENTEERITUD HARJUTUSALAD

Kaitseministeerium on algatanud arendusprogrammi „Õhutõrje ja suurtükiväe (merele orienteeritud) laskmisvõimaluste ning mereväe väljaõppe läbiviimiseks võimalike asukohtade selgitamine“, mille eesmärgiks on analüüsida õhutõrje ja suurtükiväe merele suunatud laskmisvõimalusi ning võimalikke asukohti mereväe väljaõppeks.

Arendusprogrammis määratakse kindlaks piirkonnad, kus merele suunatud õppusi on võimalik korraldada, ning tingimused, mida tuleb õppuste eel ja ajal järgida.

Lääne-Viru maakonnas on perspektiivseteks õhutõrje ja suurtükiväe merele suunatud harjutusaladeks valitud maa-alad **Rutja külas ja Letipea külas**. Lisaks neile on arendusprogrammi keskkonnamõju strateegiline hindamise käigus analüüsitud võimalike harjutusaladena analüüsitud Kõpu, Nõva Ristinina, Nõva Liivase ja Sõmeri alade sobivust.

Kaitseväge harjutused toimuvad kaks korda aastas 3–5 päeva korraga. Liikumispiirangud kehtivad ainult harjutuste toimumise ajal – kõige rohkem kokku kuni kümme päeva aastas. Harjutusaladele ei kavandata üldjuhul püsivaid ehitisi, välja arvatud need alad, kus harjutuste jälgimiseks ja ohutuse tagamiseks on vaja vaatetorni. Rajatavad vaatetornid sarnanevad linnuvaatlustornidega. Harjutusala piirkonna elanikele antakse võimalikult vara teada harjutuste toimumise ajagraafik ning ülevaade kavandatavast tegevusest. Harjutuste toimumisest tuleb eelnevalt ja mitmekordselt teavitada nii omavalitsust, kus harjutusala asub, kui ka naabervaldade omavalitsusi. Vastavalt vajadusele peetakse enne harjutusi konsultatsioone Lennuameti, Veeteede Ameti, Keskkonnaameti ja Muinsuskaitseametiga. Harjutusalade esmakasutamise ajal on soovitatav läbi viia müra- ja vibratsiooniseire.

Maakonnaplaneeringu koostamise ajal ei ole Kaitseministeerium teinud lõplikku valikut, millised laskealad võetakse püsivalt kasutusele. Arendusprogrammi KSH aruandes on Lääne-Viru maakonnas asuvad Rutja ja Letipea laskepositsioonid sobivuse alusel eelistatumad, aga ühtegi teist väljaspool Lääne-Viru maakonda asuvat laskeala asukohta ei ole Kaitseministeerium välistanud. Arendusprogrammi kava kohaselt tuleb asukohavaliku lõpliku otsuse tegemiseks teostada laskeharjutused kõikides alternatiivsetes asukohtades. Õppuste käigus teostatakse kõik vajalikud seired ja uuringud ning hinnates konkreetseid õppusega kaasnevaid keskkonnamõjusid, mille tulemus saab otsustada, kas rakendub asukohtade vaheldumine või fikseeritakse konkreetsed harjutusalad. Erinevate võimalike laskepaikade läbiproovimine võtab aega kuni kaks aastat. Tulemustest teavitab Kaitseministeerium asukohajärgseid kohalike omavalitsusi ning maavalitsust.

Rutja ja Letipea laskealade puhul on probleemiks laevaliiklus Kunda sadamas. Kuna Kunda sadam on majanduslikult oluline sadam, tuleks harjutuste läbiviimise iga-

aastane ajakava kokku leppida Kunda sadama omanikuga, et harjutuste läbiviimisest tingitud majanduslik kadu Kunda sadama jaoks oleks minimaalne.

Sotsiaal-majanduslikest seisukohtadest lähtuvalt on alade kasutamisel kaitseväge merele orienteeritud harjutusaladena vajalik vastava piirkonna elanike teavitamine kavandatavast tegevusest ning harjutusalade vajalikkuse ja kavandatud tegevuste võimalikult detailne selgitamine.

Harjutuste toimumisest tuleb eelnevalt ja mitmekordselt teavitada nii omavalitsust, kus harjutusala asub kui ka naabervaldade omavalitsusi. Tuleb garanteerida, et valdade infotahvliitel oleks teated harjutuste toimumise kohta, et välistada kohalike elanike paatide sattumine harjutuste ohualale merel. Kuna praktiliselt kõik harjutusalad, kas katavad osaliselt erinevaid kaitsealasid või paiknevad nende vahetus naabruses on vajalik konsulteerida eelnevalt Keskkonnaametiga ning saada vastavad kooskõlastused ja load.

Maakonnaplaneering määratleb perspektiivsete Rutja ja Letipea laskealadel ja piirnevatel aladel puhketegevuse ja asustuse arendamisega seotud väärtusi. Arvestades Lääne-Viru rannikuala kui terviku suurt loodus- ning puhkeväärtust, ühtlasi vajadust tagada keskkond asustuse säilimiseks ning arendamiseks teeb planeering ettepaneku peale vajalike esmaste laskeharjutuste ning nendega kaasnevate seirete läbiviimist teha valik ühe laskeharjutusala kinnitamiseks Lääne-Viru maakonna rannikualal, kusjuures valikul tuleb arvestada muuhulgas mõju seotud alade määratletud loodus- ja puhkeväärtuste kasutamisele ja asustuse arendamisele. Vajalikud esmased laskeharjutused ning nendega kaasnevad seired ja laskeala valik viia läbi hiljemalt 2012. aasta lõpuks. Tulemustest teavitab Kaitseministeerium asukohajärgseid kohalike omavalitsusi ning maavalitsust. Valitud laskeala kasutamisel tuleb järgida tingimusi, mis vähendavad maksimaalselt negatiivset mõju seotud ala(-de) olemasolevatele loodus- ja puhkeväärtustele ning asustusele ja majanduskeskkonnale.

RUTJA LENNUVÄLI

Põlismetsade keskel paiknev endine nõukogude sõjaväelennuväli Rutjal on Kaitseliidu Viru maleva põhiline harjutusväljak, mille lasketiire, kaitserajatisi ja hooneid kasutatakse taktikaliseks ja laskeväljaõppeks. Umbes 2,5 km pikkune betoonkattega maandumisrada on piloodi vastutusel kasutatav väikelennukitele.

Kaitseliit kaalub lennuvälja erinevaid kasutusvõimalusi. Riigikaitsele funktsioonile on kavatsus tulevikus lisada tsiviilotstarbeline moto- ja kiirusspordikeskus ning maandumisrajad ja -kohad väikelennukitele ja helikopteritele. Rutja kompleksi intensiivsema kasutuse puhul lisandub juurdepääsetavuse probleem. Maakonnaplaneering ei tee ettepanekut riigikaitsele maakasutuse sihtotstarbe muutmiseks, vaid teeb ettepaneku kaaluda alal puhkekeskuse (kiirus- ja motosport) loomise võimalusi kaaskasutusena.

Maakonnaplaneeringu põhijoonisel II-1 on Rutja lennuväli tähistatud riigikaitseleise maakasutusega, mille sisu, keskkonnamõju ja -tingimused ning juurdepääsud vajavad ideede edasiste arengute käigus täpsustamist. Rutja lennuväljal puhkevõimaluste arendamiseks tuleb esmalt koostada Eisma, Rutja ja Kiva külade kohta valla osaüldplaneering.

2.5 MAAVARAD

MAAVARADE VÕIMALIKUD KAEVEALAD

Maakonnaplaneeringu koostamisel on arvestatud keskkonnaregistrisse kantud maardlatega. Uusi võimalikke kaevealaid Lääne-Viru maakonna rannikualal planeeringuga ei määratleta.

Maavarade kaevandamise võimalikku keskkonnamõju on põhjalikult analüüsitud KSH aruandes, millele on informatiivsetel eesmärkidel lisatud ülevaade planeeringualal leiduvatest maavaradest.

Maavara kaevandamise keskkonnamõju hinnatakse konkreetse uuringu- või kaevandamisloa menetlemise käigus projektipõhiselt ning hindamisega seatakse ka kaevandamise keskkonningimused. Oluline on jälgida, et KMH programm sisaldaks kõiki olulisi teemasid, millele tahetakse hindamise käigus vastuseid saada, sh kaudsed mõjud (nt maavarade transpordiga kaasnevad mõjud, võimalikud muutused piirkonna maastikus ja põhjaveerežiimis, väljapumbatava karjäärivee mõjud jms), mõjud inimeste tervisele ning tingimused rekultiveerimisprojekti koostamiseks. Kaevandamisloa menetlemisel ja järelevalvel on vajalik nõuda parima tehnoloogia kasutamist, lähtudes KMH eksperdi soovitudest.

Igal juhul tuleb vältida ja kompenseerida ulatuslikku negatiivset keskkonnamõju. Kaevandamise vääramatut mõju maastikule, elupaikadele ja veekeskkonnale saab ohjata karjääride asukoha valikuga, piirates liigsete karjääride teket ja lühendades kaevandamisega ühes karjääriala kiire nõuetekohase korrastamisega eelistatavalt maksimaalselt looduslähedaseks alaks. Samaga tuleb arvestada, et kaevandamine on uue maastiku ehitamine.

Planeeringualal on looduskaitseaduse alusel maavarade uuringulubade väljastamine ning kaevandamine keelatud aladel L1-L3. Arvestades rannikuvööndi tundlikke looduslikke väärtusi (vt 2.2 Looduslik keskkond), rannikumaastiku atraktiivsust puhke- ja elamispiirkonnana, mis on kohaliku ettevõtluse üks põhialuseid ning lähtudes HELCOMi soovitudest (15/1 Rannajoone kaitse) on planeeringuala maismaaosal määratud 3 km laiune vöönd rannajoonest väärtusliku rannikuala, rannamaastiku ja seal paiknevate rannamoodustiste säilitamiseks ja kaitseks. Nimetatud vööndis ei ole - maavarade kaevandamine lubatav, välja arvatud *Kunda savimaardla ulatuses ning kaevandamine olemasolevate kaevanduste kehtivate kaevanduslubade mahus*. Vöönd on kantud planeeringu põhijoonisele II-1.

3. ELLUVIIMINE

Maakonna arengustrateegia ja maakonnaplaneeringu koostamist ning elluviimist korraldab maavanem.

Rannikuala maakonnaplaneeringu elluviimise põhiliseks eelduseks on positiivse protsessi jätkumine, et maakonna rannikuala kohalikud omavalitsused teevad kasvaval tasemel koostööd nii omavahel kui maakonnapiiride üleselt.

Maakonnaplaneeringu regionaalne suunav mõju realiseerub eeskätt detailsemate planeerimistasandite kaudu, millega strateegilise planeerimise rõhuasetus kandub omavalitsustele. Maakonnaplaneeringut viiakse ellu ka erinevate maakondlike ja kohalike arengukavade kaudu.

Maakonnaplaneering on aluseks kohaliku omavalitsuse üldplaneeringule. Vastavalt sellele tuleb valla- ja linna üldplaneeringute koostamisel ning täiendamisel arvestada kehtestatud maakonnaplaneeringu lahendusega. Vastavus maakonnaplaneeringule on üheks maavanema poolseks üldplaneeringute järelevalves esitatavaks nõudeks.

Planeeringu rakendamiseks on vajalik osaleda koos lähinaabritega Põhja-Eesti rannikupiirkonna koostööprogrammide ja -projektide väljatöötamisel ja elluviimisel. Maakonnaplaneeringu arengusuundade realiseerimisele aitab tõhusalt kaasa kohalike kogukondade osalemine ning projektitaotluste koostamine ja realiseerimine maakonnaplaneeringus määratletud eesmärkide sisuliseks täitmiseks.

Planeeringulahenduse elluviimiseks koostatakse maavalitsuse eestvedamisel koostöös kõigi asjaosalistega rakenduskava.

4. JOONISED

I - Analüüsiskeemid

Joonis I-1 Asukoha skeem reljeefikaardil

Joonis I-2 Aluspõhja avamusalad aluspõhja reljeefil

Joonis I-3 Pinnakate

Joonis I-4 Põllumaa ja maaparandus

Joonis I-5 Väärtuslikud maastikud

Joonis I-6 Rohevõrgustik

II - Planeeringulahendus

Joonis II-1 Põhijoonis

Joonis II-2 Detailalad

Joonis II-3 Eisma küla detailplaneeringu koostamise kohustusega ala

Joonis II-4 Tuuleenergia tootmiseks sobilikud alad

Joonis II-5 Puhkekeskused

5. LISAD

Lisa 1 Piirkonna üldiseloostus

Lisa 2 Maakonnaplaneeringu alusdokumendid

Lisa 3 Kaitsealad

LISA 1 PIIRKONNA ÜLDISELOOMUSTUS

ÜLDANDMED

Planeeringuala paikneb Lääne-Viru maakonna põhjaosas Soome lahe kaldal ning hõlmab maakonna rannikuala kolme omavalitsuse ulatuses – Vihula vald, Kunda linn ja Viru-Nigula vald. Rannikuala laius lääne-ida suunas järgib maakonna piire (rannajoone pikkus on ligikaudu 110 km) ning hõlmab põhja-lõuna suunas veepiirist 10 km laiuse rannikuala vööndi ning 0,5 km laiuse mereala. Kunda linn jääb planeeringualasse tervikuna, Vihula ja Viru-Nigula vallad osaliselt (vt joonis I-1).

Geograafiliselt paikneb piirkond soodsate arengueeldustega alal - mereäärne asukoht Tallinna lähedal ning Tallinna-Narva põhimaantee liikumiskoridori kulgemine lõunast loovad head tingimused piirkondlikuks arenguks. Maakondlikult olulistest keskustest väljaspool planeeringuala on lähim Haljala ning Rakvere (Vihulast 25 km).

LOODUSLIK KESKKOND

Piirkonna loodusliku keskkonna kujunemist mõjutavad eelkõige paiknemine Põhja-Eesti madalikul ning ala läbiv Põhja-Eesti klint. Osa rannikualast jääb klindistangu peale, osa rannikumadalikule.

Omapärase maastikulise liigestatuse loob **Põhja-Eesti paekallas ehk klint**, mis on väga oluline maastikuväärtus. Kvaternaari setete alla mattunud klint on tänapäevasesest rannajoonest eemaldunud maksimaalselt 20 km ning on maastikul hästi jälgitav. Paelava serva absoluutkõrgus suureneb läänest itta. Klindist sisemaa poole on kujunenud tasase reljeefi ja õhukese pinnakattega lubjakiviplateo, mida liigestavad mattunud ürgorud. Mattunud orud on praeguse Loobu ning Võsu jõe kohal ning nende põhi ulatub 100 m ja rohkemgi allapoole merepinda.²⁷ Klindist mere poole jääva Põhja-Eesti rannikumadaliku reljeefi ja setete kujunemisel on jääaja-järgse Läänemere tegevusel olnud oluline tähtsus. Jääaja-järgse Läänemere tegevuse mõjul kujundatud Põhja-Eesti rannikumadalik on kitsas kuni 20 km lai ning poolsaarte ja lahtede rohke. Kõrgused muutuvad astmeliselt ning eristada saab madalamat rannikupiirkonda ja terrassi paekalda jalamil. Poolsaarte tuumikud kujutavad kulutusnõgude ning vanade orgude vahelisi jäänukkõrgendikke (vt joonis I-2).²⁸

Levinud on alvarid, kus aluspõhi algab juba õhukese pinnasekihi all. Aluspõhja pealmise osa moodustavad paekivi, vendi ja kambriumi ladestu savid, aleuroliidid ja liivakivid, paekalda jalamil kohati ka alamordoviitsiumi oobolusliivakivid, argilliidid,

²⁷ Raukas, A. Rõuk, A-M. 1995. Eesti Loodus. Pinnamood ja selle kujunemine. A. Raukas (koost).

²⁸ Vihula valla üldplaneering: <http://www.vihula.ee/vana/ypseletuskiri.htm>

savid ja glaukoniitliivakivid. Pinnakatte paksus paljudes kohtades on 20-50 m, mattunud orgudes isegi üle 100 m. Väga õhuke on pinnakate paiguti peakalda jalamil, aluspõhja katab kohati vaid mõnikümmend sentimeetrit kvaternaarseid. Pinnakate koosneb Valdai jäätumise hallist moreenist (tardkivimirohke sinkjashall karbonaadiavaene liivsavi või saviliivmoreen), liustikjõe (fluvioglatsiaalsetest) setetest (liustikujõe tekkeline liiv ja kruus, liustikujõe deltasetted), jääjärvesetest (liivad ja kruusakad ja aleuriidikad liivad), meresetest (rannalähedases meres ning rannal kuhjunud liivad, kruus ja veeristik), tuulekandelistest (eoolilised) liivadest (luiteliivad), jõe (alluviaalsetest) setetest (peen kruus ja liiv), järve (limnilistest) setetest ja soosetest (vt joonis I-3).

Piki rannikut on levinud rannavallid ja lited. Rohkesti esineb rändrahne ja kivi külve. Läänemere mõju tulemusel ilmestavad rannikumadalikku kivirohked või liivased rannad, merevetest läbi uhutud moreentasandikud või liivased meretasandikud rööbiti üksteise taga asuvate rannavallidega ning nende vahele kujunenud soode ja väikeste luitestikega. Põhjaosas kuni paekaldani esinevad tüüpilised kamarkarbonaatmullad ja soostunud mullad ning paekalda ja ranniku vahelisel alal kivised leetmullad. Põllunduseks sobivat maad leidub rannikualal vähe madala loodusliku viljakusega muldade ning suure kivisuse tõttu. Viljakamad mullad esinevad positiivsetel pinnavormidel ning nende jalameil Vihula, Sagadi, Annikvere, Palmse ja Viru-Nigula külades (vt joonis I-4 *Põllumaa ja maaparandus*).

Joonis 10 Lääne-Viru maakonna rannikuala looduslik ja pool-looduslik keskkond. Allikas: www.virumaa.info.ee

Rannajoon on maakonna läänepiirilt kuni Vergini tugevasti liigestatud. Rannajoone muudavad mitmekesiseks Eru laht, Käsmu laht, Pedassaare laht, Vergi laht, Rutja laht, Toolse laht, Kunda laht, mida eraldavad üksteisest poolsaartena Käsmu ps, Lobi neem, Vergi ps, Toolse neem ja Letipea neem. Käsmu ja Vergi poolsaarte ümbrusesse on koondunud hulk saari. Suuremad neist on: Kuradisaar e. Saartneem, Suur ja Väike Krummal, Älvi saar, Vergi saar. Vergist ida pool on rannajoon vähem liigestatud. Letipea poolsaarest põhja jäävad Uhtju saared, Vaindloo saar (Eesti põhjapoolseim punkt).

SOTSIAALNE KESKKOND

Rahvastikusuundumuste prognoosi põhjal on Lääne-Virumaale iseloomulik elanikkonna vananemine ning inimeste rändamine maa-piirkondadest suurematesse keskustesse. Maapiirkonnad on väikese rahvaarvuga, kes elavad üsna hõredalt asustatud maa-alal.²⁹ Piirkondlikult on kõige hõredama asustusega Viru-Nigula vald (6 in km²).

Teemaplaneeringu „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“ järgi on maakond jaotatud kantideks, mis koosnevad keskusest ning selle ümber olevatest küladest või asustusüksuste rühmast ilma olulise keskusega. Kantide määramisel arvestati mitmeid tegureid nagu looduslikud piirid – maastikumustrid, vahemaad, ajaloolised ja kultuurilised seosed, identiteet, erinevad piirid läbi aegade (külad, alevikud, kollektiivmajandid, vallad ja külanõukogud). Vastavalt meetodikale on kantide puhul planeeringus eristatud 5 erinevat tüüpi: linnade lähiümbrus (LÜ), linnalähedased keskuskandidid (LKK), linnalähedased kandidid (LK), maalised keskuskandidid (MKK), maalised kandidid (MK), ääremaa kandidid (ÄK) (vt joonis 1).

Planeeringuga piiritletud rannikualal puuduvad linnade lähiümbruse ja linnalähedased keskuskandidid. Ala ainuke **linnalähedane kant** on **Kunda**, mida iseloomustab teenuste ja töökohtade koondumine Kunda linna ning seega kandi enda sees olevate teenuste, eelkõige olmeteenuste säilimise keerukus.

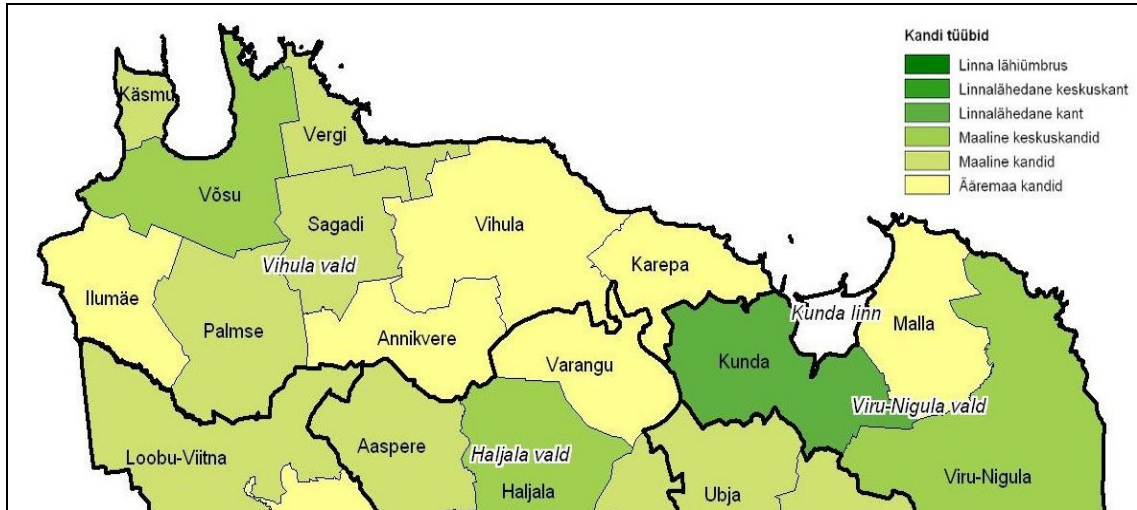
Maalised keskuskandidid on **Võsu** ja **Viru-Nigula**, mis asuvad väljaspool linnaregiooni piire ja on endised kollektiivmajandite keskused. Iseloomulik on rahvaarvu vähenemine ning sotsiaalse infrastruktuuri halvenemine.

Maalised kandidid on **Käsmu**, **Vergi**, **Sagadi**, **Palmse**, mida iseloomustavad samuti negatiivsed rahvastikusuundumused ning majandusliku ja sotsiaalse baasi nõrgenemine.

Ääremaa kandidid on **Vihula**, **Malla**, **Annikvere**, mida iseloomustab pidevalt vähenev elanike arv, praktiliselt puuduvad töökohad ja sotsiaalse infrastruktuuri objektid,

²⁹ Lääne-Viru Maakonna teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“, Lääne-Viru Maavalitsus, 2009.

ühendusvõimalused on hõredad. **Karepa on ääremaaline kant**, kuid oma geograafilise asukoha ning maastikulise liigestatuse tõttu, millega kaasneb suur territoorium ning hõre asustus nimetatakse teda **saareliseks kandidiks** (isoleeritud kant).

Joonis 11 Lääne-Virumaa rannikuala kandidid³⁰

Arvestades üldiseid tendentse rahvastiku liikumises näitavad prognoosid, et elanikkond kasvab eelkõige linnades ja linnalistes asulates ning väheneb maapiirkondades. Lääne-Viru maakonna rannikuala eeliseks on tema atraktiivne ja kõrge miljööväärtusega mereäärne piirkond, millel on hea ühendus Tallinna linnaga. Oskusliku ja sihipärase tegutsemise juures on reaalne võimalus elanikke valda juurde meelitada. Elanikkonda aitavad luua vähesel määral suvilaomanikud, kes oma suvilaid elamuteks kohandavad. Samuti võib oodata teatavat uusasustust atraktiivsetel rannikualadel.³¹

Enamik külasid piirkonnas on haja-, hagu- või ahelküla tüüpi, samuti esineb kompaktsid tänavakülasid (Käsnu, Vergi) ning linlikke asulaid nagu Kunda ja Võsu. Põhja-Eesti lavamaale omast külamaastikku võib näha Palmse ümbruses, Piirkonnale iseloomulikud rannakülad on kompaktses asustusega ning olnud ajalooliselt peamiselt merele avatud. Sisemaale jäävad külad (Palmse, Sagadi) annavad antud piirkonnas ülevaate Põhja-Eesti lavamaale iseloomulikest liigendatud külamaastikust, kuhu vahele jäävad metsased sanduritasandikud ning jõeorud. Hoonestus erinevalt kaluriküladest on mitmekesisem ning põllumaade osakaal suurem, samuti on säilinud mitmeid väärtuslikke mõisaansambleid nagu Palmse, Sagadi ja Vihula.

³⁰ Lääne-Viru maakonna teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“, Lääne-Viru Maavalitsus, 2009.

³¹ Vihula üldplaneering: <http://www.vihula.ee/vana/ypseletuskiri.htm>

MAJANDUSKESKKOND

Piirkonna majandus on peamiselt seotud merelise asukohaga, paiknemisega Tallinn-Narva vahelise teetrassi ääres ning loodusväärtuste poolest rikkaliku piirkonnaga. Rannikul on traditsioonilised tegevused suunatud eelkõige mere poole – kalandus, meretransport ning turism.

Sisemaa suunas liikudes on soodsamad tingimused põllumajandusega tegelemiseks ning tootmisega seotud ettevõtluse arendamiseks (Tallinn-Narva maantee lähedus). Eraldi soodsate tootmisettevõtluse tingimustega piirkonna moodustab Kunda linn. Tootmisettevõtlus on koondunud peamiselt Kunda linna (eelkõige sadama piirkonda) ning selle tagamaale.³² Piirkonna suurim tootev ettevõte on AS Kunda Nordic Tsement, mille toodang läheb peamiselt ekspordiks läbi Kunda sadama.

Piirkonna atraktiivsed ettevõtluspiirkonnad on Kunda linn, Võsu, Käsmu, Palmse, Sagadi, Vergi ja Viru-Nigula külad.

Puhkemajandusega seotud ettevõtluskeskkond on tugevam rannikuäärses piirkonnas ning sisemaa suunas eelkõige Palmse, Sagadi ja Vihula külas, kus on säilinud väärtuslikud mõisakompleksid. Peamiste arengueelduste ja tugeva turismimagnetina saab antud piirkonnas käsitleda looduskauneid rannaalaid, ajaloolise ja kultuurilise väärtusega külamaastikku ja asustusstruktuuri (rannakülad, mõisakultuur) ning mereturismi. Põhja-Eesti rannikupiirkond omab Eesti turismiarengustrateegia järgi väga kõrget turismipotentsiaali, kus paiknevad turismikeskused tuleb eelisjärjekorras välja arendada.

Piirkonna sadamad loovad soodsad tingimused eri liiki ettevõtluse arendamiseks. Sadamatest on kõige olulisemal kohal Kunda sadam, mis on ühtlasi ka maakonna suurim kaasaegne kaubasadam. Sadamas töötavad vedel- ja kuivlastterminal ning suurimateks klientideks on ümarpuidu ja teiste puidutoodete ekspordijad. Sadama aastane käive 2008. aastal oli 1,6 mln tonni. Piirkonna väikesadamad on Vergi, Altja, Käsmu, Võsu, Eisma, Mahu, Karepa, Eru, Mustoja, Rutja, Toolse, Pedassaare ja Vainupea.

ARENGU EELDUSED JA SUUNAD

Rannaala maakonnaplaneering on eelnevate arenguvisionide jätkuks, sidudes need ühte. Käesolevasse peatükki on koondatud piirkonna ruumilise arengu seisukohalt asjakohased väljavõtted kehtivatest strateegilistest arengudokumentidest, mis koos looduskeskkonna, sotsiaalse keskkonna ja majanduskeskkonna kirjeldusega moodustavad planeeringulahendusele tervikliku aluse.

³² Viru-Nigula üldplaneering: <http://www.viru-nigula.ee/index.php?id=345>

LISA 2 MAAKONNAPLANEERINGU ALUSDOKUMENDID

ÜLERIIGILINE PLANEERING EESTI 2010

Üleriigiline planeering Eesti 2010³³ lähtub arusaamast, et ajalooliselt väljakujunenud asustussüsteem ja maastikustruktuur on Eesti kultuuri ja ajaloolise järjepidevuse üks olulisi väljendusi ning rahvuslikku identiteeti ja keskkonnakvaliteeti kindlustav tegur. Materiaalsete loodusvarade kõrval hinnatakse nüüdismaailmas üha kõrgemalt ökoloogiliselt ja esteetiliselt väärtuslikku elukeskkonda. Elustiku ja maastike mitmekesisus on Eesti üks suuremaid loodusväärtusi. Varasemad rannakasutuse piirangud on hoidnud rannad paljude lõunapoolsete Euroopa riikidega võrreldes paremas looduslikus seisundis. Eestis on roheline võrgustiku sihipäraseks arendamiseks soodne maastikuline situatsioon.

Kultuurmaad ja -maastikud on oma inimese elukeskkonda kujundavalt mõjult loodusmaastikega samaväärsed. See kehtib eelkõige osa ajalooliselt väljakujunenud stabiilse ühelaadilise majandamise tulemusel tekkinud maastike kohta. Väärtuslikud maastikud on olulised nii ajalooliselt säästliku looduskasutuse stiihiliselt kujunenud vormidena, piirkondliku identiteedi tugipunktidena kui ka oma esteetilise ja turismiväärtuse tõttu.

Regionaalselt võib kõige üldisemas plaanis eeldada rahvastiku kontsentratsioonikasvu keskustesse. Kuna siserändes on ülekaalus noorte lahkumine keskustesse ja vanusstruktuur on maapiirkondades ning perifeerias niigi tunduvalt ebasoodsam, siis toimub peamine rahvaarvu vähenemine just seal. Seda põhjustab negatiivse loomuliku ja negatiivse rändeiibe mõju liitumine. **Maa-asulate säilitamisel tõuseb oluliselt suvitajate ja osa-ajaliselt linnas töötavate inimeste osa.**

Kavandades oma ruumilist arengut on Eestil kasulik arvestada omaenda eelistuste ja vajaduste kõrval ka naabrite tulevikuvisionide ning kogu Läänemere piirkonda katvat tööd "Visioon ja strateegiad Läänemere regioonis 2010" (VASAB 2010)³⁴. Nende tundmine aitab esile tuua üldisemad ruumstruktuuri arengutrendid. Nendeks on muude ideede hulgas **looduslike alade võrgustiku plaanipärane säilitamine ja kujundamine kõrgeväärtusliku elukeskkonna tagamiseks**. Olulise ruumstruktuuri elemendina vaadeldakse erinevat liiki olulisi areaale:

Piireületava koostöö piirkondades peab edendama ruumilist kokkukuuluvust.

Rannikuvööndit tuleb planeerida arengut ja kaitset tasakaalustades.

³³ Üleriigiline planeering Eesti 2010 <http://www.siseministeerium.ee/eesti-2010/> Vabariigi Valitsuse 4. veebruari 2010 korraldusega algatati üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ koostamine, vt <http://www.siseministeerium.ee/eesti2030/>

³⁴ Vision and Strategies around the Baltic Sea (VASAB) – <http://www.vasab.org/>

Tuleb luua ühtne väärtuslike loodus- ja kultuurialade võrk.

Maakohtade elujõulisuse tagamisel on suur roll nende arengu kokkusobitamisel ühiskonna muutunud vajadustega. Liikluskorralduse, teleside ja üldise elukeskkonna arendamisega püütakse ära kasutada neid toimima hakanud trende, mis viivad osa jõukama ja harituma rahvastiku kolimisele linnast välja. Neile inimestele **pakutakse soodsamat elukeskkonda ja kaugtöövõimalusi**. Teiselt poolt **luuakse tingimused kohalike töövõimaluste mitmekesistamiseks ning soodsaks ligipääsuks keskustele**.

Inimese põhilised vajadused, mis asustuse ning laiemalt ruumi kujunemist ja muutumist mõjutavad, on vajadused elukoha, töökoha, hariduse, teenuste ja vaba aja sisustamise võimaluste kättesaadavuse järele. Põhivajadustele lisaks mõjutavad inimeste ruumikäitumist ka liikumisvõimalused/liikumisvabadus, valikuvõimaluste mitmekesisus ja keskkonnakvaliteet. Nii näiteks tuleb koolivõrku ja avaliku transpordi korraldust vaadelda koostoimes, et tagada valikuvõimalused ja laste mugav juurdepääs koolile, tuleb arvestada suurte investeringutega infrastruktuuri. Kohalike transpordiühenduste puhul peab eesmärgiks olema transpordi territoriaalne katvus, tihedus ja usaldusväarsus.

Kuna maakonnakeskuste võrk pole siiski piisavalt tihe kõigile maapiirkondadele alternatiivsete töö- ja teenindusvõimaluste pakkumiseks, on otstarbekas lisaks (väike)-keskuste tugevdamine. **Üksikute keskuste tugevdamist peab täiendama nende võrgustamine – koostöö vastastikuse täiendamise alusel, mis avardab inimeste valikuvõimalusi**. See võib avalduda erinevates vormides. Arenguvööndite kontseptsioon asustuse arengu strateegias tähendab tähtsamate teede ärakasutamist asustussüsteemi tasakaalustava ja koostööd ajendava tegurina. Arenguvööndi-laadseid projekte on otstarbekas algetada seal, kus on olemas sobivad asustuse ahelstruktuurid.

Heatasemeline kohalik transport ning laienevad kaug- ja kodustöötamise võimalused kindlustavad maa-asustuse elujõulisena püsimist ka kohaliku tööhõive kahanemise tingimustes. Suurendada tuleb maakohtade avaliku transpordiga kaetust ning tõsta sealse reisiliikluse sagedust, asendades suured kulukad bussid väikeste ja ökonoomsetega.

Kogu asustuse tasakaalustamist soodustab ka rahvusvaheliste transpordisuundade, sh turismiteede tasakaalustatud arendamine. Ühendused välismaale peavad rahvusvahelistuvas keskkonnas asustussüsteemi tasakaalustamise huvides olema nüüdisaegsel tasemel. Selles kontekstis on oluline roll sadamatel (sh Kunda sadamal). **Kogu Eesti rannikul tuleb välja arendada väikesadamate kett**.

LÄÄNE-VIRUMAA MAAKONNAPLANEERING 2010+

Lääne-Virumaa maakonnaplaneering³⁵ väärtustab kohalikke traditsioone ning olemasolevaid inim- ja loodusressursse (mets, maa, vesi jne). Puhas loodus, hea tervis, kõrge haridustase on eesmärgid ja eeldused tulutoova majanduse arendamiseks. Tarkus ja ettevõtlikkus peab saama selleks mootoriks, mis teeb ja viib Lääne-Virumaa tooted ja teenused maailmakaardile.

LÄÄNE-VIRUMAA ARENGU EELDUSED:

Geograafiline asend (merepiir; Tallinna lähedus);

Keskkonnasõbralikkus (Lahemaa Rahvuspark, rannik);

Hea teedevõrk (hea ühendus teiste piirkondadega; kõige rohkem kõvakattega teid, Via Viironia trass);

Tugevad kultuuritraditsioonid (Viru Säru, mõisad);

Majanduslikult mitmekülgne (kalandus, põllumajandus, metsandus, tsemendi tootmine, põllumajandussaaduste ümbertöötlemine, turism);

Turvaline, puhas ja avatud elukeskkond;

Konkurentsivõimelisus;

Hariduse ja tervislike eluviiside väärtustamine;

Hästi arenenud sotsiaalne infrastruktuur;

Investeeringute juurdesaamine tänu pealinna lähedusele.

LÄÄNE-VIRUMAA ARENGUT TAKISTAVAD TEGURID:

Tallinna lähedus – elanikkonna äravool, eriti “ajude” ja noorte inimeste lahkumine;

Looduskeskkond – seab piirid tööstusega tegelemiseks teatud piirkondades (Vihula vald jne);

Liigne enesekindlus ja kriitilisus – pole mõtet rabeleda, kõik on olemas;

Vähe kõrgtehnoloogilisi töökohti;

Inimeste passiivsus ideede rakendamisel – oodatakse kala, mitte õnge;

³⁵ Lääne-Viru maakonnaplaneering 2010+. Kehtestatud 29.06.2000 Lääne-Viru maavanema määrusega nr 134

Kartus uuenduste suhtes ning kapseldumine;

Maakonna nimi Lääne-Virumaa – millal üks osa Ida-Virumaast, millal Läänemaa;

Ääremaadel süvenev sotsiaalse taseme langus.

ARENGUSUUNAD:

Kohalikku ettevõtlustaseme, rahvastiku tiheduse järgi piirkonnas ning kauguse põhjal maakonnakeskusest määratletakse maakonna rannikuala ääremaana;

Vihula ja Viru-Nigula valla peamised arengueeldused on tegelemine turismiga (puhkemajanduse arendamine);

Kunda linna peamine arengusuund on sadama ja väikeste tootmisettevõtete arendamine sh tsemendi tootmine (raudtee, teedevõrk, sadamad);

Maakonna ääremaade arendamine transpordiühenduse parandamisega;

Kunda sadama arendamine ja Eisma ja Mahu sadama rekonstrueerimine;

Mere (puhke)turismi edendamine väikesadamates, eelkõige vastava infrastruktuuri arendamise suunas;

Maalise infrastruktuuri arendamine ning kvaliteetse elustandardi loomisele kaasaaitamine maapiirkondades;

Majanduse elavdamiseks koostöövõrkude loomine erinevate keskuste vahel;

Soodustada uute majutus- ja toitlustusettevõtete teket turismiarengu eeldustega rannapiirkondadesse.

LÄÄNE-VIRUMAA ARENGUSTRATEEGIA 2007-2015

Lääne-Virumaa arengustrateegia³⁶ teadvustab maakonna arengueeldused, probleemid, arengusuunad ja edueesmärgid, võimaldab otstarbekamalt koondada ja suunata ressursse. Arengustrateegia lähtub Eesti regionaalse arengu põhimõtetest, mille kohaselt sõltub nii kasvupiirkondade kui ka äärealade areng ühelt poolt nende sisemisest võimest leida ja ära kasutada spetsiifilisi arenguresse ning teiselt poolt võimest kontsentreerida jõupingutused olukorrast tulenevate kitsaskohtades likvideerimisele. Kvaliteetne elukeskkond, ettevõtete ja avaliku sektori aktiivne koostöö ning kogukonnasisesed sidemed muutuvad üha olulisemaks piirkonna arenguteguriks.

RANNAALA KUI ÄÄREMAANA KÄSITLETAVA PIIRKONNA VÕTMETPROBLEEMID:

³⁶ Lääne-Viru arengustrateegia 2007-2015. Lääne-Viru Maavalitsus, 2007/2008.

ühekülgne majandusstruktuur;

avalike teenuste vähene kättesaadavus ning vastava infrastruktuuri (sh. kiire internetiühendus) mittevastavus kaasaja nõuetele ning kujunenud arengusituatsioonile;

traditsioonilise oskusteabe vähene ära kasutamine;

olemasolevate kultuuri- ning loodusväärtuste vähene rakendus piirkonna arengu teenistusse, “metsiku” külastustegevuse poolt tekitatav keskkonnakoormus paljudel aladel;

töökohtade kadumine, majanduslikult mitteaktiivse rahvastiku osakaal, tööjõu piiratus ja madal kvalifikatsioon, tööjõu piiratud ruumiline mobiilsus;

madal kogukondlik aktiivsus ja kaasatus piirkonna arendustegevusse, madal ettevõtlikkus.

ARENGUVISIOON:

Kavandada maakonna rannikupiirkonna arengut (sh aktiivse puhkuse alad, sadama ning seotud teenindamise- ja ettevõtusalad, tuuleenergia tootmisega seotud alad, teostatud maakonna (väike-) sadamate kontseptsioon, puhkesadamate turundustegevus);

Inimeste väljaränne piirkonnast on peatunud;

Mere äärses piirkonnast on kujunenud eeskujuliku infrastruktuuri ja teenindusega turismi- ja puhkepiirkond.

Maakonna kohalike eelduste esile toomine: rannik, mitmekesine ja atraktiivne loodus, kultuurilised traditsioonid;

Majanduse mitmekesistamine ning infrastruktuuri arendamine.

LÄÄNE-VIRUMAA TURISMIARENGUKAVA 2015

Lääne-Virumaa turismiarengukavas³⁷ on käsitletud piirkonna turismiarengu eeldusi ning võimalusi:

Põhjaranniku allregioonina käsitletud rannikuala on Eesti turismiarengustrateegia järgi riigi üks parima (välis-) turismiressursiga alasid, kus turismikeskused kuuluvad esmajärjekorras väljaarendamisele;

Rannikuala puhkealdused (turism) on seotud kauni looduse, mereranna ja mõisaarhitektuuriga, mille väärtustamiseks loodi Lahemaa rahvuspark;

³⁷ Lääne-Virumaa turismiarengukava 2015. Lääne-Viru Maavalitsus, 2004.

Kohaliku kultuuripärandi ja traditsioonide kasutamine piirkonna atraktiivsemaks muutmisel (traditsioonilised tegevused, rahvustoit, identiteedisündmused jm);

Mõisakultuuri tutvustamine, unikaalsete kultuurisündmuste ja elamusürituste läbiviimine mõisakomplekside baasil (kontserdid, teatrietendused, näitused, eksklusiivsed ühisüritused);

Arendada võimalikke rannategevusi, aktiivset puhkust, sportimisvõimalusi ning konverentsiturismi;

Luaa võimalusi aastaringseteks puhketegevusteks;

Rattateede ja matka- ja loodusõpperadade võrgustiku kontseptsiooni arendamine;

Probleemiks on täiendavate majutuskohtade ja toitlustusasutuste loomine (kohtade puudus suvehooajal), samuti soodsate tingimuste loomine pakutavate teenuste hindade vähendamiseks.

LÄÄNE-VIRU MAAKONNAPLANEERINGU TEEMAPLANEERINGUD

ASUSTUST JA MAAKASUTUST SUUNAVAD KESKKONNATINGIMUSED

Maakonna teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“³⁸ koostamise üheks olulisemaks eesmärgiks on loodus-, muinsus- ja keskkonnakaitseliselt põhjendatuma ruumistruktuuri tagamine.

Teemaplaneeringuga määratletud Lääne-Viru maakonna rannikuala väärtuslikud maastikud (vt ka ptk 3.1.6.1. *Väärtuslikud maastikud*) on:

- ✓ Riikliku tähtsusega alad (I klass) on Lahemaa rahvuspark, Letipea-Mahu, Vainupea-Rutja - Karepa – Toolse – Kunda rannik ja Malla-lila-Kutsala.
- ✓ Maakondliku tähtsusega alad (II klass) on **Annikvere** ja **Kiviküla**;

SOTSIAALNE INFRASTRUKTUUR 2009-2015

Maakonna teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009-2015“³⁹ annab alused maakonna sotsiaalse infrastruktuuri optimeerimiseks ja arendamiseks ning loob eeldused haldussüsteemi korrastamiseks. Vt ka 2.3 Sotsiaalne keskkond.

³⁸ Lääne-Viru maakonna asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused Kehtestatud 18.07.2006.a. määrusega nr. 114 – Lääne-Viru Maavalitsuse kodulehekülge: <http://www2.l-virumv.ee/?id=549>

³⁹ Kehtestatud Lääne-Viru Maavanema 23.03.2009.a korraldusega nr 52

Teemaplaneeringuga on maakond jaotatud kantideks, mis on sotsiaalse ja kultuurilise asustuse alkooslus. Kandi moodustavad kas keskus ja selle ümber koondunud asulad või asulate rühm ilma olulise keskusega. Kandid on jagatud paiknemise ja teenuste kättesaadavuse järgi tüüpideks ning analüüsitud nende edasise arengu võimalusi.

Planeeringualasse jäävad eriilmelised kandidid linnaklähedasest keskuskandist (Kunda) kuni ääremaakantideni (Vihula, Karepa, Malla).

OMAVALITSUSTE STRATEEGILISED ARENGUDOKUMENDID

Strateegilistest arengudokumentidest on allpool välja toodud omavalitsuste arengukavades ning üldplaneeringutes seatud põhilised arengueesmärgid, mis toetavad piirkonna terviklikku ruumilist arengut.

VIHULA VALD

VIHULA VALLA ARENGUKAVA AASTANI 2011 (2012)

Vihula valla arengukavas aastani 2011 (2012)⁴⁰ on Vihula valla tugevate külgedena välja toodud paiknemine Peterburi-Narva-Tallinn-Skandinaavia transpordikoridori (Via Viroonia) läheduses, mitmekesine looduskeskkond, paiknemine mere ääres, rohked looduslikud vaatamisväärsused, Lahemaa Rahvuspark, ajaloo-, arhitektuuri- ja kultuurimälestised, puhke- ja suvituskoha imago, kõvakattega teedevõrk. Valla nõrgad küljed on elanikkonna sesoonsus ja vähesus, kultuurielu suhteline nõrkus, piirkonna turismi passiivne iseloom, Võsu kui kunagise populaarse suvituskoha taandareng, ühtse keskuse puudumine.

Vihula valla arenguvisioni järgi on vald aastaks 2011:

mereäärne kauni looduse, valdavalt Lahemaa Rahvuspargi territooriumiga kaetud, looduslikku mitmekesisust säilitav, kaitsev ja väärtustav ning säästva arengu põhimõtteid järgiv omavalitsus;

heakorrastatud ja hästitoimivate kultuuri- ja huviväärtuste ning aktiivse kultuurieluga puhke- ja turismipiirkond Läänemere regioonis;

kaasaegse infrastruktuuriga, väljaarendatud väikesadamatega ning kõigi piirkondade elanike vajadusi rahuldava ühistranspordikorraldusega tasakaalustatud arenguga omavalitsus;

looduslähedane, turvaline, tervislik ja mainekas elamispiirkond;

⁴⁰ Kinnitatud vallavolikogu 09.11.2006 määrusega nr 38, muudetud vallavolikogu 25.10.2007 määrusega nr 59 – Vihula valla kodulehekül: <http://www.vihula.ee/index.php?main=677>

konkurentsivõimelise haridusvõimaluse pakkuja;

koostööle ja ühistegevusele tuginev, sihipärase ning stabiilse arenguga atraktiivne ja edukas omavalitsus.

Vihula valla strateegilised eesmärgid valla arengumudelil lähtuvalt on :

Valla kõrge haldussuutlikkus ning avaliku-, era- ja kolmanda sektori mitmekesine tulemuslik koostöö;

Arenenud ettevõtlus, turismi- ja puhkemajandus;

Jätkusuutlik looduskeskkonna kasutus, valla kõrge miljöö kvaliteet ja väärtustatud kultuuripärand;

Atraktiivne elukeskkond.

VIHULA VALLA ÜLDPLANEERING

Vihula valla üldplaneeringuga⁴¹ määratud peamised arengusuunad on kujundada vallast meeldiv elamis- ja suvekodude piirkond. Planeeringuga seatud ehitustegevuse ja maakasutuse reeglite järgi võib vallas ehitustegevust arendada selleks sobivatel aladel, tagades sealjuures paikkonnale ainuomaste maastike (sh kultuurimaastike) ning asulate ajaloolise ja kultuuriväärtusliku miljöö säilimise. Elamumaade planeerimise üks põhimõtetest on olemasolevate kompaktse struktuuriga külade tihendamine ja laiendamine.

Valla teine oluline prioriteet on looduskeskkonda säästva ja kohaliku ressursi kasutava majandustegevuse arendamine. Samuti on valla eesmärk arendada puhketegevust ja kujundada Vihula vallast mitmekesiseid puhketegevusi võimaldav piirkond, kus puhkehooaeg esineb nii talvel kui suvel. Puhketegevused on seotud nii loodusturismi, rahvaspordi kui ka kultuuriturismiga.

Olulisel kohal on vanade ajalooliste sadamakohtade taastamine ning uute planeeritavate veeteede märgistamine meretranspordi arendamiseks. Ettevõtluse arendamisel tuleb eelistada tühjalt seisvaid toomishooneid ning kohaliku ressursi. Aktiivsete ettevõtluspiirkondadena käsitletakse Võsu alevikku, Käsmu, Palmse ja Vergi küla. Uusi äri- ja teenindustevõtete maid on reserveeritud Võsu alevikku. Kõigi uute tööstus-, tootmis- ja ärihoonete ja rajatiste (ka põllumajandusliku suurtootmise jaoks rajatavad ehitised) ehitamine Vihula vallas toimub ainult detailplaneeringu alusel.

Lahemaa Rahvuspark on tõmbekeskus turistidele, mis annab vallale unikaalse võimaluse arendada keskkonnasõbralikku turismi ja puhketegevust. Vallas on

⁴¹ Kehtestatud vallavolikogu 13.08.2003.a määrusega nr 19, üle vaadatud vallavolikogu 11.02.2010 määrusega nr 8 – Vihula valla kodulehekül: <http://www.vihula.ee/index.php?main=772>

eelistatud reisikorralduse viisiks ökoturism st. toetab loodus- ja kultuuripärandi säilimist ning kohalike elanike heaolu.

VIRU-NIGULA VALD

VALLA ARENGUKAVA 2007-2013

Viru-Nigula valla arengukavas aastateks 2007-2013⁴² esitatud visiooni kohaselt on Viru-Nigula vald aastal 2017 kasvava elanikkonnaga, hea elukeskkonnaga, hästi säilinud kultuuripärandiga, mitmekülgsete puhkevõimalustega, atraktiivsete töökohtade ja kaasaegse infrastruktuuriga piirkond.

Olulised põhimõtted valla arendamisel:

Avalikkuse kaasamine. Kõigi huvitatud osapoolte kaasamine arengute kavandamisel, rahastamisel ning vastavate otsuste ettevalmistamisel;

Eesmärgikindlus. Arendustegevuse pidev eesmärgistamine, elushoidmine;

Omaalgatuse toetamine. Külade ja seltside poolt algatatud arengule kaasaaitavate projektide käivitamise ja läbiviimise toetamine;

Partnerlus ja koostöö. Aktiivses ühistegevuses osalemine maakonna omavalitsuste liidu ja naaberomavalitsustega;

Valla terviklikkus. Valla arendamine sisemiste piirkondade, keskuste ja ääremaade vastastikusest sõltuvusest lähtudes.

VIRU-NIGULA VALLA ÜLDPLANEERING

Viru-Nigula valla üldplaneeringu⁴³ põhieesmärk on kujundada vallast atraktiivne elamise piirkond ja luua soodsad tingimused elanikkonna suurendamiseks.

Valla strateegiliste arengusuundade ellu viimiseks on seatud kolm eesmärki:

kogu valla territooriumil infrastruktuuri- ja kommunikatsioonivõrkude välja arendamine ning teenuste kättesaadavaks tegemine;

konkurentsivõimelise hariduse pakkumine, mitmekesise kultuurielu korraldamine ning sotsiaalabivõrgu tõhus toimimine;

⁴² Kinnitatud Viru-Nigula Vallavolikogu 21.06.2007.a määrusega nr 9

⁴³ Kehtestatud vallavolikogu 22.11.2007.a määrusega nr 13, üle vaadatud vallavolikogu 25.03.2010 määrusega nr 12 – Viru-Nigula valla kodulehekülj: <http://www.viru-nigula.ee/?id=345> <http://www.viru-nigula.ee/index.php?id=243>

elanikkonna kasvu soodustamine. Ettevõtluse arendamine ning majandustegevuse mitmekülgsemaks muutmine. Turismisektori edendamine.

Üldplaneeringu lahendusega peab vald oluliseks olemasolevate hoonestatud alade tihendamist ning laiendamist, et soosida kompaktselt struktuuriga elamupiirkondade teket välja kujunenud infrastruktuuri baasil. Uute ehitiste rajamisel peab arvestama olemasolevate hoonete mahtusid ja materjalikasutust, nende sobivust olemasoleva hoonestusstruktuuriga.

Elamualade reserveerimisel on arvestatud olemasolevate elamupiirkondade laiendamise võimalustega, infrastruktuuri paiknemise ning sotsiaalse infrastruktuuri ja teenindusasutuste paiknemise ja kättesaadavusega. Olulisel kohal on sotsiaalse infrastruktuuri arendamine vastavalt asustustihedusele ning tingimuste loomine elanikele vajalike sotsiaalteenuste ja turvatunde tagamiseks ühtses sotsiaalses ruumis. Üldplaneeringuga sätestatakse reserveeritud elamualadele erinevad maakasutus- ja ehitustingimused, arvestades valla maastike omapära ja külade väljakujunenud struktuuriga (kaitsealad, väärtuslikud maastikud, traditsioonilised ehitustavad). Üldplaneering tegi ettepaneku määrata valla administratiivkeskus Viru-Nigula küla alevikuks, mille kompaktselt asustusega ala piirides on detailplaneeringu koostamine kohustuslik.

Puhkealadena määrab üldplaneering eelkõige Soome lahe äärseid rannaalaseid ja Padaoru alasid, mida tuleb suure rekreatiivse väärtuse tõttu lugeda hinnaliseks looduslikuks ressursiks.

Olemasolevate tootmisettevõtete laiendamise võimaluse loomiseks ja uute ettevõtete rajamiseks tuleb arvestada olulise faktorina sobivust keskkonnaga ning saavutada ümbruskonna suhtes võimalikult väike saastav efekt, samuti nende alade sobilik paiknemine teede, raudtee, trasside ning elamupiirkondade suhtes. Ettevõtluse arendamisel tuleb eelistada eelisjärjekorras olemasolevaid tootmismaid ning tühjana seisvaid hooneid.

KUNDA LINN

KUNDA LINNA ARENGUKAVA 2003-2015

Kunda linna arengukava 2003-2015⁴⁴ seab eesmärgiks kujundada Kunda linnast aastaks 2015 meeldiva elukeskkonnaga säästvat arengut propageeriv, turvaline ja looduskeskne, hästi arenenud infrastruktuuriga roheline sadama- ja tööstuslinn. Kunda on mitmekülgse majandusega linn, kus on kvalifitseeritud tööjõuga tugev tööstussektor.

⁴⁴ Kinnitatud linnavolikogu 27.03.2003 määrusega nr 4, täiendatud linnavolikogu 8.09.2009 määrusega nr 14 – Kunda linna kodulehekülj: <http://www.kunda.ee/index.php?page=187>

Aastal 2015 on Kunda meeldiva elukeskkonnaga ja hästi arenenud infrastruktuuriga roheline tööstuslinn, mis areneb vastavalt säästva arengu printsiipidele. Kunda linn on head haridust väärtustav ja võimaldav väikelinn, kus pakutakse konkurentsivõimelist keskharidust ning mitmekülgset huviharidust, toimib koostöövõrgustik haridusasutuste, õppurite ja lapsevanemate vahel ning võimaldatakse elukestvat õpet. Kunda kultuurielu on mitmekülgne ja arenenud - selle tagavad aktiivsed ja organiseerunud inimesed, korrastatud ja hästi toimivate kultuuriasutustega.

KUNDA LINNA ÜLDPLANEERING

Kunda linna üldplaneering⁴⁵ tugineb olulisele linna arengu suundade määramisel väljakujunenud hoonestusstruktuurile, looduslikule eripärale ning lähtunud arvestusest, et jätkub majanduslik tõus.

Linna territoriaal-majanduslikke arengusuundi ning kestva ja säästva arengu tingimusi määratletakse selliselt, mis tagaks inimesi rahuldava elukeskkonna ja majanduse arenguks vajalikud ressursid looduskeskkonda oluliselt kahjustamata ning looduslikku mitmekesisust säilitades.

Üldplaneeringu põhimõte näeb ette, et tööstuse maa-alade arendamine koos sadamaga areneva ettevõtlusega koondub linna kirdeosasse Lontova ja mere vahelisele alale. Elamurajooni arendamine on kavandatud olemasolevast põhjapool klindiastringul ning lõunapool. Samuti on oluline olemasoleva linnastruktuuri tihendamine ja rekonstrueerimine kaasaja vajadustest lähtuvalt. Oluline osa linnastruktuuri korrastamisel on endise prügila ja jäätmaade rekultiveerimisel ning parkmetsade ja kaitsehaljastuse parendamisel.

Üldplaneeringu üheks eesmärgiks on koos linnastruktuuri edasiarendamisega ka liikluskeemi täiendused. Seoses sadamalähedase piirkonna arenguga on vajalik raudtee- ja raske autotranspordi otsene ning linnamiljööd vähe häiriv juurdepääs sadamasse. Üldplaneering teeb ettepaneku kavandada raudteega kõrvuti kulgev linnast lõuna poolt möödasõitu võimaldav maantee (tänav), mis saaks alguse Viru-Nigula valla territooriumilt Kunda-Rakvere maanteelt ja võimaldaks ühenduse nii Viru-Nigula küla poole kui ka sadama piirkonda.

⁴⁵ Kehtestatud vallavolikogu 21.06.2001.a määrusega nr 20, üle vaadatud linnavolikogu 11.01.2010 määrusega nr 2 – Kunda linna kodulehekül: <http://www.kunda.ee/index.php?page=188>

KAITSEALAD

Lääne-Viru maakonna rannikualal on kaitsealadena määratletud Lahemaa rahvuspark, Selja jõe maastikukaitseala, Toolse looduskaitseala, Padaoru maastikukaitseala, Letipea maastikukaitseala ja Mahu-Rannametsa looduskaitseala.

LAHEMAA RAHVUSPARK

Lahemaa Rahvuspark on väärtuslik maastik Põhja-Eestile iseloomuliku looduse ja kultuuripärandi, sealhulgas ökosüsteemide, bioloogilise mitmekesisuse, maastike, rahvuskultuuri ning alalhoidliku looduskasutuse säilitamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks.

Lahemaa Rahvuspargi kogu territooriumist (72 500 ha, millest 47 410 ha on maismaa ja 25 090 ha veeala) paikneb Lääne-Viru rannikualal Vihula vallas 21 400 hektarit.

Lahemaa Rahvuspargi kaitse-eesmärk on kaitsta Põhja-Eestile iseloomulikku looduse mitmekesisust, maastikuilmet, pinnavorme, loodus- ja pärandmaastikke, põllumajanduslikku maakasutust, tasakaalustatud keskkonnakasutust, piirkonnale iseloomulikku asustusstruktuuri, kultuuripärandit, sealhulgas taluarhitektuuri ning rahvakultuuri, tagades nende säilimise, taastamise, uurimise, tutvustamise ja arengule kaasaaitamise ning kaitsealuste, ohustatud ja haruldaste liikide kaitse.

Lahemaa rahvuspargi kaitsevööndid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd. Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskiri sätestab, millised tegevused on kaitsealal ja selle vööndites lubatud või keelatud, seab tingimused kaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks ning tegevuste kooskõlastamiseks. Koostamisel on Lahemaa rahvuspargi kaitsekorralduskava.

Rahvuspargi territoorium jaguneb kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmelt planeeringuala piires 2 loodusreservaadiks, 13 sihtkaitsevööndiks ning 18 piiranguvööndiks.

SELJA JÕE MAASTIKUKAITSEALA

Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Vihula vallas Karepa, Rutja, Kiva ja Tidriku külas ning Haljala vallas Pehka ja Varangu külas.

Selja jõe maastikukaitseala kaitse-eesmärk on Selja jõe oru ja seal esinevate kooslustes ja EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide – jõgede ja ojade (3260)³, lamminiitude (6450), vanade looduspõõsade (9010*), soostuvate ja soo-lehtmetsade

(9080), laialehiste lammimetsade (91F0), rohunditerikaste kuusikute (9050) ja vanade laialehiste metsade (9020*) ning II lisas nimetatud liikide – jõesilmu ja lõhe kaitse.⁴⁶

Kaitseala jaguneb kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmelt kaheks sihtkaitsevööndiks ning üheks piiranguvööndiks.

TOOLSE LOODUSKAITSEALA

Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Vihula vallas Toolse külas ja Viru-Nigula vallas Ojaküla külas ning Kunda linnas.

Toolse looduskaitseala kaitse-eesmärk on Kirde-Eestis ainulaadse soovikutammiku, väärtuslike metsakoosluste, merelinnustikule olulise puhke- ja toitumisala ning kaitsealuste liikide kaitse, EÜ nõukogu direktiivis 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetatud rändlinnuliikide ning EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide kaitse.⁴⁷

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele jaguneb kaitseala maa- ja veela sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks.

PADAORU MAASTIKUKAITSEALA

Kaitseala asub Viru-Nigula vallas Vörkla, Pada, Metsavälja ja Samma külas.

Padaoru maastikukaitseala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide - jõgede ja ojade (3260), lamminiitide (6450), puisniitide (6530*), vanade loodusmetsade (9010*), vanade laialehiste metsade (9020*), rohunditerikaste kuusikute (9050) ning lammi- ja lodumetsade (91E0), samuti II lisas nimetatud liigi - jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*) kaitse.⁴⁸

LETIPEA MAASTIKUKAITSEALA

Kaitseala asub Viru-Nigula vallas Simunamäe ja Letipea külas.

⁴⁶ Selja jõe maastikukaitseala kaitse-eeskiri. Vabariigi Valitsuse 6.06.2005. a määrus nr 118. Elektrooniline Riigi Teataja: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=909033>

⁴⁷ Toolse looduskaitseala kaitse-eeskiri. Vabariigi Valitsuse 6.06.2005. a määrus nr 117. Elektrooniline Riigi Teataja: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=909029>

⁴⁸ Padaoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri. Vabariigi Valitsuse 11.07.2005.a määrus nr 172. Elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=921886>

Letipea maastikukaitseala kaitse-eesmärk on pesitsevate ja läbirändavate lindude, koosluste ja maastike kaitse.⁴⁹ Kaitseala maa-ala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks.

MAHU-RANNAMETSA LOODUSKAITSEALA

Kaitseala asub Viru-Nigula vallas Mahu, Unukse, Kurna ja Pärna külas ning Ida-Virumaal Aseri vallas Kalvi külas.

Mahu-Rannametsa looduskaitseala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide kaitseks.⁵⁰

Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks.

KULTUURMAASTIKUD

VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD

Väärtuslikud maastikud on määratud Lääne-Viru maakonna teemaplaneeringuga "Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused", milles hinnati maastike kultuurilis-ajaloolist, esteetilist, looduslikku, identiteedi-, rekreatiivset ja turismipotentsiaali ja muid väärtusi.⁵¹

Väärtuslikud maastikud jagunevad kolme klassi:

- ✓ *I klassi alad* - kõige väärtuslikumad, maakondliku ja võimaliku riikliku tähtsusega alad (I);
- ✓ *II klassi alad* - väga väärtuslikud, maakondliku tähtsusega alad (II).
- ✓ *III klassi alad* – väärtuslikud, kohaliku tähtsusega alad (III)

Lääne-Viru maakonna teemaplaneeringus esile toodud I ja II klassi väärtuslikud maastikud on kajastatud käesolevas rannikuala maakonnaplaneeringu tabelis 2,

⁴⁹ Letipea maastikukaitseala kaitse-eeskiri. Vabariigi Valitsuse 30. mai 2000. a määrus nr 171. Elektrooniline Riigi teataja: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=72032>

⁵⁰ Mahu-Rannametsa looduskaitseala kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2006. a määrus nr 56. Elektrooniline Riigi Teataja: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=999194>

⁵¹ Lääne-Viru maakonna teemaplaneering „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, Lääne-Viru Maavalitsus, 2006.

joonisel I-5 ja põhijoonisel. III klassi alasad on teemaplaneeringus käsitletud miljööväärtuslike aladena (vt allpool).

nr	I KLASSI ALAD	Omaavalitsus	Pindala (ha)
4	Lahemaa Rahvuspark	Vihula	21 400
13	Vainupea-Rutja-Karepa Toolse – Kunda rannik	– Vihula, Viru-Nigula, Kunda linn	2100
5	Letipea-Mahu	Viru-Nigula	1498
11	Selja jõe ülemjooks	Vihula, Haljala	306
6	Malla-lila-Kutsala-Padaorg	Viru-Nigula	4466
	II KLASSI ALAD		
15	Annikvere	Vihula	391
20	Kiviküla	Viru-Nigula	980

Tabel 4 Väärtuslikud maastikud Lääne-Virumaa rannikualal

I KLASSI VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD

Lahemaa Rahvuspark on väärtuslik maastik Põhja-Eestile iseloomuliku looduse ja kultuuripärandi, sealhulgas ökosüsteemide, bioloogilise mitmekesisuse, maastike, rahvuskultuuri ning alalhoidliku looduskasutuse säilitamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Säilitades Lahemaad kui väärtuslikku maastikku tuleb soodustada kultuurimaastikel põllumajanduslikku tegevust, jt traditsioonilisi tegevusalasid, põllumaid ja hoida ehitustegevus vastavuses Lahemaa traditsiooniliste ehitistega, säilitada asundustaludega külastruktuuri ning hooldada paisjärvede ümbrust.

Lahemaa kauni ja mitmekülgse loodusega tutvumiseks on rajatud mitmed looduse ja kultuuriloolised õpperajad. Rannikumadaliku maastikega saab tutvuda Käsmu looduse õpperajal. Rannaküladest ning nende ümbrusest annab hea ülevaate Altja õpperada. Virumaa osas paikneb Lahemaal mitmeid renoveeritud mõisaansambleid: Palmse, Sagadi, Vihula. Väärtuste säilimiseks tuleb soodustada põllumajanduslikku tegevust jt traditsioonilisi tegevusalasid.

Väärtusliku maastiku säilitamiseks on alale seatud Lahemaa Rahvusparki kaitseeeskirjaga tegevusi suunavad kaitsetingimused, mida täpsustatakse kaitsekorralduskavaga.

Vainupea-Rutja-Karepa-Toolse-Kunda rannik moodustab looduslikult ja kultuurilooliselt väärtusliku rannaala. Väärtuslikud objektid on Vainupea jõgi; Vainupea sadam; Vainupea kabel; Eisma küla; Selja jõgi rannik; Toolse jõe org; Toolse linnamägi; Toolse linnus; Toolse tammik; Kronkskallas; Kunda kirik; vana tsemenditehase varemed; Kunda jõe org; hüdroelektrijaamad; mitmekesine reljeef; Kunda mõisaansambli varemed; Linnuse park (Kunda mõisa park); Kabeli küla (säilinud asustusstruktuur, paehooned, poollooduslikud kooslused ja heakord).

Maastiku väärtuste säilitamiseks ei ole soovitatav rajada piirkonda uusi asumeid, ala tuleks säilitada avalikult kasutatavana ja reguleerida nn "metsikut" turismi. Puhkemetsade säästmiseks tuleb määrata rannametsad kaitsemetsadeks või moodustada kaitseala.

Mitte planeerida uusi kompaktse hoonestusega alasid. Ehitamisel kasutada traditsioonilisi viise ja materjale. Säilitada ala avalikult kasutatavana, tagades juurdepääsud rannikule ja reguleerida nn „metsikut“ turismi. Metsaalade säästmiseks määrata rannamets kaitsemetsaks või kaaluda kaitseala moodustamist. Säilitada hooldamise läbi kultuurmaastikku.

Letipea-Mahu on looduslikult väärtuslik rannaala. Väärtuslike objektidena leidub alal Letipea MKA, säilinud vanad hooned; asustusstruktuur; kaunis rannik; suvitusküla, ilusad metsad, jõeorg.

Letipea muutub suurvete ajal käänuliseks saarestikuks, kus madalad heinamaad kattuvad veega ja kõrgemad künkad ning puudetukad moodustavad maalilisi saarekesi. Kitsaste sooribadega üksteisest eraldatud rannavallistikud moodustavad omapäraseid viirulisi maastikke Letipea poolsaarel. Letipea-Mahu väärtmaastiku maismaaosas leidub mitmesuguseid rannikuelupaiku ja-kooslusi (kivirand, liivarand, roostik, rannaniit, rannametsatukad jne.); ala lõunaosas on valdav kunagistele Kunda lahe rannavallidele ja nende vahelistesse nõgudesse kasvanud mets. Siin domineerivad paluja rabastuvad männikud ja kuuse-segametsad, nõgudes aga lodu-sanglepikud ja tarna-lehtmetsad, mis on suuresti viimaseaegse inimõjuta (hooldusraiet on tehtud vaid maantee-äärsetes eraldustes). Mahu kanti jääb Põhja-Eesti üks ulatuslikumaid rannaniitude levikualasid, kus inimtegevus on hääbumas. Probleemaatiliseks aladeks on seireala lääneosas olev murrutusastang ning kiiresti võsastuv ja roostuv rannaniit.

Väärtusliku maastiku säilitamiseks on soovitatav korrastada ja tugevdada ranna liivariba, säilitada rannaküladele iseloomulik ehituslaad, struktuur ja hoonete maht ning avada vaateid Letipea maastikukaitseala rannaäärselt teelt merele. Alale võib kavandada puhkekohti koos telkimisvõimalustega.

Selja jõe alamjooks. Hulja lähedalt alguse saav 44 km pikkune Selja jõgi on teel Soome lahte uuristanud endale vägeva oru. Kõikidel Põhja-Eesti jõgedel tuleb paekallast ületades läbida järsema kukumisega lõik– tulenevalt aluspõhja geoloogiast on osadel jõgedel siin välja kujunenud juga, teistel pikem karestik.

Väärtuslik maastik tuleb säilitada looduslikuna ning vältida ehitustegevust, mille käigus saaks suure tõenäosusega kannatada kaldareljeef ja hävitataks iseloomulikke kooslusi (luhaniidud, lodumetsad).

Malla-lila-Kutsala-Padaorg. Vana maantee Kundast Viru-Nigulasse viib läbi Malla ja lila. Üle metsade avanevad siit kaunid vaated merele. Pank, mis jääb siinkohal merest umbes 3 km kaugusele, ulatub Kuura külas merepinnast ometi märkimisväärse 62m. Kivised põllud ja sarapikusalud peidavad endas arvukalt kultusekive ja kivikirstkalmeid.

Maastiku väärtuslikud objektid on Pärna – looduskaunis küla; Lauriveski varemed; muusiku Artur Vahteri sünnikodu; Nõiakivi ja Naiskivi, millele ohverdati; ohvriallikas; Pärna küla tammik; lila kooli mälestuskivi; vanad talud ja paehooned; loopealsed; puiskarjamaad; Malla mõisa hooned klindi veerel; vabaplaneeringuga Mõis park terrasside ja tiikidesüsteemiga; jalakaallee; viljapuuad; Kalevipoja kivid; Kalevipoja muistendid.

Maastiku väärtuste säilitamiseks ja eksponeerimiseks tuleb säilitada ilusad teelõigud ja hoida avatuna vaated merele, hooldada ja säilitada loopealseid ja puiskarjamaid ning hoida alles asustusstruktuur ja vanad paehooned. Ala kohta on koostatud teemaplaneeringu pilootprojektina maastikuhoolduskava.⁵²

II KLASSI VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD

Annikvere ümbrus on põliselt asustatud ala, peamiselt pärandkultuurmaastik. Miljööd kujundavad vanad talud, kiviaiad ja kadastikud. Ala põhjaosas Areda oja luhad. Maastikus leidub muistiseid- kultusekivid. Alal on säilinud asustusstruktuur ja väärtuslikke hooneid.

Maastiku väärtuslikud objektid on Annikvere kool (õppinud palju teadus- ja kultuuriinimesi); loopealsed; luhad; vanad kiviaiad; säilinud asustusstruktuur, hooned.

Miljöö säilitamiseks tuleb soodustada põllumajanduslikku tegevust ning ehitamisel lähtuda kujunenud asustusstruktuurist.

Kiviküla maastiku väärtuslikud objektid on looniidud; paehooned; säilinud asustusstruktuur; muinaspõllud; kultusekivid; kivikalmed; Toolse jõe org; hooldatud põllud, rohumaad.

⁵² Malla-lila-Kutsala-Padaoru väärtusliku maastiku hoolduskava. Lääne Virumaa 2007 www.virumaa.info/static/files/067/iila_maastikuhoolduskava_2008.pdf

Miljöö säilitamiseks tuleb soodustada põllumajanduslikku tegevust, säilitada pärandkultuurimaastik looniitide, muinaspõldude kultusekivide ja kivikalmetega ning ehitamisel lähtuda kujunenud asustusstruktuurist.

MILJÖÖVÄÄRTUSLIKUD HOONESTUSALAD

Üldplaneeringutega määratletud miljööväertuslikud hoonestusalad kätkevad endis nii kultuur-ajalooliselt kui sotsiaalseid väärtusi, millede säilitamine on oluline nii kultuuri kui ka rahvusliku või kohaliku identiteedi seisukohalt. Käesoleva maakonnaplaneeringu kontekstis on need kohalikud väärtused rannaala piirkondliku kuvandi üheks oluliseks aluseks, millega on arvestatud asustusala kasutustingimuste iseloomustamisel.

Vihula valla üldplaneeringuga on miljööväertuslikud hoonestusalad määratletud Käsmu, Vergi, Altja, Mustoja, Karepa, Lahe, Lobi, Vainupea, Eisma, Pedassaare, Natturi, Palmse, Vihula, Vatku, Tõugu, Võhma, Sagadi, Tiigi, Karula ja Ilumäe külas.

Vastavalt Kunda linna ehitusmäärusele⁵⁴ on planeeringuga määratletavad miljööväertuslikud hoonestusalad Kunda linnas tsemenditehase varemed, Jõe, Jaama, Tammiku ja Mere tänavad, Kunda park koos 1888. a. valminud direktori elamuga ning Koidu tänava ajalooline hoonetegrupp.

Viru-Nigula valla üldplaneering teeb nii objekti- kui alapõhiselt ettepaneku määrata miljööväertuslike aladena Mahu rannaküla sadamakaiga; vanade mõisakomplekside pae- ja maakiviehitised Selja, Kunda, Samma, Pada, Varudi, Vasta, Malla ja Unukse külades; säilinud vesiveskite kompleksid Kunda, Unukse ja Pada külades; tuulikute varemed Selja, Vasta, Malla ja Samma külades; Kunda ja Siberi ridaküla koos paekivist hoonestusega; Koila sumbküla renoveeritud palkmajade ansambel; Pikaristi postijaama ja Unukse õlletehase kompleksid; nõukogudeaegne ümarate silotornidega farmihoonete kompleks Pada külas ja raketibaasi maaalused ehitised Kutsala külas; vanad munakivitee lõigud Vasta mõisapargi kõrval, Viru-Nigula külas kalmistu ees ja kirikumõisa pargis; ajaloolised puitehitised (Viru-Nigula külas Õ-pood ja vana apteek, Pada külas endine koolimaja; kalmistu kabel, vana vallamaja Viru-Nigula ja Malla külas.

ILUSAD TEELÕIGUD JA KAUNID VAATED

Maakonna teemaplaneeringuga on määratud kaunid teelõigud ning ilusad vaated.

Atraktiivsed on teelõigud, mis läbivad esteetiliselt väärtuslikku maastikku ja kust avanevad ilusad vaated ümbrusele. Üldjuhul ei kuulu nende hulka suuremad, tiheda liiklusega või enamjaolt sirge teetrassiga laiad maanteed (müra, heitgaasid, stress, ohud). Erandlikult võib selliselt maanteelt avanev vaade väga ilusale või omapärasele maastikule kaaluda üles nimetatud häirivad tegurid.

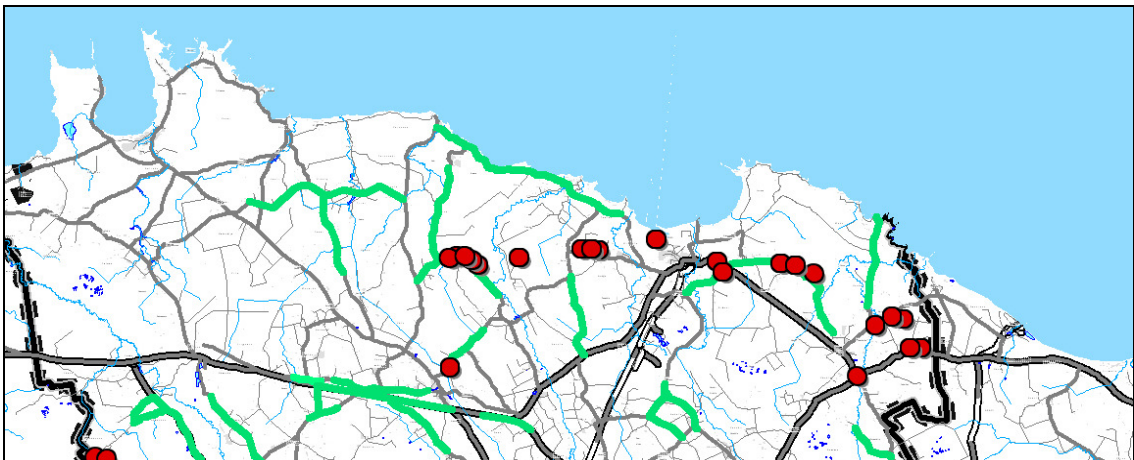
⁵⁴ Kunda linna ehitusmäärus: Elektrooniline Riigiteataja: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=87189>

Teemaplaneeringus käsitletakse Lääne-Viru maakonna rannikualal ilusate teelõikudena Sagadi – Vihula – Karula teel (Vihula), Annikvere – Vihula teel (Vihula), Vainupea – Eisma – Rutja – Karepa – Toolse teel (Vihula), Eisma – Andi – Kiva – Kandle teel (Vihula, Haljala), Linnuse – Malla – Iila – Kanguristi – Vasta teel (Viru-Nigula), Unukse – Mahu teel (Viru-Nigula), Samma – Metsavälja teel (Viru-Nigula), Katela – Selja – Toolse teel (Viru-Nigula, Sõmeru) (vt joonis 3).

Ilusate teelõikude säilitamiseks ja eksponeerimiseks koos kaunite vaadetega on soovitatav järjepidevalt korrastada ja täiendada viidasüsteemi. Uute elektri- ja sideliinide paigutamisel planeerida need maastiku väärtuse suurendamiseks maa alla või varjatud kohtadesse, vältides sealjuures liinisihtide rajamist vaatekoridoridesse.

Maastikusteetilistel põhjustel tuleks vältida nimetatud teede õgvendamist. Küll aga tuleks parandada puhkealade ja vaatamisväärsuste juurde viivate teede sõidetavust, mis on oluline piirkonna puhkemajanduse potentsiaali kasutamiseks. Kallasrajad, ranna- ja kaldaaladele ja puhkealadeni viivad teed tuleb hoida rannikualal liikujale avatuna ning mitte neid sulgeda piirete või keelavate viitadega.

Ilusate teelõikude ja vaadetega on oluline arvestada piirkonna kergliiklusteede võrgustiku korrastamisel ning teede ja puhkekohtade ehitamisel. Ilusad vaated on kajastatud rannaala maakonnaplaneeringu põhijoonisel, ilusad teelõigud joonisel I-5.

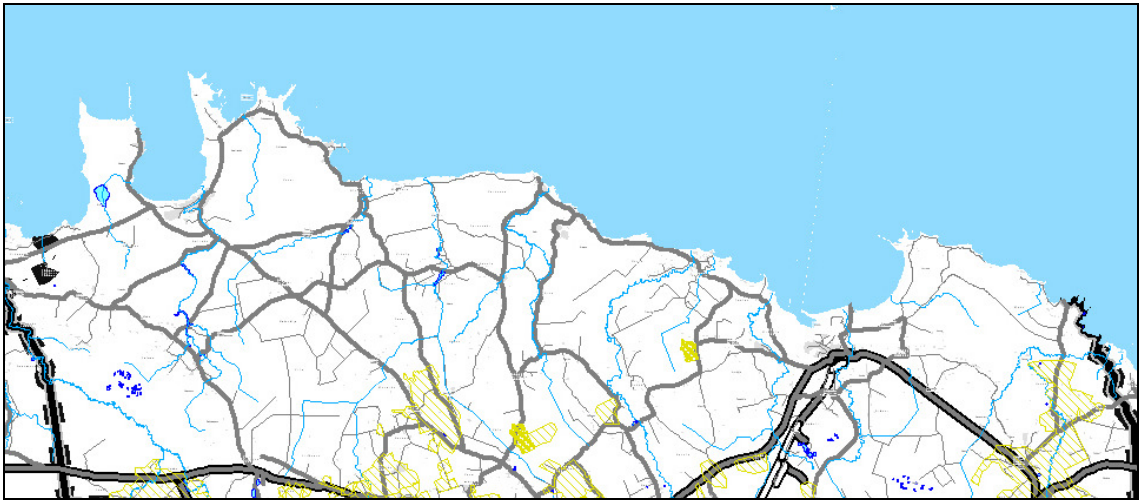

Joonis 12 Ilusad teelõigud ja vaatekohad Lääne-Viru maakonna rannikualal

VÄÄRTUSLIKUD PÖLLUMAAD

Põllumajandus on olnud läbi aegade Lääne-Virumaa traditsiooniline elatusallikas. Maakonna teemaplaneeringuga on määratud kõrge viljelusväärtusega põllumaa mullastiku viljakuse ja maaharimise sobivuse järgi. Väärtuslikud põllumaad jäävad planeeringuala lõunaossa, rannikualal on valdavalt mullaviljakus madalam kui 50 boniteedipunkti. Väärtuslikud põllumaad on kajastatud käesoleva maakonnaplaneeringu põhijoonisel.

Lääne-Virumaa maakonnaplaneering „Lääne-Viru maakonna rannikualal“

Joonis 13 Väärtuslikud põllumaad Lääne-Viru maakonna rannikualal. Legend: Helekollane- mullaviljakus 41-49 hindepunkti ; tume kollane – mullaviljakus >50 hindepunkti.